MODELUL DE REFORMĂ POLONEZ

pag. 4

22
ANUL VIII
Nr. 14 (372), 8–14 aprilie 1997

ZOE PETRE

pag. 3

Despre necesitatea Tratatului cu Ucraina

Costul Sănătăţii

Anchetă

pag. 12

SUPLIMENT GRATUIT:

Cercetarea încotro

DINU GAVRILESCU ministrul Agriculturii

INTERVIUL SĂPTĂMÎNII

pag. 6–7

RODICA PALADE

Apel la responsabilitate şi echilibru

Conform acordului încheiat cu FMI şi în raport cu calendarul pe care s-a angajat să-l respecte, în această săptămînă Executivul discută proiectul de lege privind privatizarea băncilor, proiect ce va fi înaintat Parlamentului pentru a fi dezbătut şi aprobat în procedură de urgenţă. Pentru majoritatea comentatorilor, aceasta este explicaţia stării de alertă maximă în care coaliţia la putere a intrat de cîtăva vreme, negociind sever, în funcţie de algoritmul electoral (devenit un obsesiv şi păgubos poncif), conducerea băncilor cu capital (încă) de stat. Astfel, conform unei declaraţii publice făcute de vicepreşedintele Senatului, Radu Vasile, repartiţia ar fi următoarea: PNŢCD va decide pentru BCR, Banca Agricolă şi CEC, PD pentru Bancorex şi Banc Post, PNL pentru Eximbank (preşedintele Quintus a afirmat însă că *„s-ar putea ca PNL să considere că i se cuvine mai mult“*), iar UDMR va hotărî pentru BRD.

Răspunsurile date presei de liderii majoritari referitor la preocuparea lor pentru soarta băncilor sînt însoţite, mai toate, de un ambalaj străveziu, care nu poate ascunde însă intenţia de politizare (e drept, în alt sens, dar tot politizare) a acestui important sector. Încercînd să respingă acuzaţia de mai sus, Ion Diaconescu, preşedintele PNŢCD, declară: *„Vor fi puşi în funcţii de conducere tot oameni din domeniul bancar, care au o moralitate ce nu poate fi pusă la îndoială“*. În vreme ce Petre Roman, şeful PD, într-un interviu acordat ziarului *Adevărul*, afirmă: *„Fiecare formaţiune politică propune nişte oameni, toate celelalte formaţiuni au drept de veto în această chestiune, pe criterii de competenţă“*. Iar preşedintele PNL, Mircea Ionescu-Quintus, spune: *„Fiecare partid îşi va asuma răspunderea de a propune la conducerea unei bănci omul potrivit“*.

Cum se vede, în intervenţiile de mai sus nu intră în calcul o prealabilă verificare a performanţelor unei bănci, care să determine, sau nu, schimbarea directorului. Nu doresc să iau apărarea vreunui simpatizant al PDSR, actualmente director de bancă. Dar dacă printre aceşti directori, chiar dacă numiţi de PDSR, există, să presupunem, un ins corect şi competent? De ce o procedură contestată (şi contestabilă) ca cea a PDSR, de a-şi numi oamenii în funcţii de control bancar, ar fi reprodusă ca legitimă azi? Cine mai este atît de „naiv“ (totuşi, după şapte ani de mulţe şi amare experienţe), încît să creadă că oamenii *„numiţi de fiecare formaţiune ploitică“* din arcul guvernamental îşi vor vedea doar de competenţe, făcînd totală abstracţie de partidul ce i-a propulsat? Ce sens are invocarea moralităţii directorului unei bănci, atîta vreme cît legea aplicată prompt poate măsura eficient calitatea actelor lui? Pe de altă parte, ce se va întîmpla dacă unul din partidele coaliţiei majoritare nu găseşte omul potrivit? Va avea acel partid tăria (în fond, onoarea) de a recunoaşte faptul? Ne îndoim.

Într-o energică intervenţie de ultimă oră, preşedintele Emil Constantinescu a calmat spiritele. Printr-o declaraţie făcută publică de biroul de presă al Preşedinţiei, sîntem asiguraţi că nici băncile şi nici regiile autonome (şi ele aflate în vizor) nu vor cădea sub incidenţa algoritmului electoral, ci doar a competenţei.

Declaraţia de presă a fost însă precedată de o întîlnire a preşedintelui cu liderii majoritari, care, din acea clipă, şi-au modificat total discursul. Aşa se face că ultimele lor intervenţii consemnate de presă seamănă, ca şi în alte împrejurări, cu o temă refăcută, astfel încît să poată căpăta nota de trecere.

În finalul declaraţiei de la Cotroceni, *„preşedintele adresează, în acest moment crucial al reformei, tuturor factorilor politici, deopotrivă din arcul guvernamental şi din opoziţie, un apel la responsabilitate şi la echilibru, pentru evitarea escaladării tensiunilor (...)“*.

Este un avertisment sever, adus în primul rînd majorităţii, care s-a angajat **ca echipă** în cursa dură a reformei radicale şi a integrării României în structurile europene. O astfel de miză exclude interesul îngust de partid al unor politicieni care, aproape indecent, îşi arată la lumina zilei frustrările, rebotezate ulterior ba stîngăcii, ba gafe.

La aproape o sută de zile de la schimbarea de regim politic, iată că preşedintele ţării trebuie să intervină, practic, în mai toate împrejurările pentru a preîntîmpina derapaje ce amintesc de vechiul regim. Apelul la „responsabilitate şi echilibru“ ar trebui să-i pună serios pe gînduri pe cei care s-au instalat în fotoliile puterii promiţînd schimbarea în favoarea ţării, şi nu doar a lor.

SĂPTĂMÎNAL EDITAT DE GRUPUL PENTRU DIALOG SOCIAL • ANUL VIII • 20 pagini • 1.000 lei

Reamintim cititorilor noştri că această pagină le aparţine, ca şi responsabilitatea pentru scrisorile lor.

SCRISORI OPINII DREPT LA REPLICĂ

Am urmărit şi eu, ca toată lumea, jocul „de-a surda" dintre Preşedinţie şi Ministerul de Externe în chestiunea numirii de noi ambasadori români în principalele capitale europene. Preşedintele preferă oameni de cultură, de indubitabil prestigiu şi recunoscută moralitate. Ministerul de Externe propune pe aşa-zişii „diplomaţi de carieră", ca fiind mai calificaţi. Este bine cunoscut faptul că înainte de 1989, dar şi în continuare, cadrele Ministerului de Externe, ca şi cele ale Ministerului Comerţului Exterior erau, în cea mai mare parte, formate din „ofiţeri de securitate cu acoperire", profesionist selectate. Poate că nu acesta este motivul principal pentru care preşedintele Emil Constantinescu a făcut apel la oamenii de cultură, dar şi acest considerent a cîntărit, desigur, ceva. Poate că se consideră că sînt mai în măsură să reprezinte şi să susţină interesele României oameni cu neîndoielnic prestigiu, capacitate intelectuală şi probitate morală ca Andrei Pleşu, Gabriel Liiceanu, Nicolae Manolescu, Adrian Marino, Alexandru Zub, Ana Blandiana.

Dar iată ce se întîmplă. Rînd pe rînd, *„toţi aceştia m-au refuzat"*, se plînge preşedintele, *„fiecare s-a simţit onorat, am primit după un timp de gîndire scrisori interesante, dar răspunsul acesta este"*. Mărturisesc că sînt consternat. Adică atunci cînd ţara, societatea, cetatea (alegeţi dv. expresia care vă convine) au efectivă nevoie de aceste personalităţi de vîrf ale culturii noastre, ele se sustrag frumuşel. Nu cunosc şi nu interesează motivaţia fiecăruia dintre ei. Sînt sigur că fiecare ştie să meşteşugească o argumentaţie aparent convingătoare. Ceea ce rămîne este faptul. S-au sustras şi se sustrag de la o datorie patriotică (aş îndrăzni să folosesc această expresie demonetizată, răsuflată, dar care exprimă sentimentul meu). Vă întreb pe dv. ce valoare are apelul lui Gabriel Liiceanu de a se publica listele de ofiţeri cu acoperire, dacă atunci cînd este chemat să ia locul unuia dintre aceştia într-un post de ambasador, dumnealui refuză. Da, refuză să se ducă într-o ambasadă, să facă el personal cuvenita „curăţenie" acolo, refuză să pună în practică ceea ce verbal şi fără acoperire propovăduieşte.

Nu are sens să iau fiecare nume din lista de mai sus şi să-mi exprim sentimentul de consternare pe care refuzul acestora de a se pune în slujba ţării şi a societăţii mi-l provoacă. Fiecare dintre ei îşi poate justifica refuzul cu argumente şi cuvinte mult mai bune şi frumoase decît sînt eu în stare să scriu. Sentimentul meu de sinceră dezaprobare, totuşi, rămîne.

ing. Vasile Cristescu

Vreau ca, pe această cale, să aduc în atenţia opiniei publice un caz aparent banal, dar simptomatic pentru starea de degradare a societăţii româneşti din ultimii ani.

Fiul meu, V.I., a absolvit cursurile unei facultăţi de drept private în vara anului 1996 şi şi-a susţinut examenul de licenţă la Academia de Poliţie „Alexandru Ioan Cuza" din Bucureşti. Sincer să fiu, am ales de bunăvoie şi nesiliţi de nimeni susţinerea aici a examenului, din raţiuni de exigenţă, aceasta fiind mult mai redusă decît la facultatea de drept de stat. Dar curînd aveam să regretăm amarnic gestul nostru.

Într-adevăr, în luna ianuarie a.c., am reuşit să intru în legătură cu o universitate din Germania şi să obţin promisiunea unei burse de specializare în dreptul afacerilor pentru fiul meu. Numai că, atunci cînd le-am prezentat adeverinţa de licenţă eliberată de Academia de Poliţie, am fost refuzată politicos, spunîndu-mi-se ironic că în Occident poliţia se ocupă cu altceva decît eliberarea de diplome universitare! Am înghiţit în sec şi, întoarsă la Bucureşti, m-am interesat mai îndeaproape de această problemă. Am aflat că ideea de a aronda facultăţi particulare spre a susţine examenele de licenţă la Academia de Poliţie a aparţinut fostului ministru PDSR al învăţămîntului, Liviu Maior, spre a putea oferi diplome unor acoliţi, precum revoluţionarul Bebe Ivanovici. Tot aici şi-a obţinut diploma de avocat şi fiul marelui infractor Gigi Boeru!

Şi cum pedeapsa nerecunoaşterii diplomei în exterior nu ar fi fost îndeajuns, recent am aflat că, deşi înfiinţată după 1990, Academia de Poliţie a fost acreditată, în secret, drept instituţie de învăţămînt superior printr-o simplă hotărîre de guvern semnată de Nicolae Văcăroiu, şi nu printr-o lege, cum cer reglementările în vigoare! Cu alte cuvinte, riscăm ca şi examenele de licenţă să fie anulate!

Este, desigur, şi riscul nostru pentru alegerea făcută, dar aparenţa de legalitate oferită de către Ministerul Învăţămîntului ne-a indus în eroare.

Chiar acum, poate în cel de-al doisprezecelea ceas, cred că problema învăţămîntului românesc, în general, şi cea a învăţămîntului particular, în special, trebuie să provoace o dezbatere şi abordare serioase din partea tuturor celor interesaţi.

Altfel pot trăi experienţe triste, precum cea a mea.

Cu deosebită consideraţie,

Mariana Ianculescu, Bucureşti

Mă aflu printre acei numeroşi profesori nemulţumiţi de actuala stare a învăţămîntului românesc, ce trec din revoltă în descurajare, de la anagajare la neimplicare, luptînd să împace nevoile copiilor ce-i au în faţa lor cu cerinţele absurde ale politicii educaţionale.

Am urmărit îndeaproape, atît cît mi-a permis accesul la unele materiale (majoritatea fiind „ultrasecrete") ale Ministerului Învăţămîntului sau ale Institutului de Ştiinţe ale Educaţiei, diferitele stadii ale „reformei" şi, în afară de declaraţii de principiu şi un limbaj sofisticat, nu am putut găsi nimic ce ar putea să ne conducă spre o practică pedagogică efectiv înnoitoare pentru societate.

Am considerat, de şapte ani încoace, că putem să realizăm ceva pornind de jos în sus în procesul de înnoire; de aceea, m-am angajat în constituirea unei şcoli de tip steinerian în Iaşi. Am făcut această alegere pentru că o găsesc ca fiind cel mai bine fundamentată pedagogic, cu reale şanse de a produce schimbări asupra modului de a gîndi şi clădi o nouă societate. Pe de altă parte, este cel mai îndepărtat model faţă de pedagogia oficială, bazată pe o concepţie materialist-darwinistă despre om, fapt care ar putea stimula găsirea unei căi de mijloc între aceste repere, pentru a ieşi din orizontalitatea abordării acestei probleme şi a-i da şi o direcţie verticală.

Am realizat cîte ceva în această direcţie: programele de pregătire pentru profesori au şanse de a produce schimbări interioare profunde, copiii cuprinşi în aceste clase au avut răgazul de a respira un aer mai curat şi a se bucura de lumina caldă a unei colectivităţi cu un plus de umanitate în ea.

Dar acum sîntem în pericolul de a eşua din nou pe tărîmul pedagogiei tradiţionale, din cauza condiţiilor ce ni s-au pus în realizarea programelor şcolare şi a planului de învăţămînt, pe de o parte, şi obligaţia de a ne prezenta elevii la examenele de final de ciclu cu acelaşi „set de cunoştinţe".

Volumul de muncă enorm (pregătirea pentru ore, lucrul la curriculum, traduceri, culegeri de texte pentru copii, organizarea reţelei naţionale, cursurile de perfecţionare ş.a.) ne-a ocupat pînă acum mai tot timpul. Considerăm însă, de mare urgenţă, că este de datoria noastră să ne alăturăm acelor iniţiative ce au forţa de a impune schimbarea în domeniul educaţiei, aşa cum se încearcă în economie cu atîta curaj şi hotărîre.

Cu alese urări de bine,

Verginia Petrovici, Iaşi

În această lungă tranziţie, nu numai economia decade. Decad şi profesiile.

Una din profesiile aflate într-un evident declin este cea de inginer. În cursul vechiului regim, dintre profesiile „tehnice", ingineria, care s-a bucurat de oarecare privilegii, era, sub aspectul pregătirii profesionale, cea mai apropiată de standardele occidentale.

Dacă pregătirea ştiinţifică a economiştilor era minată de influenţa politicii şi de ideologia vremii, pregătirea tehnică a inginerului era la nivelul promoţiilor occidentale.

Prima mare modernizare – şi singura pînă azi! – a economiei româneşti, cea făcută pe la sfîrşitul anilor '70, după renunţarea la binefacerile şi beneficiile celei mai înaintate ştiinţe din lume – cea sovietică, evident! –, a fost concepută şi realizată de promoţiile de ingineri români din acea perioadă, inclusiv de cea care azi are în jur de 50–60 ani şi pe care prea lunga tranziţie a supus-o nu numai deprofesionalizării, ci şi unei evidente şi neplăcute marginalizări. Tot acestor ingineri li se datorează şi calificarea profesională a maselor de ţărani dislocate de intempestiva industrializare a vremii.

Chiar dacă modernizarea de atunci a economiei s-a terminat, uneori, în megalomanie, acest lucru s-a datorat de cele mai multe ori nu incompetenţei inginerilor, ci, mai ales, triumfului ideologiei asupra ştiinţei şi tehnicii.

Pînă în decembrie 1989, cu excepţia unui grup restrîns, care primise pentru serviciile sale conducerea unora dintre întreprinderile economice, majoritatea inginerilor era grupată în institute, naţionale sau departamentale, de cercetare şi proiectare, ocupîndu-se de cercetarea fundamentală şi aplicată sau de proiectare.

Întîrzierea nepermisă a reformei economice, cîteva greşeli ale guvernului Roman, gestiunea dezastruoasă a guvernării PDSR-Văcăroiu au contribuit la degringolada organizatorică, socială şi economică a institutelor de cercetare şi proiectare, majoritatea acestora fiind azi la limita falimentului. Pînă azi, Ministerul Cercetării şi Tehnologiei, care a administrat fondurile, atîtea cîte au fost, destinate finanţării acestui sector, n-a găsit soluţiile reabilitării şi salvării acestui sector.

Relansarea economică, restructurarea şi retehnologizarea, o nouă modernizare a industriei, agriculturii etc., toate acestea ar avea nevoie, în continuare, de competenţa inginerească.

Risipită atît de generos în ultimii şapte ani, supusă deprofesionalizării şi marginalizării, competenţa inginerească românească este azi antrenată într-o cădere şi decădere accelerate. Peste cîţiva ani, România va fi obligată, probabil, să plătească scump, în valută forte, competenţa străină pentru realizarea obiectivelor reformei economice. Sau poate noul guvern va găsi o soluţie şi pentru sectorul de cercetare-proiectare, aflat acum în derivă. Şi poate că inginerii români, mai tineri sau mai în vîrstă, nu se vor mai gîndi doar la emigrare, ca alternativă la lipsa de perspectivă din ţară în practicarea profesiei.

D. Smaranda, inginer, Bucureşti

PRECIZARE din partea MAE

În legătură cu scrisoarea d-lui R. Popa, adresată ministrului de stat, ministru al Afacerilor Externe, Adrian Severin, prin intermediul redacţiei dumneavoastră în numele Organizaţiei Romanian Faith and Freedom Coalition – Sektion Schweitz (nr. 13/1997, pag. 2), purtătorul de cuvînt al MAE este împuternicit să facă următoarele precizări pe care vă rugăm să le aduceţi la cunoştinţa opiniei publice în acelaşi spaţiu tipografic.

Autorul scrisorii – care pare să fi greşit destinatarul – susţine că la Ambasada României din Elveţia s-ar afla astăzi aceiaşi funcţionari de dinainte (cu trei ani!) de prăbuşirea regimului comunist.

Situaţia reală se prezintă astfel:

– însărcinatul cu afaceri este la post din anul 1995;

– doi diplomaţi din organigrama MAE sînt la Berna din anul 1994 şi, respectiv, 1996;

– doi diplomaţi din organigrama Ministerului Comerţului se află la post din anul 1996.

Probabil autorul scrisorii are în vedere pe cei doi reprezentanţi ai TAROM-ului (soţ şi soţie) care, într-adevăr, lucrează în Elveţia de cîţiva ani (opt, după informaţiile noastre).

Întrucît, aşa cum se face referire în scrisoare, semnatarul doreşte reluarea cetăţeniei române, informăm că responsabil cu problemele consulare este domnul **Dan Nedea**, secretar 3, în vîrstă de 34 de ani, absolvent al Facultăţii de Drept din Bucureşti, intrat în MAE în anul 1994.

Alte referiri („insolenţă", „corupţie", „agresare") par mai degrabă gratuităţi (sau frustrări) atîta timp cît nu se dau detalii sau dovezi concrete despre existenţa unor fapte incriminante.

Nu ar fi lipsit de interes dacă am afla un minimum de informaţii privitoare la organizaţia reprezentată de d-l R. Popa – care nu este prea cunoscută nici în Elveţia, nici la noi – şi despre expeditorul scrisorii (dacă nu cumva este vorba despre un pseudonim).

În speranţa că precizările noastre vor contribui la clarificarea problemei corespondentului revistei *„22"*,

Cu deosebită consideraţie,

GILDA LAZĂR

NOILE TARIFE ALE ABONAMENTELOR CU REDUCERE LA REDACŢIA *„22"*

Foarte avantajos pentru cadre didactice, elevi, studenţi, pensionari, foşti deţinuţi politici şi veterani de război:

- Numai **6.000 lei** pe 3 luni, cu expediere la domiciliu (reducere **54%**);
- Numai **5.000 lei** pe 3 luni, cu ridicare de la redacţie (reducere **62%**).

PRACTIC JUMĂTATE DIN EXEMPLARELE PRIMITE SÎNT GRATUITE.

Pentru celelalte categorii de cititori abonamentele sînt, de asemenea, cu reducere:

- **7.500 lei** pe 3 luni (reducere **42%**), cu expediere la domiciliu;
- **6.500 lei** pe 3 luni (reducere **50%**), cu ridicare de la redacţie.

Cei interesaţi sînt rugaţi să achite la sediul redacţiei (Calea Victoriei 120) sau să expedieze prin mandat poştal suma corespunzătoare, pe adresa: *Revista "22", cont 45103532 BCR Filiala sector 1, Calea Victoriei 155, Bloc D1, Bucureşti*, Adeverinţele (talon de pensie, adeverinţe şcolare etc.) valabile un an se expediază pe adresa: *Revista "22" Calea Victoriei 120, sector 1, Bucureşti*, cu specificarea pentru *Serviciul de Difuzare*.

MĂRIRILE DE PREŢ NU AFECTEAZĂ ABONAMENTELE DEJA ACHITATE

ZOE PETRE

Despre patriotism, cu discreţie

Abia la capătul tragicomicei epopei pe care o pune în scenă recentul film al lui Nae Caranfil am înţeles de ce Gabriel Liiceanu, în prezentarea premierei la ***Asfalt Tango***, evalua filmul în termenii luciditătii patriotice. Chiar dacă aflu acum dintr-un comentariu că sclipitorul autor al filmului se recuză de la orice problematică mai gravă, tot nu pot crede că, voit sau nu, Caranfil nu a compus un eseu despre nedumeritul, indestructibilul nostru ataşament faţă de haosul hazliu şi trist de care aparţinem: dintre personajele filmului, tocmai cel mai decis să uite pe veci de unde se trage rămîne, totuşi, Dumnezeu ştie de ce, pe peron, ca un contra-Cioran minor, reînvăţînd româna de bază, în vreme ce autobuzul viselor sale occidentale se pierde la orizont. Acest discret apolog mi-a amintit, prin gingaşa lui evanescenţă – cum mi se întîmplă invariabil cînd e vorba de iubirea adevărată de patrie –, de doamna minusculă pe care am întîlnit-o pe stradă în decembrie '89, în vremea aceea euforică a comunicării totale, şi care, cu o privire rănită, m-a interpelat din senin, întrebînd, retoric, dar fără nici o emfază, *cum de şi-a permis să ne acuze de trădare de ţară* ***el – pe noi***, şi a trecut apoi mai departe, purtîndu-şi cu o indescriptibilă noblete mîndria şi revolta.

Aceşti oameni, cu discreţia lor, cu dilemele lor, cu nedumeririle lor, şi nu gureşii deţinători ai unor certitudini pe cît de apăsătoare, pe atît de sufocante, nu declamatorii de fraze lăcrămoase despre ţărişoara lor, din descendenţa lui Caţavencu, sînt cei în faţa cărora oricine are de-a face cu interesul naţional trebuie să dea seamă. Acestor oameni, pentru care identitatea de român este un dat existenţial asumat – uneori cu drag, alteori cu furie sau cu îndoială, în ultimă instanţă însă cu o irevocabilă fidelitate –, trebuie, de pildă, să li se dea seama de ce se cuvine să susţinem dezideratul legitim al oricărei minorităţi etnolingvistice importante de a avea acces la toate formele de învăţămînt în limba maternă, exprimînd clar argumentele care îi pot convinge: de la argumentul libertăţii garantate de Constituţie la cel al memoriei istorice corecte, care nu uită umilinţa elitelor româneşti lipsite de universităţi în veacul trecut şi refuză regula primitivă a talionului. Acestor oameni trebuie să li se dea seama de ce acum este în interesul României să facă şi ea eforturile (pe care Polonia şi Ucraina, Germania şi Cehia, Ungaria şi România însăşi le-au făcut) pentru a aşeza raporturile noastre cu Ucraina pe un temei statornic şi cordial. Lor trebuie să li se argumenteze faptul că nu Ucraina sau ucrainenii ar putea vreodată răspunde pentru dictatele care au sfîrtecat România în 1940 – ei pe care Imperiul de Răsărit, în succesivele lui ipostaze, culminînd cu cea stalinistă, i-a oprimat fără cruţare –, lor se cade să le spunem că, într-o Europă ale cărei raporturi sînt formalizate de acordurile de la Helsinki, iredentismul este un non-concept şi nu există alegere decît între recunoaşterea oficială şi reciprocă a graniţelor, ca temei al bunei vecinătăţi, şi tărăgănarea fără obiect real a acestei recunoaşteri.

Să aşteptăm – ce? În termeni vag viscerali, să ne prefacem că, într-un fel destul de obscur, cei 57 de ani de la dictatul de la Moscova nu doar că nu au trecut, dar ne-au şi conferit, fără ştirea nimănui, un statut de învingători? Să aşteptăm ca, printr-o eroziune naturală într-o civilizaţie accelerată – ca să nu mai vorbim de eroziunile artificiale la care este supusă orice minoritate percepută ostil –, numărul vorbitorilor de limbă română/moldovenească să continue să scadă, fără a avea mijloacele legale de a-i susţine? Să lăsăm o poartă mereu deschisă pentru tensiuni, poate chiar pentru conflicte care ne-ar transforma – iarăşi – într-o ţară de paria ai Europei?

Cui prodest? Nu pot să nu observ că abia după ce fosta Moldovă sovietică şi-a proclamat independenţa discursul despre românii de dincolo de Prut a devenit, dintr-o temă a minorităţii, temă vehement preluată de politicienii şi de istoricii de serviciu; nu pot să nu observ că iubirea pentru Bucovina, minoritară cînd era autentică, s-a aprins subit în inimi şi cugete, pînă acum inerte, abia de cînd semnarea Tratatului cu Ucraina şi, prin aceasta, depăşirea unui nou blocaj în drumul nostru spre normalitatea europeană au devenit iminente. Nu pot să nu observ că argumentele demografice serioase, şi pe care cel mai bucovinean şi mai serios dintre demografii români, acad. V. Trebici, le expune cu extremă rigoare, nu au nici un ecou real, în vreme ce o frazeologie incendiară şi paseistă tinde să dea proporţii catastrofale faptului că România recunoaşte o stare de fapt pe care oricum nu are cum o modifica, iar Ucraina acceptă, în schimbul recunoaşterii graniţelor, monitorizarea, pe baza Recomandării 1.201, a statutului minorităţii româneşti.

Recunosc (cu greu, pentru că am fost educată într-o severă interdicţie asupra exprimării publice a sentimentelor mele private) că mă doare sufletul cînd mă gîndesc la Ţara de Sus, de unde au coborît relativ de curînd ţăranii din care mă trag prin bunicul meu patern; recunosc că mă cutremur la gîndul tragicei ei istorii recente, cu atîtea dezrădăcinări şi silnicii, cu exterminări şi persecuţii, cu familii pribegite aiurea, cu roadele pămîntului, ale minţii, ale pîntecelor atîtor mame crucificate. Nu mi-e la îndemînă să spun toate astea cu voce tare, dar o fac pentru a spune că nici o tragedie nu justifică repetarea ei şi că tocmai acolo unde a curs sînge se cuvine să ridicăm, cum spunea Eschil, un altar apotropaic al Rătăcirii, *Ate*, pentru ca alt sînge să nu mai curgă; un monument – adică un loc al rememorării – care să ne împiedice pe toţi, şi pentru totdeauna, să rătăcim din nou. Dacă facem o listă raţională a ce cîştigăm şi ce pierdem dacă **nu** semnăm tratatul de bază cu Ucraina, vom vedea lesne că aşa-zisele beneficii sînt un fruct otrăvit. Să presupunem că lăsăm deschisă problema frontierelor, acum. Ce facem cu asta? Ne rezervăm dreptul de a trimte trupe în Ucraina? Incităm pe cei cca 20% de români de acolo la secesiune? Modificăm cu ceva în bine soarta satelor de moldoveni dintre graniţă şi Cernăuţi, ajutăm şcolile româneşti, susţinem accesul la educaţie universitară al românilor din Ucraina? Există un singur rezultat cert al blocării tratatului: blocarea integrării noastre în concertul european şi euro-atlantic. Nimeni nu ne garantează, e drept, că, dacă încheiem tratatul de bază cu Ucraina, vom fi premiaţi automat prin nominalizarea în primul val NATO; oricine ne poate însă garanta că, dacă nu-l încheiem, nominalizarea noastră nu se va produce. Fiindcă e vorba de Bucovina, îmi permit să citez o vorbă cît se poate de înţeleaptă pe care mi-a spus-o odată un mare istoric al Romei antice, profesorul Zvi Yavetz, originar din Cernăuţi, de unde a fost nevoit să fugă cu întreaga familie de teama persecuţiilor antisemite din anii '40 (de care nu ne prea place să ne amintim, fie spus în treacăt). În vizită la Institutul „Nicolae Iorga", prin 1977 sau 1978, el ne-a povestit că bunica lui obişnuia să spună: niciodată nu-i la fel de bine să ai bani, cît e de rău să nu ai. Le fel şi cu tratatele.

Dacă reuşim să aşezăm raporturile noastre cu Ucraina pe baze clare şi să cîştigăm astfel o primă rundă în bătălia pentru încredere reciprocă, obţinem – dincolo chiar de recunoaşterea unanimă a seriozităţii angajamentelor noastre europene – cîteva avantaje certe: posibilitatea de a susţine deschis şi legitim aspiraţiile identitare ale românilor (ca şi ale celor care aleg mai degrabă să-şi spună moldoveni), eforturile lor pentru păstrarea limbii române şi a culturii române căreia îi aparţin, prin învăţămînt de toate gradele, prin spectacole, teatru şi filme, prin televiziune şi prin accesul în limba maternă la justiţie şi administraţie – chiar şi prin inscripţii bilingve; posibilitatea de a dezvolta proiecte economice comune, pînă la dimensiunile unor *euroregiuni*, în cooperare cu Ucraina, eventual şi cu Polonia sau cu Republica Moldova. O Bucovină – regiune europeană transfrontalieră, în care circulaţia mărfurilor, a oamenilor, a ideilor să poată reclădi şi încrederea reciprocă, şi efervescenţa tradiţională a ţinuturilor de graniţă –, o mare universitate multiculturală care să redea Cernăuţilor vechea sa strălucire intelectuală mi se par mult mai interesante, patriotic vorbind, decît un *no man's land* în care să ne uităm chiorîş unii la alţii, schimbînd printre dinţi referiri injurioase la Ribbentrop, Antonescu, Petru Gorza şi Molotov. Dacă reuşim să ieşim, măcar cu un pas, din logica jocurilor de sumă nulă, în care cîştigul celuilalt e neapărat paguba noastră, şi paguba celuilalt e singurul cîştig la care rîvnim, am avea atîtea lucruri de imaginat şi de clădit, încît emfaza uşor răguşită a frazeologiei vacue ne-ar deveni cu totul, şi benefic, străină, dacă n-ar fi decît pentru că n-am mai avea timp s-o auzim.

Săptămîna pe scurt politică

Luni 31 martie

• Noi schimbări la vîrf în Poliţie

Prin ordinul ministrului de Interne, Gavril Dejeu, în funcţia de şef al Serviciului de Protecţie al MI (UM 0215) a fost numit col. Constantin Dîrnă. Au fost schimbaţi şi comandanţii a opt inspectorate judeţene. Fostul ministru de Interne, G.I. Dănescu, a devenit şef al Inspectoratului de Poliţie Transporturi Craiova.

• PDSR şi PUNR la Palatul Victoria

Premierul Victor Ciorbea i-a asigurat pe reprezentanţii PDSR că Guvernul nu intenţionează să guverneze prin ordonanţe de urgenţă şi a solicitat sprijin pentru adoptarea în regim de urgenţă a unor proiecte legislative. PUNR a făcut unele propuneri în domeniul agriculturii şi şi-a prezentat punctul de vedere în privinţa Universităţii „Babeş-Bolyai".

• Olanda sprijină România

Premierul olandez Wim Kok i-a adresat o scrisoare preşedintelui Emil Constantinescu, în care exprimă sprijinul Olandei pentru integrarea României în NATO. Wim Kok a mai arătat că lărgirea NATO şi a UE trebuie privite în mod coerent.

Marţi 1 aprilie

• George Danielescu vs. PNL

Liderul PNL George Danielescu, controversat om de afaceri, a demisionat din toate funcţiile deţinute în partidul liberal. Danielescu, care a fost implicat în scandalul SAFI, şi-a motivat acţiunea prin *„probleme de natură organizatorică"*, arătîndu-se totodată nemulţumit că preşedintele PNL a declarat că nu există vreo legătură între SAFI şi partidul liberal.

• În PDSR se anunţă schimbări

Teodor Meleşcanu, vicepreşedinte al PDSR, a recunoscut că între liderii partidului există diferenţe de opinii privind restructurarea PDSR. Meleşcanu crede că la viitoarea Conferinţă Naţională a PDSR vor avea loc importante schimbări în structura partidului.

Miercuri 2 aprilie

• Românii rămîn optimişti

Un sondaj realizat de Centrul de Sociologie Urbană şi Rurală arată că majoritatea populaţiei are încredere în succesul reformei. 49% dintre cei chestionaţi cred că actualul guvern va reuşi să conducă mai bine ţara, în timp ce 60% dintre români sînt dispuşi să suporte cel puţin jumătate de an greutăţile reformei. CDR rămîne coaliţia cu cea mai bună audienţă (42%), urmată de PDSR (24%), USD (8%), UDMR (7%) etc.

• Max van der Stoel la Bucureşti

Înaltul Comisar OSCE pentru Minorităţi Naţionale, Max van der Stoel, a discutat despre relaţiile interetnice. *„Cred că strategia pe care Guvernul o are în plan va contribui la rezolvarea multor probleme din trecut legate de relaţiile interetnice – şi în special a aspectelor privitoare la relaţiile dintre maghiari şi români"*, a declarat demnitarul OSCE.

• Curtea Constituţională îşi declină competenţa

Curtea Constituţională a decis că nu este de competenţa sa soluţionarea cererii a 43 de senatori prin care se contestă procedura de ridicare a imunităţii parlamentare a senatorului C.V. Tudor. Curtea a apreciat totuşi că unui nou mandat îi corespunde o nouă imunitate, ceea ce ar presupune ridicarea ei potrivit dispoziţiilor regulamentare.

Joi 3 aprilie

• Românii vor majoritar în NATO

Conform unui sondaj CURS, 77% dintre români doresc ca România să devină membru NATO din primul val, dar numai 58% sînt dispuşi să susţină şi efortul financiar pentru modernizarea armatei. În cazul neincluderii în Alianţă, 18% dintre români cred că va creşte influenţa Rusiei, 17% că se va mări instabilitatea şi nesiguranţa, 14% că România ar rămîne izolată etc.

• PDSR şi PSM vor colabora

Conducerile PDSR şi PSM au stabilit să elaboreze o platformă comună de colaborare privind constituirea unei alternative de guvernare. *„Ne-am înţeles să continuăm dezbaterile pe anumite teme, accentuînd necesitatea elaborării unui program anticriză"*, a declarat liderul PDSR, Ion Iliescu.

Vineri 4 aprilie

•Aderarea la NATO e avantajoasă

Conform unui sondaj al Institutului de Studii şi Sondaje (ESOP), comandat de MApN şi MAE, 29,5% dintre subiecţi consideră că aderarea la NATO ar determina dobîndirea unei garanţii suplimentare de securitate, 27,5% că aderarea ar duce la creşterea credibilităţii în raport cu investitorii, iar 21,2% cred că ar creşte credibilitatea internaţională a României. În ceea ce priveşte dezavantajele intrării în NATO, 36,3% cred că ar creşte cheltuielile militare, 22,1% că se va accentua dependenţa de puterile occidentale, iar 19% că s-ar deteriora legăturile economice cu unii parteneri.

Sîmbătă 5 aprilie

Emil Constantinescu intervine

Într-un comunicat de presă, preşedintele Emil Constantinescu arată că, dacă va fi necesar, îşi va folosi autoritatea pentru a împiedica politizarea conducerilor băncilor şi a regiilor autonome, în aceste posturi urmînd să fie numite persoane numai pe criterii de competenţă şi onestitate. Constantinescu a mai făcut un apel la toate forţele politice pentru evitarea escaladării tensiunilor şi continuarea reformei.

Consiliul Reprezentanţilor UDMR

În cadrul şedinţei Consiliului Reprezentanţilor UDMR, s-a apreciat că UDMR a colaborat eficient cu partenerii din coaliţia guvernamentală. Totodată, au fost făcute propuneri concrete pentru modificarea *Legii învăţămîntului* şi a fost dezbătută problema Universităţii Babeş-Bolyai. Pentru început, UDMR doreşte înfiinţarea unei facultăţi de drept în limba maghiară.

Rubrică realizată de MARIAN CHIRIAC

Modelul de reformă polonez

– Balcerowicz în România –

La invitaţia preşedintelui Emil Constantinescu şi a guvernului român, între 31 martie şi 2 aprilie s-a aflat în vizită în ţara noastră Leszek Balcerowicz, fostul ministru de Finanţe al Poloniei în perioada septembrie 1989–decembrie 1991. În acea perioadă importantă a tranziţiei Poloniei spre economia de piaţă, Leszek Balcerowicz a conceput şi pus în practică programul de stabilizare şi transformare radicală a economiei Poloniei (iniţiativă cunoscută sub denumirea de „planul Balcerowicz"). În timpul vizitei în România, profesorul polonez a avut întîlniri cu preşedintele Emil Constantinescu, cu primul-ministru Victor Ciorbea, cu miniştri şi secretari de stat. *„Ştiu că după ultimele alegeri România a început programul de bază în restructurarea economiei. Am venit aici pentru a face cunoscută experienţa mea, dacă în România va exista vreun interes pentru acest lucru"* – a declarat Leszek Balcerowicz. La o întîlnire cu ziariştii, fostul ministru polonez a enunţat principiile economice urmate de Polonia în aplicarea reformei, în urma căreia ţara a ieşit în foarte scurt timp din profunda criză economică. Astăzi, în Polonia inflaţia este sub 10% anual, iar salariul mediu pe economie de 350 de dolari.

Cei trei paşi ai reformei

„Fiecare proces raţional al reformei are trei paşi" – a ţinut să spună încă de la început profesorul Balcerowicz. Primul pas este **o diagnoză a stării economiei în punctul de plecare**. Al doilea trebuie să stabilească **ce fel de economie se doreşte a fi obţinută în urma reformei**. *„În Polonia, noi am dorit un model de economie care să ne permită o dezvoltare rapidă în cîţiva ani. Am optat pentru un sistem sprijinit pe avutul privat, pe libertăţi economice, cu impozite simple şi relativ mici şi inflaţie foarte scăzută"* – a arătat profesorul polonez. Abia după ce aceşti doi paşi au fost făcuţi urmează al treilea pas – **stabilirea unui program de dezvoltare**: *„Dacă din start avem o inflaţie foarte mare* – a exemplificat Leszek Balcerowicz –, *iar scopul este o inflaţie foarte mică, avem nevoie de un program antiinflaţionist. Iar dacă la punctul de plecare avem monopoluri şi vrem să ajungem la o concurenţă sănătoasă, asta înseamnă demonopolizare"*. Cum trebuie făcut acest lucru – repede sau încet?, ar fi următoarea întrebare. Leszek Balcerowicz a explicat opţiunea Poloniei pentru o reformă radicală şi foarte rapidă: *„Cînd vorbim despre transformarea economiei sau chiar a sistemului, trebuie să acţionăm foarte rapid, pentru că socialismul nu poate fi modificat cu paşi mici. El este un centru de gravitaţie foarte puternic şi dacă ai ieşit doar puţin din el rişti să fii atras înapoi în scurt timp. De aceea, primele schimbări trebuie să fie cît mai mari, pentru a schimba logica întregului sistem"*.

Dinamica economiei poloneze

Politica financiară a Poloniei în prima perioadă a fost subordonată ideii de oprire a inflaţiei: *„Pentru a stopa inflaţia a trebuit să tăiem din cheltuieli, mai ales în ce priveşte subvenţiile pentru industrie"*. În România, a arătat Leszek Balcerowicz, subvenţionarea continuă sub formă vizibilă sau ascunsă (de către Banca Naţională), prin credite ieftine acordate industriei neperformante, iar acest lucru afectează echilibrul financiar al ţării. Schimbările lente în restructurarea industriei au două efecte negative: menţin eficienţa scăzută (nu pot deci să contribuie la ridicarea nivelului de trai) şi nu permit stoparea inflaţiei.

În fiecare ţară, în primul an al reformei se micşorează produsul intern brut, indiferent dacă reforma este lentă sau rapidă. Dacă ţara a fost dependentă în mare parte de pieţele sovietice şi ele au dispărut, acest lucru duce la scăderea exporturilor: *„Noi am avut în Polonia fabrici care au făcut ţesături sintetice pentru pieţele sovietice, iar după aceea ruşii au încetat să le cumpere. Iar alţii n-au fost interesaţi de ele"*. Dar nu se poate învinovăţi reforma de scăderea producţiei şi a exporturilor – a arătat Leszek Balcerowicz. Dimpotrivă: lipsa reformei este cauza scăderii PIB. Creşteri constante ale produsului intern brut s-au produs doar în ţările care au realizat reforma radicală. În Polonia, creşterea PIB a fost vizibilă încă din al doilea an de reformă. Ca urmare, exportul Poloniei s-a dublat în anul următor, însă a apărut un lucru nou: exportul şi-a schimbat structura, atît cea geografică, cît şi cea de ofertă. Principalii parteneri economici au devenit ţările vestice, iar în structura de ofertă a scăzut importanţa materiilor prime şi a crescut importanţa celor finite.

Economia şi munca la negru

Munca la negru, sau „sfera gri", după cum a numit-o Leszek Balcerowicz, are două caracteristici principale: execută activităţi comerciale, dar nu plăteşte impozite, sau ia ajutor de şomaj, dar şi lucrează. *„Ştim că sfera gri nu va putea fi niciodată combătută în totalitate"*, a atenţionat Leszek Balcerowicz. Ea poate fi însă mai mare sau mai mică, iar ponderea ei are o importanţă foarte mare pentru economie: cu cît sînt mai mulţi cei care nu plătesc impozite, cu atît impozitele sînt mai complicate şi mai mari. *„Dacă vrem să limităm această sferă gri în domeniul de neplată a impozitelor, trebuie să facem în aşa fel încît aceste impozite să fie mai simple, să eliminăm în acest domeniu privilegiile sau excepţiile şi în plus să micşorăm procentajul lor"* – a opinat vorbitorul. Cînd este vorba de luarea ajutorului de şomaj fără drept, amploarea fenomenului depinde de mărimea ajutorului şi de perioada de timp în care acest ajutor este valabil. Dacă ajutorul este mare în raport cu salariul obişnuit, există tentaţia de a uza de el fără drept. Apare aici şi problema administraţiei corespunzătoare. Este important – s-a arătat – ca distribuirea ajutorului de şomaj să se facă de către administraţiile locale, chiar la nivel de comune, pentru că acolo oamenii se cunosc mai bine şi se vede cine lucrează, dar ia ilegal şi ajutorul de şomaj.

Născut în 1947 la Lipo, Polonia • În 1970 a absolvit Şcoala Centrală pentru Planificare şi Statistică din Varşovia, specializarea comerţ exterior • În 1974 a obţinut masterul la Universitatea „St. John" din New York • Din 1975 este doctor în ştiinţe economice al Şcolii Economice din Varşovia • În septembrie 1989 a fost numit viceprim-ministru şi ministru de Finanţe în primul guvern condus de Partidul Solidarităţii din Polonia; în această perioadă a fost şi preşedinte al Comitetului Economic al Consiliului de Miniştri • Şi-a părăsit posturile ministeriale în decembrie 1991 • Din aprilie 1995 este preşedinte al Uniunii Liberale – cel mai mare partid de opoziţie din Parlamentul polonez, format în urma fuzionării Uniunii Democrate cu Congresul Liberal-Democrat • Doctor Honoris Causa al Universităţii din Aix-en-Provence (1992); Doctor în Litere al Universităţii din Sussex (1995); Doctor în Litere al Universităţii „De Paul" din Chicago (1996); Doctor Honoris Causa al Universităţii din Bucureşti (31 martie 1997) • Din 1996 a susţinut numeroase prelegeri la seminarii organizate în Austria, Franţa, Anglia, Belgia, Germania, Ungaria, Suedia, SUA, Japonia, Cehia, Italia etc. • Peste 100 de lucrări de economie publicate în Polonia şi în străinătate.

Costurile sociale ale reformei

Acestea trebuie comparate întotdeauna cu costurile sociale ale neefectuării reformei, a fost opinia profesorului polonez. *„Orice strategie are costurile sale. Este însă un lucru foarte greşit dacă se vorbeşte numai de costurile sociale ale reformei, pentru că atunci în subcontext există o motivaţie pentru neefectuarea ei. Şi abia neefectuarea reformei înseamnă costuri sociale"*, a spus el în acest sens. Costurile sociale ale reformei sînt, într-adevăr, dureroase, dar ele sînt un semn al însănătoşirii economiei: *„Dacă prin costuri înţelegem un şomaj deschis, trebuie explicat oamenilor de la bun început că rata şomajului este mai mare în cazul reformei radicale. De fapt însă, în cazul neefectuării reformei, avem de-a face cu un şomaj ascuns, iar mai devreme sau mai tîrziu va trebui să facem ceva şi cu asta"*. În cazul reformei radicale, la început şomajul va creşte, dar pe parcurs apar noile locuri de muncă, care absorb forţa de muncă liberă, iar în fazele următoare şomajul se reduce treptat.

Greşeli ale politicii economice româneşti

„Întreprinderile mici şi mijlocii sînt principalul factor al succesului reformei în Polonia. Ele au creat cele mai importante schimbări pozitive, dacă este vorba de alimentarea pieţelor şi crearea noilor locuri de muncă" – a arătat Leszek Balcerowicz. Aici au găsit locuri de muncă cei care le-au pierdut în marea industrie. Ele nu pot să se dezvolte însă cînd marile întreprinderi de stat sînt subvenţionate, cum se întîmplă în România, pentru că atunci pentru ele nu se mai găsesc credite. *„Cînd se protejează acest mare sector al industriei de stat, se descurajează şi se face imposibilă dezvoltarea întreprinderilor mici şi mijlocii"* – a explicat Leszek Balcerowicz. Costurile politicii de subvenţionare a industriei de stat au fost noile întreprinderi care n-au apărut, iar preţul l-au plătit şi oamenii care n-au avut unde să lucreze. Neliberalizarea economiei, un foarte mare control al preţurilor, controlul pieţei valutare sînt tot atîtea greşeli pe care Leszek Balcerowicz le-a identificat în politica economică a fostelor guverne. De mai multe ori, în '91, '93, '94, au fost încercări de stabilizare, dar de fiecare dată ele au fost întrerupte, iar ca urmare inflaţia a reapărut. Explicaţia acestui fenomen este foarte simplă, după opinia „părintelui reformei poloneze": *„Au existat întreprinderi sau chiar ramuri întregi care au primit credite ieftine. Dar cînd a apărut un credit ieftin a reapărut şi inflaţia. Acum este ultima dată cînd puteţi reuşi"*.

Leszek Balcerowicz a apreciat programul de reformă al guvernului Ciorbea. *„Am încercat să cunosc programul şi opinii despre el de la instituţiile internaţionale, bănci de investiţii etc. Majoritatea acestor opinii sînt pozitive. Problema importantă este ca el să fie realizat. Dar pentru a fi realizat, foarte important este ca el să fie explicat, mai ales în părţile lui cele grele. Este foarte uşor să arăţi aşa-zisele costuri şi pe baza lor să critici ansamblul. Trebuie însă ţinut seama că există costuri care sînt efecte secundare ale schimbărilor pozitive, ca în cazul reformei radicale, şi există costuri ale nefacerii reformei, care, deşi plătite, nu vor aduce cu ele nici o schimbare; diferenţa dintre cele două tipuri de costuri este foarte importantă"*.

Întrebat dacă se poate vorbi despre „o lecţie poloneză" în aplicarea reformei, Leszek Balcerowicz a spus: *„Nu avem pretenţia de a se vorbi despre o lecţie poloneză. Polonia este însă o dovadă a eficienţei unor lucruri teoretice. Economia aplicată se poate compara cu medicina. Medicina este pe de o parte lista bolilor, iar pe de alta lista celor mai bune tratamente. Ştim că în medicină există şi boli incurabile. După părerea mea însă, în economie toate bolile pot fi tratate cînd din punct de vedere politic este posibilă aplicarea anumitor terapii"*.

A consemnat IULIAN ANGHEL

DEZBATERE

pe marginea ***Jurnalului*** de Mihail Sebastian

Duminică, 13 aprilie, ora 11, la *Sala de festivităţi a Comunităţii evreilor din România* (Str. Popa Soare nr. 18), va avea loc o dezbatere pe marginea volumului recent apărut la ed. Humanitas:

JURNAL (1935–1944), de MIHAIL SEBASTIAN

Participă: *Paul Cornea, Gabriel Liiceanu* şi *Andrei Oişteanu*. Urmează discuţii.

ILIE ŞERBĂNESCU

Constrîngerile bugetare „tari“

Programul Ciorbea de stabilizare şi asanare a economiei – convenit cu instituţiile financiare internaţionale – schimbă radical baza de discuţie în şi despre economia românească, introducînd noi reguli ale jocului. În ce măsură va începe şi să schimbe propriu-zis economia urmează să se vadă în curînd. Proba de foc o constituie aplicarea de către guvernul însuşi a uneia din cele mai importante noi reguli ale jocului: aşa-numita constrîngere bugetară „tare“ asupra întreprinderii româneşti, obişnuită pînă acum, dimpotrivă, cu un tratament lax şi binevoitor, cuprinzînd acces lesnicios la credite, amînări şi chiar iertări în achitarea datoriilor.

Dacă această nouă regulă de joc nu va fi ferm aplicată, toate celelalte – absolut necesare pentru a se introduce nimic altceva decît normalitate în economie – riscă să capoteze.

Realist privind lucrurile, toate aceste noi reguli de joc – de la transparentizarea şi reducerea subvenţiilor la liberalizarea preţurilor şi cursului de schimb –, la care se adaugă, în momentul de faţă, scumpirea exorbitantă, chiar dacă necesară, a creditului, sînt tot atîtea condiţii în care se va produce o amplificare a arieratelor, adică a plăţilor neefectuate (aşa-numitul „blocaj financiar“). Pentru a nu lua decît un exemplu, cei ce nu şi-au plătit nici pînă acum energia, cînd oricum era mai ieftină, nu şi-o vor putea plăti nici de-aici încolo, cînd costă mai scump. Astfel, din tot programul Ciorbea nu se va rămîne cu altceva decît cu o amplificare a arieratelor – şi a blocajului economic, şi nu doar financiar! – dacă, faţă de rău-platnici, nu se va aplica procedura execuţiei silite şi dacă, înainte de toate, guvernul nu va fi ferm faţă de cei ce nu îşi achită obligaţiile financiare către bugetul de stat şi fondul de pensii.

În noul buget se prevede că, dacă o întreprindere nu îşi achită respectivele obligaţii, băncile vor fi silite să nu-i elibereze acesteia drepturile băneşti salariale. Rămîne de văzut dacă reglementarea va opera la nivelul băncilor şi, mai ales, dacă guvernul va rezista presiunilor economice, politice şi sociale de a accepta ca fondurile pentru drepturi salariale să fie totuşi deblocate de către bănci, chiar dacă obligaţiile financiare ale întreprinderilor nu vor fi fost achitate.

O reglementare cu conţinut similar introdusă în legea bugetului la începuturile mandatului fostului executiv Văcăroiu a stîrnit contestare din partea opoziţiei de atunci – actualmente la guvernare – pe motiv că ar fi de natură să afecteze dreptul la proprietate. S-a spus că fondurile întreprinderilor aflate în conturile bancare reprezintă proprietate privată, din care nimeni nu poate face prelevări fără a exista un ordin de plată din partea titularului.

Problema este de fapt mult mai complicată. Mai toate întreprinderile, tocmai pentru a eluda fiscul, lucrează cu conturi la mai multe bănci. Iar ca semn al unei depline liberalizări economice, guvernatorul Băncii Naţionale a anunţat că şi toate întreprinderile de stat vor fi autorizate să lucreze cu conturi în mai multe bănci. Practica arată că, într-un asemenea caz, întreprinderile de stat – pentru că cele private n-au de ce a se păcăli pe sine – păstrează în mod special un cont (şi deci îl alimentează corespunzător) pentru plata salariilor, în timp ce lipsa de resurse financiare, inclusiv pentru achitarea impozitelor, apare în alte conturi. Rămîne de văzut cum va opera aşa-numitul „centru de incidenţă bancară“, de fapt o „listă neagră“ a datornicilor pe care Banca Naţională a întocmit-o şi pe care o pune la dispoziţia băncilor pentru ca acestea să se păzească între ele, nefăcînd plăţi sau neacordînd credite celor cu datorii la alte bănci. „Lista neagră“ nu are însă caracter juridic, ci doar de informare şi, deci, folosirea ei nu este obligatorie.

Să vedem cît de tare se va dovedi pînă la urmă „constrîngerea bugetară tare“ în România şi cît de tare va fi actualul guvern pentru a o aplica.

N.C. MUNTEANU

PDSR în opoziţie

Trecut-au ani, ca nouri lungi pe şesuri, şi cît pe ce să nu băgăm de seamă că PDSR-ul a împlinit cinci ani de existenţă, dintre care patru la guvernare, cu Văcăroiu în frunte. Cinci ani din existenţa unui partid căruia i-au lipsit multe ca să fie cu adevărat partid, iar astăzi e chiar mai puţin decît atîta! E adevărat, PDSR-ul nu e în cea mai comodă poziţie. Nici aniversară, nici altfel. E o poziţie în opoziţie! Eşecul electoral, pe toată linia, se digeră greu. Deşi e considerat părinte spiritual, încă de pe vremea cînd nu făcea politică, dar deloc, Ion Iliescu ia cu mare dificultate în posesie domeniul. Partidul e abandonat aproape în masă, fie de militanţi de rînd, fie de directorimea care se scutură doar de jugul pedeserizării cu anasîna. Sînt şi membri mai de vază încercaţi de îndoieli. Să rămînă nu mai au de ce – de plecat ar pleca, dar nu ştiu unde! Dihonia s-a cuibărit şi la etajele superioare ale partidului, acolo unde nimeni n-a fost în stare să-şi asume eşecul electoral. Din varii motive, sînt şi acolo animozităţi tenace şi foarte personale, unele cu pronunţate tendinţe centripete. Unii suportă greu filfîitul anemic al aripii Năstase, alţii ridică din sprînceană la grupul care prinde a se înfiripa în jurul noului preşedinte, cîţiva sînt iritaţi de ezitările şi de lipsa de decizie a părintelui spiritual, specialitatea casei, despre care vorbesc irespectuos, ca despre *„bătrînul ăsta care ne duce de ripă“*. Iosif Boda nu conteneşte să tropăie ca un hipopotam în vitrina cu bibiluri fragile ale partidului, Ion Mânzatu şi-a înecat dezamăgirea în miraculoasa lui apă vie, Ion Solcanu e contestat, cineva vrea nu capul, ci locul lui Oliviu Gherman, au apărut şi informaţii referitoare la o posibilă înlocuire a parfumatului Adrian Năstase. Intrarea mai decisă a poliţiei, justiţiei şi procuraturii pe terenul minat al corupţiei, al delictelor financiar-bancare şi al sponsorizărilor revărsate în puşculiţa partidului a stîrnit frisoane în PDSR. Însuşi marele Ion Iliescu a coborît în arenă să-şi încurajeze mica lui oştire. Campania de incriminare a unor personalităţi politice din PDSR nu e decît o „diversiune la scară mare“, un scenariu menit să abată atenţia opiniei publice de la „degradarea economiei şi a vieţii sociale“, uitînd de contribuţia decisivă a PDSR-ului şi a guvernului Văcăroiu la amintita degradare. În privinţa corupţiei, Ion Iliescu a tranşat cu aceeaşi solomonică înţelepciune de pe vremea „corupţiei fără corupţi“. Reacţia firească a partidului în faţa *„acestui atac furibund din partea noii puteri de dreapta, agresive şi intolerante este aceea a strîngerii rîndurilor în jurul celor acuzaţi“*. Dacă acuzaţiile vor fi susţinute şi cu probe, Ion Iliescu se va lepăda de ei, însă rîndurile cele strînse vor avea de suferit. Zvonul înlocuirii lui Adrian Năstase este tratat de *„fabulaţie destinată subminării coeziunii partidului“*! S-ar părea că, totuşi, la PDSR orice zvon are, acolo, un naturel al lui, de vreme ce Adrian Năstase, aflat pe culmile înţelepciunii, este de părere că *„un partid e ca un mecanism care funcţionează pe termen foarte lung, ca şi un* ***camion****, care e condus pe drum foarte lung, la care se schimbă şoferii, acelaşi lucru se întîmplă şi la noi în partid“*. Ei, da! Camionul e chiar comparaţia potrivită, pe înţelesul unui partid în care a activat cu eficienţa unui buldozer şi liderul sindicatului şoferilor.

Aşa stînd lucrurile, nu-i de mirare că pînă şi PDSR-ului era să-i scape aniversarea celor cinci ani de la înfiinţare. Noroc cu Cristian Tudor Popescu, potrivit căruia camionul are o problemă de direcţie, de diferenţial şi de ambreiaj. Încolo, nu lipsesc decît piesele de schimb. În cele din urmă, şoferul actual, pardon, Ion Iliescu, a adresat un mesaj membrilor şi simpatizanţilor PDSR, *„un partid al viitorului, capabil să conducă România spre începuturile mileniului ce vine“*. Cum **începutul** unui mileniu e numai unul, rămîne că PDSR-ul s-ar consola şi cu 2004, 2008, care fac parte din începuturi. Astfel, cu excepţia limbajului de lemn, refuzîndu-şi bilanţul realizărilor faptice, Ion Iliescu pare a se consola cu iluzia că PDSR-ul a rămas *„cea mai importantă forţă politică a ţării“*. Atît doar că e plasată în opoziţia parlamentară. Iar alături de PUNR şi de PRM chiar că nu e greu să fii cea mai importantă „forţă politică“. Cît despre exemplara opoziţie constructivă, mai bine să nu mai vorbim. În afară de oftaturile adresate Europei pe tema epuraţilor pe motive politice, singura manifestare majoră de opoziţie a fost unitatea de cuget şi simţiri în jurul lui Corneliu Vadim Tudor şi a imunităţii lui ameninţate. O chestiune de principiu democratic, s-a spus cu voce tare, Doamne fereşte de solidarizare cu practicile vadimiste, s-a spus mai cu fereală. Conştient de „soliditatea“ solidarităţii, cu delicateţea care-l caracterizează, Vadim n-a uitat să constate, cu o oarecare doză de sadism, că dacă azi i s-ar ridica lui imunitatea, mîine ar putea să urmeze Doru Tărăcilă, iar poimîine, cine ştie, poate chiar domnul Ion Iliescu. După care a plecat să se întîlnească cu Le Pen, lăsîndu-l pe Ion Iliescu aici, să lupte din greu pentru un front al forţelor de stînga. Unde musai să-şi găsească locul şi Vadim. Cu aureola lui lepenistă cu tot. Că la cinci ani stîngismul e ca rujeola, o boală a copilăriei. Cinci ani e vîrsta la care tot omul, chiar şi partidul, un om şi el, umblă copăcel, copăcel!

Ce cred românii la 5 luni de la alegerile generale (sondaj CURS)

În ultimii 7 ani, pînă în noiembrie 1996, lucrurile au mers într-o direcţie bună sau greşită?

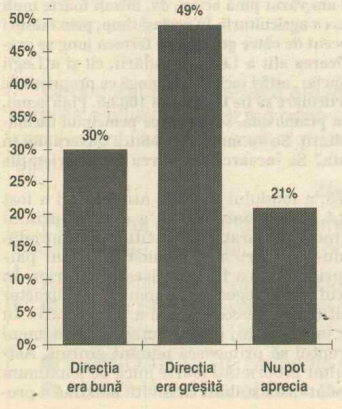

Dacă vă gîndiţi la familia dv., cît timp consideraţi că veţi putea susţine actualul Program de Reformă (în condiţiile liberalizării totale a preţurilor, cu actualele măsuri de protecţie socială)?

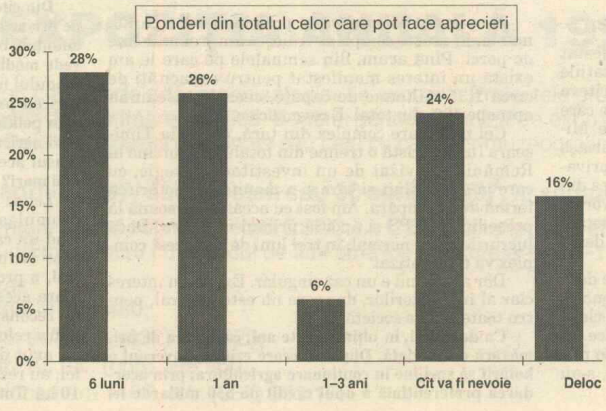

Consideraţi că reforma Guvernului va avea ca efecte...?

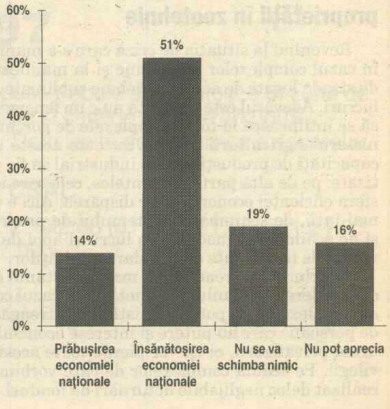

DINU GAVRILESCU, ministrul Agriculturii şi Alimentaţiei

Criza din agricultură e generată

– Interviu realizat de Marian Chiriac –

Începutul acestui an a consemnat mai multe „premiere" legate de agricultură. Astfel, prima moţiune de cenzură a opoziţiei a avut ca subiect situaţia din agricultură, primele demonstraţii de stradă au fost generate de acelaşi lucru; asta fără a mai discuta despre deja obişnuita întîrziere a lucrărilor de primăvară. Sînt toate acestea manifestări ale unei situaţii de criză?

Da, cred că agricultura românească e într-o situaţie de criză. Înainte de toate, m-aş opri însă puţin asupra conceptului de criză, fiindcă în general acest concept este accceptat în România într-o formă care distorsionează foarte mult partea fatală a acestuia, ceea ce nu este întotdeauna aşa. Conceptul de criză a fost preluat din economia politică şi s-a studiat şi s-a încadrat mai mult în sensul de criză sub aspectul ei social şi politic.

Criza agriculturii are însă ceva specific. Aş vrea să dau un exemplu. Acum doi ani, în România a fost o producţie mare de grîu şi statul nu a fost în măsură să acţioneze normal, nu a existat sistemul organizat care să preia această recoltă. Deci, atunci lumea s-a împărţit în două. O parte dintre cei care făceau aprecieri, printre care mă număram şi eu, au susţinut că este o criză de supraproducţie în România. Cealaltă tabără susţinea că nu este nici un fel de criză – dimpotrivă, se aprecia că este benefică supraproducţia, belşugul de grîu.

Pornind de la această situaţie, pot să spun că, după părerea mea, la ora asta criza în agricultură se manifestă sub forma unei crize determinate de schimbare. Practic, sistemul care a existat pînă acum în agricultură a reprezentat numai o ruptură parţială faţă de sistemul etatist de dinainte de 1989. Sistemul pe care vrem noi să-l instituim urmăreşte o desprindere în totalitate de modelul etatist; ba mai mult, urmăreşte introducerea unor noi reguli ale jocului, a unor noi criterii.

Toată această schimbare se manifestă ca o criză pe toate planurile, începînd de la proprietate, terminînd cu relaţiile interumane şi trecînd prin paleta tuturor relaţiilor economice. Această ruptură determină inevitabil numeroase stări conflictuale. Este o schimbare destul de agitată.

Revenind însă la situaţiile concrete despre care am amintit mai înainte, cît de eficace preconizaţi că vor fi măsurile de reformă pe care intenţionaţi să le aplicaţi?

Noi, pe termen lung, am monitorizat măsurile de reformă în direcţia unor măsuri concrete. Sigur că aceste deschideri sînt de natură foarte liberală, foarte concurenţială, competitivă. Pe termen scurt însă, monitorizarea unei asemenea schimbări presupune extrem de numeroase măsuri de anestezie, de acomodare a întregului sistem din agricultură cu această schimbare.

Să revenim, totuşi. S-o luăm întîi cu moţiunea de cenzură. Această situaţie nu a exprimat o criză, ci un semnal al actualei opoziţii legat de faptul că actuala putere nu aplică politica pe care au aplicat-o ei înainte. Acesta a fost fondul semnalului, iar partea de conjunctură a fost, desigur, de natură politică, fiindcă opoziţia de aceea e opoziţie, ca să atace continuu guvernarea şi pînă la urmă să ia puterea. Părerea mea e că pînă la urmă a fost o greşeală a adversarilor noştri politici, pentru că lansarea acestei moţiuni simple în acest moment ar fi avut un impact mult mai puternic.

Vrem schimbarea regimului proprietăţii în zootehnie

Revenind la situaţia de criză care s-a manifestat în cazul complexelor de porcine şi la manifestaţiile de stradă legate de aceasta, trebuie subliniate cîteva lucruri. Adevărul este că acesta nu e un fenomen care să se întîlnească la toate complexele de porcine. Ministerul Agriculturii doreşte ca toate aceste uriaşe capacităţi de producţie de tip industrial să fie privatizate; pe de altă parte, bineînţeles, cele care ies din sfera eficienţei economice vor dispărea. Aici e vorba, mai întîi, de schimbarea sistemului de proprietate şi de schimbarea modului de lucru şi apoi de dezavantajele nete legate de lichidarea unităţilor.

În primul caz, reacţia cea mai importantă e dată de pierderea regimului proprietăţii, în cazul concret al complexelor de porcine existînd o întreagă clasă de persoane care au putere şi interese economice. În urma privatizării, ei îşi vor pierde toate aceste privilegii. Pe seama complexelor de care vorbim, s-au realizat deloc neglijabile deturnări de fonduri.

Un alt aspect care nu poate fi deloc neglijat este cel legat de faptul că există foarte multă lume care lucrează în aceste complexe şi care şi-ar putea pierde locul de muncă. Din această cauză, ei se simt ameninţaţi în sistemul de siguranţă al zilei de mîine şi evident că protestează cu vehemenţă.

Criza în agricultură e generată de schimbarea de sistem, nu reprezintă o criză de fond.

Pînă la urmă, de ce mor porcii? Răspunsul e foarte simplu: porcii mor pentru că nu au de mîncare. Întrebarea normală care se ridică este de ce s-a mers pe ideea aceasta de a da viaţă unui număr atît de mare de porci, astfel încît să nu mai avem ce să le dăm de mîncare. Aici e vorba de o concepţie expansionistă, iresponsabilă, peste posibilităţile reale, mizîndu-se pe un şantaj şi pe o tradiţională atitudine a responsabililor din economie, care pînă acum au făcut orice pentru a menţine în viaţă aceste complexe.

Vorbeaţi la un moment dat de privatizare. Se îmbulzesc investitorii, români sau străini, să cumpere complexele de porcine?

• Născut la 15 decembrie 1939, Bucureşti • Căsătorit • A absolvit Institutul Agronomic şi Academia de Studii Economice (Bucureşti). Cursuri postuniversitare de inginerie economică şi consultanţă în marketing • Doctor în economie, ASE • Între 1990–1991 a lucrat ca expert al FAO, Divizia Statistică, şi al Institutului pentru Studii Central şi Est-Europene al Universităţii din Leuven (Belgia) • Membru al Asociaţiei Economiştilor Agrari din Europa, EAAE şi ofiţer de legătură naţional al Asociaţiei Internaţionale de Economie Agrară şi Agroalimentară, AIEA • Autor şi coautor al peste 100 de studii şi lucrări în calitate de cercetător •

N-aş putea să spun că se prea înghesuie. În România, în aceste complexe trăiesc cam trei milioane de porci. Pînă acum, din semnalele pe care le am există un interes manifestat pentru capacităţi de circa 1,35 milioane de capete, ceea ce înseamnă aproape 40% din total. E ceva, zic eu.

Cel mai mare complex din ţară, cel de la Timişoara (unde există o treime din totalul de porcine al României), e vizat de un investitor strategic, cu care m-am întîlnit şi care şi-a manifestat hotărîrea fermă de a cumpăra. Am fost cu această persoană la preşedintele FPS şi apoi la primul-ministru. Dacă lucrurile merg normal, în trei luni de zile acest complex va fi privatizat.

Dar acesta nu e un caz singular. Există un interes clar al investitorilor, dar care nu este general, pentru toate aceste societăţi.

Ca de obicei, în ultimii şapte ani, campania de primăvară e întîrziată. După oarecare ezitări, guvernul a hotărît să sprijine în continuare agricultura, prin acordarea preferenţială a unui credit de 550 miliarde lei pentru încheierea acestei campanii. Se va depăşi astfel actuala situaţie?

Şi în acest an, Ministerul Agriculturii s-a ocupat să trimită cît mai repede fondurile necesare în agricultură. Desigur că şi în acest an banii au ajuns cu întîrziere, totuşi poate nu atît de tîrziu încît situaţia să fie disperată.

Aici problema e creată de sistemul birocratic de creare şi de acordare a fondurilor băneşti. Pînă acum am utilizat acelaşi mecanism care se utiliza şi înainte, adică derularea prin integratori, fiindcă nu puteam schimba peste noapte un mecanism atît de dificil pentru a transmite pînă la ultimul producător ajutoarele pentru agricultură.

Am deblocat finanţarea lucrărilor de primăvară

Începînd cu creditul primit de la guvern, de 550 miliarde de lei, a intervenit schimbarea, în sensul că banii nu se mai dau acum integratorilor, ci se doreşte încurajarea atît a instituţiilor bancare, cît şi a beneficiarilor de credit, care sînt îndemnaţi să utilizeze împrumuturile de la bănci, chiar dacă au o dobîndă relativ mare. Bineînţeles, putem să zicem că avem în continuare o subvenţie indirectă mascată, dar în orice caz banii au o adresabilitate mult mai mare decît anterior.

Am încercat să schimbăm puţin lucrurile, dar imediat a apărut efectul remanent al birocraţiei. Făcînd această mişcare, am stabilit alte reguli bugetare, au apărut nişte întîrzieri generate de Curtea de Conturi ş.a.m.d. Sînt convins că numai modificînd acest sistem vom deveni foarte operanţi.

O altă cale prin care am ajutat agricultura e faptul că, la bună înţelegere cu Fondul Proprietăţii de Stat şi cu Ministerul Industriei şi Comerţului, s-a acceptat ca plata materiilor prime pentru agricultură să se facă la 30 de zile după livrarea motorinei. De asemenea, avem un set de acţiuni prin care se urmăreşte ca pe termen scurt guvernul să promoveze nişte acte normative prin care să se asigure o continuitate în fluxul activităţii agricole, fiindcă, oricît am vrea, nu stăpînim întotdeauna, nu controlăm efectele schimbării. În astfel de cazuri se pot face erori mari.

Ce presupun aceste măsuri?

Este vorba de măsuri imediate, legate de lărgirea sistemului de creditare, pentru agricultori, pentru mai multe culturi; acţiunile sînt legate de eşalonarea unor plăţi, de stimularea producătorilor de îngrăşăminte chimice şi de ierbicide, să finanţeze agricultura şi să-şi primească plata din recoltă, deci să acopere exact dificultăţile noastre de intervenţie în acest domeniu. De asemenea, acelaşi lucru este valabil şi pentru agenţii comerciali străini, pentru complexele de creşterea porcilor şi păsărilor, unde situaţiile sînt cele mai dificile, fiindcă aici activitatea este de tip industrial.

Am luat deja măsuri care se vor aplica peste cîteva zile, respectiv de vindere a animalelor la populaţie, la preţuri extrem de reduse. Consider că este un lucru foarte atractiv, în ideea de a degreva capacităţile de producţie de animalele ce nu mai pot fi hrănite şi să oferim astfel posibilitatea populaţiei să-şi folosească adăposturile de care dispune, precum şi resursele furajere proprii.

Din cîte am văzut pînă acum, dv. mizaţi foarte mult pe privatizarea agriculturii. În acelaşi timp, prin măsuri anunţate recent de către guvern, pe termen lung se prevede modificarea atît a Legii arendării, cît şi a Legii fondului funciar, astfel încît să se ajungă ca proprietăţile agricole particulare să fie limitate la 100 ha. Pînă acum, prin politica promovată, s-a mers pe principiul fărîmiţării agriculturii. Se va modifica politica guvernului în sensul acesta? Se încearcă revenirea la proprietăţile mai mari?

Legea 18, a fondului funciar, atunci cînd a fost promulgată, în februarie 1991, a avut în primul rînd un caracter reparatoriu, restituirea proprietăţilor făcîndu-se pentru a se reconstitui, chiar parţial, o proprietate ce a fost confiscată anterior. În afara acestui lucru, legea a mai avut şi un caracter de reconstituire şi de constituire a proprietăţii. În afara celor îndreptăţiţi, o serie întreagă de oameni au avut dreptul să primească pămînt gratuit. Astfel, au rezultat proprietăţi foarte mici, de maximum 10 ha. Totodată, s-a stabilit ca limită maximă a pro-

de schimbarea de sistem

prietății plafonul de 100 de ha – asta pentru a proteja mica proprietate și a nu se extinde latifundiile. Există totuși și *Legea arendei*, care permite unui proprietar să arendeze suprafețe de teren foarte mari. Din acest punct de vedere, problema fărîmițării proprietății este ocolită, adică prin exercițiul arendei și al altor forme de piață funciară dimensiunile unităților pot crește semnificativ.

Care este acum problema cu *Legea 18*? Aceasta n-a terminat reconstituirea proprietății, nici după mai bine de șase ani. Prima problemă în acest caz ar fi accelerarea și încheierea acestui proces. O a doua chestiune ar fi legată de ideea dreptului de reconstituire, respectiv reconstituirea proprietăților pînă la nivelul inițial, în cazul unor proprietari care au deținut terenuri mai mari. S-a vorbit ca această limită să fie ba de 50 de ha, ba de 20 ha. Opinia mea este că problema nu-i de actualitate, întîi trebuie încheiată *Legea fondului funciar*. Altfel, s-ar crea numeroase probleme suplimentare.

Dar să revenim la subiectul privatizării în agricultură. În România, există în proprietatea statului, la ora actuală, cam 1 milion ha de teren. Prin strategia noastră de guvernare (care cuprinde programul de guvernare, pachetul de măsuri anunțate, acorduri convenite cu organizațiile internaționale etc.), noi am convenit privatizarea masivă a acestor suprafețe. Tendința politicii noastre este ca pămîntul să fie în proprietate particulară. Bineînțeles că în cazul întreprinderilor de stat acest lucru se va întinde pe mai mulți ani. Dar pe de altă parte, fără îndoială că vor exista importante suprafețe unde proprietatea de stat va rămîne, așa cum e cazul, spre exemplu, în stațiunile de cercetări agricole.

Programul de reformă e centrat pe privatizare

Totuși, concret, cum este structurat acest program de perspectivă?

Acest program liberal de reformă este croit în primul rînd pe ideea de privatizare, respectiv crearea unei piețe a pămîntului, accelerarea vînzării și cumpărării (numai așa ceva poate duce la o concentrare a suprafețelor, la crearea unor ferme care să ne permită performanțe comerciale). Principalele măsuri vor fi politicile financiare și regimul comercial, mai exact piața va fi deschisă atît la intern, cît și la extern. Apoi, dorim o încurajare a exporturilor.

Probabil că în 2–3 ani, cînd starea asta de șoc, de criză, care se manifestă acum și în agricultură, va fi depășită, ne vom situa la un nivel normal – și probabil că atunci vom deveni exportatori constanți.

Pe ce piețe?

E foarte greu de spus. Eu pot să fac acum aprecieri generale, însă nomenclatorul de produse este foarte larg, produse agricole destinate exportului sînt peste 2.000. Sigur, fiecare produs își are piața lui.

Piețele din Uniunea Europeană, evident, își vor avea locul lor, acest lucru fiind specificat în regimul convenit de noi cu țările din această organizație. Există niște segmente de piață unde noi ne găsim locul destul de bine, dar asta nu va reprezenta, cred eu, mai mult de 15% din exportul românesc.

Foarte probabil expansiunea va avea loc pe piețe deja tradiționale, respectiv statele din CSI, țările din Orientul Apropiat și, izolat, Africa de Sud. O altă piață potențială este China, țară care are o creștere economică de peste 10% pe an și deja, din punct de vedere alimentar, ea a început să consume foarte mult. Se estimează că, în următorii doi ani, China va deveni principalul importator mondial de alimente. Aceste piețe reprezintă debușee mult mai probabile decît piața UE, unde exigențele sînt foarte mari (produse protejate și la niște standarde calitative pe care noi nu le vom putea atinge prea curînd).

În perspectiva integrării europene a României, dosarul agricol va fi cel mai fierbinte.

Bineînțeles, România este din acest punct de vedere un partener periculos pentru Uniunea Europeană, mai ales că UE a avut deja exemplul aderării Spaniei, țară care atunci cînd a aderat nu dădea semne să reprezinte un pericol și acum a devenit o mare putere agricolă și tinde să dezechilibreze întregul sistem comunitar.

Recentele măsuri anunțate de guvern privind reducerea tarifelor vamale la unele produse agricole de import se încadrează în politica de apropiere de standardele europene în domeniu?

Noi am pregătit și sînt în curs de aprobare tarife vamale mult mai reduse la import, în ideea că acestea vor trebui să stimuleze și producătorii interni să producă mai eficient. Asta în ideea asumării unor obligații și a unei deschideri, a unor politici de piață. Totuși, aceste tarife s-au menținut destul de ridicate la produsele cele mai sensibile din punctul nostru de vedere, cum sînt produsele din carne și brînzeturile, unde tarifele vamale sînt de peste 50%. Sînt niște tarife, zic eu, destul de confortabile. Cine nu se poate proteja de o asemenea concurență va trebui să dea faliment. Fără îndoială că nu toată agricultura românească va fi pusă la pămînt în urma acestor măsuri.

Ați fost totuși acuzat că această politică va duce la distrugerea agriculturii.

Eu totuși cred că aceste măsuri au în vedere fortificarea, și nu distrugerea agriculturii. De doi ani și ceva, agricultura românească a fost protejată prin niște tarife uriașe – și acesta e unul din principalele motive pentru care plătim acum prețurile de pe piață. Dacă tarifele nu ar fi fost atît de mari, eu vă garantez că, să zicem, carnea de porc ar fi fost cu 30% mai ieftină. În astfel de condiții, nici un director de complexe de porcine nu și-ar mai fi permis să crească animale doar de dragul producției.

Agricultura are nevoie de o industrie puternică

Noi ne propunem să devenim competitivi și, după cum spuneți, ați declanșat măsuri în acest sens. Totuși, care sînt șansele agriculturii românești să se confrunte cu agriculturi intens susținute de economii puternice, cum sînt cele din Uniunea Europeană?

Lumea întreagă și mai ales țările bogate susțin agricultura. Cred că și în România agricultura trebuie susținută. Întrebarea este însă cît de puternică e economia românească, astfel încît să-și permită să susțină și agricultura. Cred că economia noastră nu e competitivă. Dar chiar și în aceste condiții agricultura trebuie sprijinită. Care este însă dimensiunea acestei susțineri?

Ani de zile agriculturii i se transferau niște resurse care îi erau necesare, dar, de asemenea, i se impuneau prețuri care au condus-o la faliment. A fost un cerc vicios care a susținut consumatorul printr-o politică de control al prețurilor, un cerc care a permis o hemoragie de resurse financiare, fără ca agricultura să le poată folosi.

Prima măsură pe care noi am luat-o a fost liberalizarea în totalitate a prețurilor, măsură de mare importanță. Am introdus cel mai puternic și elementar mecanism de piață în agricultură. Acest semnal e extrem de pozitiv.

Un alt lucru pe care trebuia să-l spun mai de mult este că toată politica noastră urmărește crearea unor ferme particulare viabile, din această puzderie de gospodării țărănești care în general există la limita subzistenței. Pe de altă parte, este necesară reformarea instituțiilor. Așa că, la acest nivel, vor apărea organizații interprofesionale, sisteme cooperatiste sătești etc.

Acestea sînt coordonatele majore ale politicii noastre. Ele urmăresc să formeze o agricultură viabilă, să o facă competitivă. Deși pentru acest lucru va trebui să facem sacrificii. Persistă încă acum concepții vechi, agriculturii trebuie să i se dea, și încă foarte mult. Sigur, agricultura trebuie ajutată, dar producătorii agricoli trebuie să-și ia în serios rolul și să devină competitivi.

Sînteți mulțumit de suma alocată de la buget ministerului pe care îl conduceți?

Nu cred că a existat vreodată un ministru, de la vreun minister din lumea întreagă, care să fie mulțumit de bugetul alocat. Sigur, sînt profund nemulțumit. Aș fi dorit încă 3.000 miliarde de lei care să fie folosiți ca subvenții pentru agricultură, măcar în acest prim an, pînă vom traversa criza datorată schimbării. Sînt conștient, totodată, în calitate de membru al guvernului, că bugetul reprezintă o sumă de resurse cu mai multe destinații, reprezintă niște condiționalități pe care m-am angajat să le accept, pentru că am și perspectiva dimensiunilor și posibilităților acestui buget.

CENTRUL SOROS PENTRU ARTĂ CONTEMPORANĂ BUCUREȘTI (CSAC)

anunță concurs de proiecte pentru

EXPOZIȚIA ANUALĂ 1997

Concursul se adresează artiștilor, criticilor de artă, organizatorilor de expoziții. Proiectele propuse trebuie să se situeze în zona de expresie alternativă vizînd noile medii de exprimare artistică. Bugetul pentru organizarea expoziției și catalog este de 40.000$ (echivalent în lei). Se exclud proiectele de expoziții personale sau cele cu caracter muzeografic. Data limită de depunere a dosarelor este:

25 aprilie 1997, data poștei, sau 30 aprilie 1997, la sediul CSAC.

Formularul și informații suplimentare se pot obține la sediul CSAC din Calea Victoriei 141, et. 2, telefon (01) 311.21.92, 311.21.93, sau la filialele Fundației Soros, program de lucru cu publicul de luni pînă joi, între orele 14:00–17:00.

Adresele filialelor Fundației Soros:
- **CLUJ:** Str. Țebei nr. 21, tel.: (064) 420.480;
- **IAȘI:** Str. Moara de Foc nr. 35, et.7, tel.: (032) 252.920;
- **TIMIȘOARA:** Str. Semenic nr. 10, tel.: (056) 199.960;
- **ARAD:** B-dul Decebal nr. 2–4, camera 110B, tel.: (057) 263.155.

De ce a dispărut presa de pe Magheru?

Promisiuni electorale – între ficţiune şi realitate

Alegerile locale desfăşurate în primăvara anului trecut l-au adus la conducerea Primăriei sectorului 1 pe omul de afaceri George Pădure. Personalitate controversată, acest patron s-a văzut în repetate rînduri ţinta atacurilor din partea a numeroase publicaţii, care încercau să lămurească ce interese se ascundeau în spatele candidaturii sale ca independent. În plină campanie electorală, G. Pădure se plîngea în faţa reprezentanţilor presei că atît PDSR-ul, cît şi ziarele independente se luptau pentru a-l împiedica să ajungă în locul în care ar face numai bine semenilor săi: primăria. În speranţa că un om neînregimentat în vreun partid ar aduce schimbarea, cetăţenii i-au dat votul.

Numai că, aplicînd o interpretare convenabilă doar pentru sine a sloganului propriu „Un pic mai bine pentru dumneavoastră", omul de afaceri ajuns primar a uitat promisiunile electorale. Şi la ora actuală străzile sectorului 1 sînt tot desfundate, gunoiul tronează în parcuri şi la marginea drumurilor, iluminatul a rămas aceeaşi veşnică problemă, iar cîinii se înmulţesc nepăsători devenind o ameninţare pentru copii şi adulţi deopotrivă. Singura acţiune prin care George Pădure s-a remarcat pînă acum este că a declarat război micilor întreprinzători particulari stradali. Spunînd că doreşte îmbunătăţirea aspectului estetic al principalelor artere ale Capitalei aflate sub obláduirea sa, el a hotărît ridicarea tuturor tarabelor din zona Piaţa Romană-Piaţa Universităţii. Mulţi s-au întrebat dacă nu cumva a fost o acţiune cu premeditare, deoarece în acest mod a reuşit să dea o lovitură celor care l-au criticat: cotidianelor şi revistelor săptămînale. Cînd, în toamna anului trecut, proprietarii de tarabe au făcut apel la Consiliul Local al Capitalei pentru prelungirea autorizaţiilor de vînzare, în conformitate cu o decizie a primarului general de atunci, Victor Ciorbea, **G. Pădure s-a considerat lezat de exercitarea atribuţiilor sale la nivel local şi a intrat în grevă, prezentîndu-şi demisia**. În memoria bucureştenilor a rămas figura lui Pădure care, în faţa camerelor de luat vederi, susţinea, cu ochii aproape în lacrimi, că este un neînţeles. După o „matură" chibzuinţă, el a revenit asupra deciziei. Consilierii săi susţin şi acum că redobîndirea fotoliului de primar, după anunţarea oficială a vacanţei funcţiei, „are un caracter oarecum nelegal", totul fiind rezolvat, mai de voie, mai de nevoie, la nivel local.

Presă nu, pornografie da

Majoritatea buticarilor din zona specială „zero" a sectorului 1 obţineau venituri din vînzarea presei şi a cărţilor. În graba zilei de astăzi, oamenii erau mulţumiţi că, la ieşirea de la metrou sau în staţia de autobuz, puteau să-şi cumpere publicaţiile dorite şi, în acelaşi timp, să arunce o privire peste ultimele apariţii editoriale. *„Probabil că actualul primar* – afirmă Rodica Munteanu, profesoară la Liceul „Virgil Madgearu" – *a aflat că a intra într-o librărie reprezintă un act de cultură şi astfel ţine cu tot dinadinsul să ne culturalizeze. El uită că spaţiul din librării este insuficient şi cărţile stau puse grămadă una peste alta, fără ca să-ţi dai seama ce mai e nou. Poate că aspectul estetic al bulevardului nu era cel mai reuşit, însă ştiam unde să mă uit după noutăţile de la «Humanitas» ori alte edituri".* În privinţa ziarelor, consumatorul constant de presă scrisă este nevoit în prezent să aleagă (şi să alerge) între chioşcul din Piaţa Romană şi pasajul de la Universitate.

Patronii afectaţi de decizia Primăriei sînt reticenţi în a face declaraţii. *„Nu vrem să intrăm în vizorul lui Pădure. Poate că o să revină la sentimente mai bune faţă de noi"* este laitmotivul lor. Fără îndoială, dincolo de aceste afirmaţii se ascunde teama de posibile represalii din partea administraţiei locale. Ei speră ca, prin memorii, audienţe sau „alte metode", să-şi redeschidă punctele de vînzare. Cei mai temerari ies pe bulevard la primele ore ale dimineţii cu mese pliante pe care vînd ziare şi reviste, cît nu apar gardienii publici ori poliţiştii. Paradoxal, în timpul zilei, în dreptul restaurantului „Dunărea", un alt fel de întreprinzător îşi desface marfa fără nici un fel de probleme. Trecătorii se uită miraţi la casetele şi revistele pornografice etalate

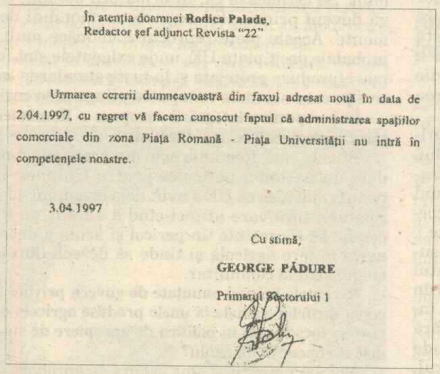

În atenţia doamnei **Rodica Palade**,
Redactor şef adjunct Revista "22"

Urmarea cererii dumneavoastră din faxul adresat nouă în data de 2.04.1997, cu regret vă facem cunoscut faptul că administrarea spaţiilor comerciale din zona Piaţa Romană - Piaţa Universităţii nu intră în competenţele noastre.

3.04.1997

Cu stimă,

GEORGE PĂDURE

Primarul Sectorului 1

fără jenă pe două sau trei mese (după stoc) în văzul oamenilor de ordine. Afacerea este cît se poate de prosperă, deoarece, în schimbul unor casete împrumutate de la patron, cei care ar trebui să împiedice un asemenea comerţ închid ochii şi îl încurajează tacit, uitînd că legislaţia nu permite răspîndirea materialelor obscene (art. 325 din Codul Penal).

Cine răspunde de administrarea spaţiilor comerciale?

La sfîrşitul lunii ianuarie, deoarece expirau autorizaţiile de vînzare, Primăria sectorului 1 a organizat o licitaţie în vederea atribuirii de spaţii pentru comercializarea cărţilor în zona Magheru-Bălcescu. Supăraţi că tarabele lor fuseseră ridicate cu forţa, în plină noapte, micii comercianţi au boicotat acţiunea într-un mod nemaiîntîlnit. Deşi preţul de pornire era de 25.000 de lei pe metru pătrat, ei au săltat valoarea la 12,5 milioane de lei. În aceste condiţii, organizatorii au suspendat licitaţia. O nouă şedinţă a avut loc luna trecută, însă cu oferte închise în plic. *„Cea mai mare sumă licitată,* declară Mihai Crăciun, şeful Serviciului de organizare şi supraveghere a activităţii comerciale din Primărie, *a ajuns la circa două milioane de lei pe metru pătrat. Ofertele realiste, care au luat în calcul o estimare corectă a viitorului profit, s-au situat în jurul valorii de 4–500.000 de lei".* Pentru ziare şi reviste o acţiune similară s-a petrecut la începutul lunii martie, numărul solicitanţilor depăşind cu mult cele 26 de puncte de vînzare puse la dispoziţie de Primărie, pe lîngă cele 36 pentru cărţi, ţigări ori articole de papetărie şi de mercerie.

Într-o anchetă ce se doreşte obiectivă este necesar să aplici principiul „audiatur et altera pars". Încercările de a discuta cu George Pădure la sediul Primăriei s-au lovit de eschivele sistematice ale acestuia. După numeroase insistenţe din partea noastră, la redacţie a sosit un răspuns al primarului Pădure, pe care-l reproducem integral: *„Urmarea cererii dumneavoastră din faxul adresat nouă în data de 2.04.1997, cu regret vă facem cunoscut faptul că administrarea spaţiilor comerciale din zona Piaţa Romană-Piaţa Universităţii nu intră în competenţele noastre."*

Reamintim totuşi că, în conformitate cu *Legea administraţiei publice locale*, Primăria sectorului 1 răspunde de gestionarea acestor spaţii şi că în ultimele luni ale anului 1996, primarul George Pădure îşi înaintase demisia tocmai pentru că aprecia că se află în conflict de competenţă pe această temă cu Consiliul Local al Municipiului Bucureşti şi cu primarul Victor Ciorbea.

Cetăţeanului obişnuit nu îi rămîne decît să aştepte apariţia viitoarelor tarabe „cu aspect estetic mult îmbunătăţit", de unde va putea să-şi cumpere din nou presa cea de toate zilele. Cît va dura această aşteptare încă nu se ştie, deşi cei avizaţi susţin că pînă la sfîrşitul lunii aprilie buticarii vor reapărea pe bulevardele Magheru şi Bălcescu.

Anchetă realizată de ALIC MÎRZA

Din Legea administraţiei publice locale nr. 69/1991

Art. 20 alin. 2. Consiliul local are următoarele atribuţii principale:

g) administrează domeniul public şi privat al comunei ori al oraşului (...);

s) asigură libertatea comerţului şi a concurenţei loiale şi încurajează libera iniţiativă, în condiţiile legii.

Art. 44 alin. 1. Primarul îndeplineşte următoarele atribuţii principale:

b) asigură executarea hotărîrilor consiliului local;

p) asigură elaborarea regulamentului local de urbanism şi a documentaţiilor de urbanism şi amenajare a teritoriului şi le supune aprobării consiliului local, cu respectarea prevederilor legii.

Art. 77 (3) Primarii şi viceprimarii sectoarelor municipiului Bucureşti funcţionează în condiţiile prevăzute de prezenta lege pentru primarii şi viceprimarii comunelor şi oraşelor şi exercită atribuţiile stabilite prin prezenta lege pentru primarii şi viceprimarii comunelor şi oraşelor.

INSTITUTUL EUROPEAN

Manuale alternative de limba engleză

MANUAL DE LIMBA ENGLEZĂ pentru clasa a VI-a

• Se adresează elevilor din anul V de studiu • Urmează programa analitică aprobată de Ministerul Învăţămîntului • Înscrie tradiţiile şcolii româneşti pe coordonate europene • Face parte din seria SMART, care acoperă programa pentru limba engleză pentru toţi anii de studiu •

În curs de apariţie: *Manual de limba engleză pentru clasa a II-a*
Manual de limba engleză pentru clasa a III-a

Comenzi şi informaţii la sediul Editurii, în Iaşi:
Str. Cronicar Mustea nr. 17 • C.P.: 161 • cod 6600
Tel. 032-233800 • Tel.-fax: 032-230197

FUNDAŢIA SOROS PENTRU O SOCIETATE DESCHISĂ – FILIALA BUCUREŞTI
anunţă:

Concurs pentru postul de coordonator programe de dezvoltare a organizaţiilor neguvernamentale

Condiţii de eligibilitate:

– studii superioare;
– cunoaşterea limbii engleze, scris şi vorbit;
– cunoştinţe operare PC;
– dinamism şi flexibilitate;
– capacitate de comunicare şi de lucru în echipă;
– buna cunoaştere a sectorului nonprofit din România; sînt preferaţi candidaţii care au lucrat efectiv în cadrul unei organizaţii neguvernamentale.

Înscrierea la concurs va cuprinde o scrisoare de intenţie şi CV.

Aplicaţiile se vor depune la sediul Fundaţiei Soros din Calea Victoriei 155, bl. D1, sc. 7, et. 3 (tel.: 659.74.27, 312.70.52; fax: 312.70.53), **pînă la data de 25 aprilie 1997.**

8 aprilie 1997
Nr. 46
22 plus
Supliment al revistei „22“

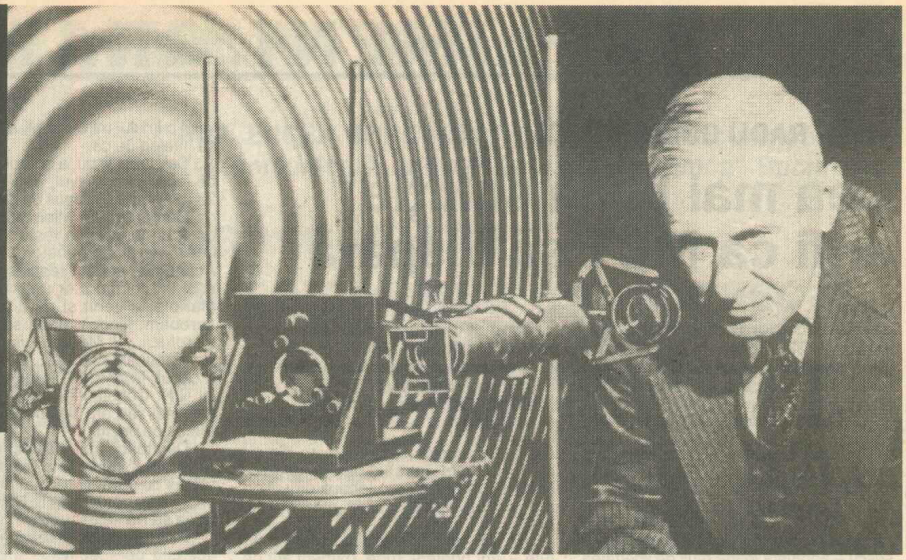

Cercetarea în pericol

Procesul de normalizare a activităţii de cercetare ştiinţifică şi dezvoltare tehnologică, proces care începuse promiţător în perioada post-revoluţionară, a intrat în impas după circa doi ani, pentru a cunoaşte un declin puternic în timpul guvernării Văcăroiu. Intervalul în care d-l Doru Dumitru Palade a condus Ministerul Cercetării şi Tehnologiei (MCT) s-a caracterizat printr-o centralizare excesivă, prin diminuarea (pînă la dispariţie) a rolului cercetătorilor în definirea politicii ştiinţifice, prin lipsă de transparenţă, prin apariţia şi încurajarea unor colective fără prestigiu ştiinţific, în detrimentul celor cu adevărat profesioniste. Fondurile destinate cercetării, deja modeste, au fost distribuite, nu o dată, de persoane care nu păreau nici împarţiale, nici dezinteresate, nici competente.

În acest fel, în timp ce institutele cu serioase capacităţi ştiinţifice vegetau din lipsa fondurilor, iar teme de maxim interes, în plan fundamental şi aplicativ, erau neglijate, au apărut o serie de colective pseudoştiinţifice, angajate în „cercetări“ demne de literatura absurdului. Multe dintre ele au fost descrise în presa de mare tiraj, astfel că vom aminti doar cîteva. Centrul de Inovare şi Afaceri Sim Ploieşti a fost finanţat generos de către MCT pentru temele de cercetare „Muştar cu hrean cu arome naturale“ şi „Şampon de păr cu arome naturale“. Fericit colectiv, competent şi în cercetarea alimentară, şi în cea cosmetică! SRL Tehnoalpin Import Export, pe lîngă (probabil) comerţul cu schiuri şi clăpari, a realizat „Tehnologii privind identificarea degradărilor la mare înălţime a Cetăţii de Scaun Tîrgovişte“. Noţiunea de cercetare s-a bagatelizat atît de mult, încît a fost finanţată o temă ca „Grupuri sanitare şcolare“.

Nimeni nu a văzut niciodată rezultatele acestor „cercetări“. Nici un specialist nu le-a omologat sau avizat; funcţionarii MCT nu au competenţa necesară pentru asemenea operaţii. Deşi oamenii de ştiinţă sînt în general grăbiţi să-şi valorifice realizările, de obicei prin publicare, pentru a nu pierde priorităţile şi pentru a intra cît mai repede în circuitul mondial al cunoaşterii, „cercetătorii Palade“ îşi ascund cu grijă opera de orice priviri indiscrete. Nu trebuie făcute prea multe investigaţii pentru a demonstra ceea ce pare evident de la început: alocarea de fonduri unor pseudocercetători nu are nici o legătură cu ştiinţa, ci este manifestarea unor relaţii clientelare, de tip mafiot, sau a unor relaţii de familie.

Integrarea europeană a României, despre care s-a vorbit atît, impune evaluarea corectă a capacităţii de cercetare, în scopul aplicării unei reforme adecvate. De asemenea, impune participarea tot mai activă a noastră în programe de cooperare internaţională. Realizarea unei legislaţii adecvate este un alt imperativ al integrării.

Evaluarea institutelor de cercetare este un subiect de mare interes, atît pentru cetăţeanul obişnuit, cît şi pentru specialist, întrucît constituie punctul de plecare al mult-plănuitei reforme; ea trebuie să fie publică şi să antreneze un număr cît mai mare de experţi, de care cercetarea noastră nu duce lipsă. În mod paradoxal, evaluarea institutelor s-a făcut în general fără participarea celor direct interesaţi (adică a cercetătorilor), de către echipe străine, care au fost plătite cu bani grei, luaţi din bugetul cercetării. Uneori, studiile de evaluare sînt corecte – dar ele ar fi putut fi făcute, cu cheltuieli minime, de specialişti români; alteori, sînt complet aberante, reflectînd marile dificultăţi de înţelegere ale unui occidental (presupus bine intenţionat, din obligaţia de a acorda prezumţia de nevinovăţie) pus în faţa unui sistem care îi este complet străin. Nimeni, dintre cercetători, nu are acces (decît accidental) la aceste studii, deşi procesul de evaluare ar trebui să fie absolut transparent.

Secretomania care a făcut ravagii în zona decizională a cercetării, ca şi iresponsabilitatea unor factori de conducere, a creat, printre specialişti, impresia că „li se pregăteşte ceva“. De aceea, schimbarea din această toamnă a fost primită cu speranţa că, în sfîrşit, există premisele intrării în normalitate.

Elementele care se aşteptau de la schimbare erau: conducerea cercetării de către cercetători; transparenţă în decizii; o legislaţie adecvată; eliminarea corupţiei şi imposturii; întărirea institutelor prestigioase, prin modernizarea dotărilor; accelerarea integrării europene.

Nici una dintre aşteptări nu a fost confirmată după schimbarea din această toamnă. Noul ministru al Cercetării, d-l Bujor Bogdan Teodoriu, economist ca formaţie, nu este un cercetător. Domnia sa nu s-a arătat preocupat de a cunoaşte opinia specialiştilor pe care îi conduce. Fără nici o consultare cu comunitatea ştiinţifică, într-o grabă care a surprins opinia publică, d-l ministru Teodoriu a impus *Ordonanţa nr. 8* a Guvernului. Punctele esenţiale ale Ordonanţei sînt următoarele: politica cercetării este decisă de un Colegiu Consultativ, în care poate să intre (sau să nu intre) practic oricine; fondurile cercetării pot fi atribuite direct, fără nici un criteriu de competenţă; temele de cercetare („proiectele“) pot fi atribuite unor organizaţii neguvernamentale, a căror calificare, în condiţiile concrete ale României, este cel puţin chestionabilă.

Aşadar, se pare că *Ordonanţa 8* vine să desăvîrşească dezastrul început de ministeriatul Palade. Orice criteriu de competenţă este eludat; pseudocercetarea este încurajată, iar bunul plac (atribuirea directă) este legiferată. Ordonanţa este stranie şi prin faptul că reprezintă o iniţiativă guvernamentală de a finanţa organizaţiile neguvernamentale. În orice societate sănătoasă, organizaţiile neguvernamentale (ONG) sînt utile pentru că au capacitatea de a-şi asigura finanţări prin metode alternative, uşurînd sarcinile administraţiei. Activitatea unui ONG poate fi mai mult sau mai puţin folositoare statului, în funcţie de calitatea intelectuală şi morală a membrilor săi; eşecurile ONG-urilor – care pot fi numeroase – nu au însă repercusiuni asupra banului public. Dar ideea de a încuraja, ca guvern, finanţarea unor organizaţii neguvernamentale (a căror seriozitate nu a fost verificată de nimeni) din bugetul ţării, în detrimentul unor institute de stat, competente şi prestigioase, este absolut inacceptabilă, mai ales în condiţii de austeritate.

Din aceste motive, iniţiativa d-lui ministru Teodoriu a fost supusă unor critici serioase din partea comunităţii ştiinţifice. Îngrijorarea cercetătorilor pare cu atît mai motivată cu cît finanţarea unor programe care au consumat fonduri enorme, fără să producă nimic decît hilaritate (programele care au ca punct de plecare „apa vie“ sau „efectul de piramidă“), ca şi a unor teme care nu au nimic de-a face cu cercetarea, fiind activităţi de rutină, au continuat, în general **prin atribuire directă**. Transparenţa rămîne un deziderat, iar Cartea Albă a ministeriatului Palade, pe care cercetători prestigioşi s-au oferit să o redacteze gratuit, rămîne un proiect care nu se bucură de sprijinul d-lui ministru Teodoriu.

Necesitatea de a dezbate aceste chestiuni de mare interes public a determinat Grupul pentru Dialog Social să organizeze, în ziua de 27 martie, o masă rotundă pe tema cercetării ştiinţifice, care s-a bucurat de participarea unui număr considerabil de cercetători, de reprezentanţi ai Academiei Române, de senatori şi deputaţi, de prezenţa d-lui ministru Teodoriu, a d-lui ministru Virgil Petrescu, a d-lui Eugen Isbăşoiu, secretar de stat în Ministerul Învăţămîntului. Manifestarea s-a înscris în cadrul unui microproiect PHARE, dedicat funcţionării statului de drept în România.

Acest supliment al revistei *„22“* valorifică subiectele abordate la dezbaterea mai sus amintită. Nu am găsit că ar fi profitabil să reproducem fidel discuţiile purtate, ci să prezentăm, cu oarecare sistem, tezele cele mai interesante expuse acolo. Am făcut o singură excepţie de la acest principiu, redînd intervenţia d-lui ministru Virgil Petrescu cu minime cosmetizări, deoarece am considerat-o relevantă pentru raportul care există între un ministru al actualei puteri şi categoria cercetătorilor.

Deşi criticile aduse d-lui ministru Tedoriu nu au cîtuşi de puţin un caracter politic, am găsit util să prezentăm liniile directoare ale programului de guvernare propus de CDR în ceea ce priveşte cercetarea (intervenţia d-lui dr. Jinga). A fost amintită participarea insuficientă a României la programele europene; din cauza incompetenţei şi secretomaniei echipei precedente, au fost irosite sume importante puse la dispoziţie de Comunitatea Europeană (în total circa 300 milioane dolari); este intervenţia d-lui profesor Borcoci, care s-a referit şi la faptul că anumite iniţiative de cercetare aplicativă ale colectivelor din învăţămîntul superior, care au şi competenţa, şi dotarea necesară pentru realizarea unor proiecte finanţate din exterior, sînt blocate de o legislaţie absurdă şi obstrucţionistă. Aici ar fi trebuit să se manifeste iniţiativele legislative ale noilor miniştri, nu în elaborarea unor reglementări care favorizează corupţia şi incompetenţa. Intervenţia d-lui Alexandru Glodeanu, fost director general al IFA, unul dintre cei mai citaţi fizicieni români, subliniază că cercetătorii sînt deja în Europa, iar obstrucţionarea cercetării înseamnă obstrucţionarea integrării europene. De altfel, merită precizat că, în ciuda peisajului sumbru din ştiinţa românească, a statisticilor pesimiste privind poziţia României în lume, există o elită de cercetători mult mai eficienţi decît omologii lor occidentali. O lucrare ştiinţifică realizată în secţia de fizică teoretică a IFA sau la Institutul de Matematică costă de circa 50 de ori mai puţin decît lucrări de aceeaşi categorie valorică realizate în Japonia. Tocmai această elită a societăţii româneşti este ameninţată cu dispariţia!

Alte intevenţii, cum ar fi cele ale academicienilor, nu necesită o prezentare specială. Cazul Poloniei (contribuţia d-lui dr. Iosifescu) ne oferă un exemplu de reformă reuşită, dusă la bun sfîrşit. Acolo, „ministerul cercetării“ practică transparenţa în mod explicit, editînd un buletin care priveşte principalele subiecte de interes public, în special finanţarea. Reperele legislaţiei europene – ignorate cu obstinaţie la noi – sînt participarea cercetătorilor la elaborarea politicii ştiinţifice şi transparenţa. De altfel, o societate democratică este de neimaginat fără transparenţă.

VICTOR BÂRSAN

Recomandările privind statutul cercetătorilor ştiinţifici, document UNESCO, Paris, 1974

(...) statele membre ar trebui:

a) să trateze finanţarea publică a cercetării ştiinţifice şi a dezvoltării experimentale ca o formă de investiţie care prin natura lucrurilor nu este profitabilă decît pe termen lung;

b) să ia toate măsurile necesare pentru ca opinia publică să fie în mod constant informată cu privire la justificarea sau chiar la necesitatea acestor cheltuieli. (...)

Statele membre ar trebui să ofere cercetătorilor ştiinţifici posibilitatea de a participa la elaborarea orientării politicii naţionale de cercetare ştiinţifică şi dezvoltare experimentală. În particular, fiecare stat membru ar trebui să facă astfel ca această elaborare să se sprijine pe proceduri care fac apel la avizul şi concursul cercetătorilor ştiinţifici şi a organizaţiilor lor profesionale.

Acad. RADU GRIGOROVICI

Cea mai bună soluţie ar fi ca MCT să dispară

Radu Grigorovici, n. 1911, Cernăuţi, licenţiat în chimie (1931) şi în fizică (1933), doctor în fizică (1938), apoi doctor docent (1958), autor al unor celebre cercetări de fizica plasmei, de fizica semiconductorilor, de optică. Membru al Societăţilor de Fizică din Franţa şi din SUA, al Comisiei de semiconductori a Uniunii de fizică pură şi aplicată etc.

Am venit la discuţia dv. pentru că sînt îngrijorat. Am crezut că n-or să reapară niciodată anumite spectre ale trecutului, dar iată că nu au reapărut numai, ci se manifestă cu o virulenţă extremă. Am perceput o revenire a epocii Elenei Ceauşescu – agravată foarte mult de libertatea de tip occidental, care permite proliferarea abuzurilor, în interes personal, dar mai ales în interes de clan.

Cînd am văzut *Ordonanţa 8*, n-am ştiut dacă trebuie să rîd sau să plîng. Cu un asemenea minister al cercetării, care se ocupă de tot – de la timpul liber al oamenilor pînă la spaţiul cosmic –, mă întreb de ce mai avem guvern, ce activităţi au mai rămas pentru celelalte ministere?

Constat apoi că ministerul se orientează după un Colegiu Consultativ din care fac parte „cîrnăţari şi morari" – este un citat, din discursul ţinut de d-l ministru Teodoriu la Academie. O politică ştiinţifică făcută de „cîrnăţari şi morari", asta da originalitate, şi nu ştiu nici un ministru, aici sau aiurea, care să fi susţinut asemenea aberaţii.

Cine poate beneficia de pe urma unei asemenea politici? Un institut cum este acela al lui Mânzatu – care face **apă**. Nu orice apă, ci apă care nu are pH. Am dat iarăşi un citat, de data asta din d-l Mânzatu, care, întrebat prin ce se deosebeşte apa pe care o fabrică dînsul de apa obişnuită, a spus: *„Apa mea nu are pH"*.

Se ştie cine lucrează în aceste institute – sînt prieteni, rude, oameni atît de strîns legaţi între ei şi atît de strîns legaţi de funcţionarii din MCT, încît nu pot fi despărţiţi... Şi nu e greu deloc să înţelegi rolul ministerului: el este acel organ care trebuie interpus între guvern şi cei care fac afaceri, ca să nu se vadă că pretinsa cercetare nu există şi că totul este o afacere, o afacere mafiotică, cu spălarea cîştigurilor ilicite.

Dacă nu e aşa, la ce bun atunci acest refuz total al transparenţei, al dialogului cu societatea civilă, cu comunitatea cercetătorilor, despre care se vorbeşte cu atîta ipocrizie? *Ordonanţa 8* a căzut pe neaşteptate, nimeni nu a fost consultat, deşi elaborarea ei a durat probabil cîteva săptămîni. Se poate face o legislaţie a cercetării fără a-i consulta pe cercetători? În 1990, cînd m-am ocupat de *Legea cercetării*, discutasem şi căzusem de acord cu peste 100 de institute de cercetare, cu sindicatele, cu proiectanţii, cu toată lumea. Totuşi, legea a fost pur şi simplu blocată la nivelul primului-ministru. Mi-a fost imposibil să înţeleg de ce.

Ceva mai tîrziu, a apărut un alt proiect de lege, care a avut, dacă nu greşesc, 27 de variante, propus de Departamentul de Cercetare din Ministerul Învăţămîntului, unde domina fostul CNST, la loc de frunte fiind impostorul Mânzatu. La Academie, noi am respins acel proiect, deşi un colaborator al lui Mânzatu, d-l Manole, a venit şi ne-a implorat să-l aprobăm, fiindcă, dacă se întoarce cu un refuz, *„d-l Mânzatu îl face bucăţi"*. Am dat iarăşi un citat... Deşi d-l Manole a căzut, la propriu, în genunchi în faţa lui N.N. Constantinescu – pesemne că patronul său era destul de fioros –, am rămas pe poziţii...

De atunci, mai ales din momentul în care primul-ministru a blocat legea, am rămas cu o bănuială mai profundă – că undeva se doreşte ca în România cercetarea să **nu** se dezvolte.

Privind poziţia d-lui ministru din această perspectivă – şi din perspectiva îndelungatei mele experienţe de viaţă –, cred că poziţia mai flexibilă a dumnealui faţă de Academie (pe care o asimilează, în mare, cercetării fundamentale) este doar un armistiţiu care îi este necesar pentru a se răfui cu cercetarea aplicativă, care este „adversarul" de pondere maximă. După ce o va lichida, îi va veni şi rîndul celei fundamentale.

Îmi veţi spune poate că sînt suspicios, dar cred că e mai bine să fii suspicios decît să fii păcălit. Faptul că ordonanţa a fost strecurată pe neaşteptate, păcălindu-l pe primul-ministru actual, care este un om de bună-credinţă, reprezintă un comportament care trebuie să ne pună în gardă. De aceea, nu poţi să nu ţii seama de alte aspecte biografice – mă refer numai şi numai la chestiuni publice, clare. D-l ministru, fiul unui fost general din „Tudor Vladimirescu", şi-a schimbat numele, dar a continuat tradiţia paternă, de a lucra în armată – şi nu oricum, ci la cadre, ocupînd o poziţie importantă. Desigur că nimănui nu-i poate fi reproşată descendenţa, dar trebuie observat că există o ruptură de formă – la nivelul numelui – şi o continuitate de fond – la nivelul comportamentului. Această duplicitate nu poate fi de bun augur pentru un om politic ce aparţine unui partid democrat.

Iar d-l Teodoriu a făcut, probabil, servicii importante Partidului Democrat, împărţind milioane grele de dolari patronilor de întreprinderi mici şi mijlocii, cîştigînd astfel un electorat important. Dar şi mai îngrijorător este ce se întîmplă acum în minister. Dînsul l-a păstrat pe d-l Palade consilier, l-a menţinut pe Mircea Sbârnă – despre care ştiu personal că este corupt – şi a trecut cu vederea, practic, că Ion Dumitru, fost funcţionar al MCT, a furat arhiva la care avea acces. De aici trebuia să iasă un scandal enorm, dar probabil că cineva are interes ca arhiva să dispară.

Altfel, d-l ministru poate părea un personaj original; constat că în loc să stea la minister să facă treabă, umblă de colo-colo, cu un geamantan în care nu găseşte propriile hîrtii... Am stat lîngă dînsul la discuţia de la GDS şi i-am dat de trei ori textul ordonanţei, pe care o aveam la mine, pentru că dînsul nu reuşea să o găsească în geamantan... un hiperactiv, ce dă impresia unei capacităţi de gîndire, ca atîţia oameni care dau impresia de a fi remarcabili, dar... Un om care nu ştie nimic despre cercetare, care nu a practicat-o, care duce după el kilograme de hîrtii, dar care se sprijină doar pe un fax, primit de la Fundaţia Fraunhofer...

Ce e de făcut? Cred că lucrul cel mai simplu ar fi desfiinţarea MCT şi înlocuirea lui cu un colegiu de specialişti, care ar aproba temele de cercetare şi bugetul, interpus între guvern şi institutele de cercetare. Eficienţa în cercetare este maximă atunci cînd există libertate şi transparenţă.

Intervenţia d-lui profesor Virgil Petrescu, ministrul Învăţămîntului

Prof. Virgil Petrescu: Sînt multe puncte negative în *Ordonanţa 8*. A fost o iniţiativă a MCT. Are un sîmbure enorm, foarte bun: acea poveste cu finanţarea. Nu vorbesc de idee acum. De ideea de schimbare a finanţării în România. Noi dorim din tot sufletul să schimbăm *Legea 72* din '96, promulgată în iulie, în care nu ne putem desfăşura nici cu programe internaţionale, nu există armonizare legislativă între legislaţia internaţională, cu care vrem să intrăm în programe externe, şi legislaţia internă, pe de o parte. Pe de altă parte, nici măcar cu ceea ce vrem să facem noi în cercetare, vorbesc în cercetarea universitară, şi legislaţia finanţistă existentă în România. Ba chiar nici *Legea 84*, aşa cum este ea, în general bună, cu mici necazuri, pe ici-pe colo, nici măcar aceea nu poate fi aplicată, pentru că reglementări, metodologii – deci, atenţie: lege organică –, metodologii ale Ministerului Finanţelor, sînt în contradicţie cu o lege organică. Iată unde sîntem acum. Deci ideea pentru care în 10 minute în care am citit, într-o sîmbătă, acum trei săptămîni, şi o jumătate de oră, în care domnul ministru, cu care – de altfel, sînt în cea mai bună colaborare, sîntem amici, în acelaşi guvern, deci nu este vorba de alte probleme – am avut nişte discuţii foarte clare, în mod separat, noi doi, m-am gîndit că este util să îl semnez, atunci, în acea sîmbătă, ca să intre ca ordonanţă în ultima zi, pentru că luni începea Parlamentul să lucreze, contînd pe faptul că e un sîmbure foarte bun, acela de finanţare şi de modificare a reglementărilor de care vorbeam mai devreme, care sînt absolut prohibitive pentru o dezvoltare normală a cercetării. Evident, alte lucruri sînt discutabile şi am punctul acesta de vedere, dar nu uitaţi că această ordonanţă urmează să treacă prin Parlament. Deja începe să treacă prin comisiile reunite sau separat, ale Camerei Deputaţilor şi Parlamentului. Acolo se lucrează; la limită, dacă doriţi să spun aceasta, se poate păstra numai titlul, iar restul să se modifice în cadrul comisiilor. Deci am preferat... Orice este posibil, din punctul de vedere al unei proceduri parlamentare. Repet: dacă există unele diferenţe de opinii, acestea au fost expuse – există un teanc întreg de observaţii, care au fost duse la Comisia de învăţămînt de la Camera Deputaţilor. De unele se va ţine seama, de altele nu se va ţine seama. Noi doi avem nişte păreri foarte precise, şi chiar în acel Consiliu interministerial care se înţelegea că ar fi între guvern, undeva deasupra guvernului, nu este cazul, pentru că este la nivelul unor miniştri, deci la nivelul guvernului. Toate le-am înţeles foarte bine. Diferenţa era de **explicit** şi **implicit**.

Dr. Gh. Gussi: Domnule ministru, care sînt ideile precise, totuşi?

Prof. Virgil Petrescu: Staţi să termin un pic. Aveţi puţintică răbdare. E vorba în primul rînd... trei lucruri sînt: **Consiliul interministerial**, **Consiliul consultativ** şi **ONG**-urile. Astea sînt, pentru că partea de finanţare este bine, se deschide ceva. În ce priveşte Consiliul interministerial, cu d-l ministru împreună, sîntem de acord că trebuie să existe. Problema e dacă **implicit** sau **explicit**. Varianta mea era că **explicit**, adică să apară în ordonanţă. Şi aşa a şi votat comisia respectivă. Nu vorbesc de buget. Bugetul ar fi al patrulea subiect. Şi acest interministeriat – Hotărîre de Guvern.

Dr. Victor Jinga: Dar există din '94.

Prof. Virgil Petrescu: Vorbesc de *Ordonanţa 8*, iertaţi-mă.

Acad. Horia Scutaru: Cred că nu vă amintiţi ordonanţa, d-le ministru. Nu există nici un Consiliu interministerial în *Ordonanţa 8*.

B.B. Teodoriu: În 25. Există un articol care aprobă pe cel din 25.

Prof. Virgil Petrescu: S-a pus problema unui Consiliu interministerial şi a fost agreat de Comisia de învăţămînt şi ştiinţă de la Cameră şi Senat. Mai exact, în această formă.

Acad. Horia Scutaru: Să nu vorbim inutil...

Prof. Virgil Petrescu: Nu vorbim inutil, vorbim ce s-a votat deja. Al doilea este Consiliul consultativ. În ceea ce priveşte Consiliul consultativ, el trebuie să fie al specialiştilor. Problema este: cine sînt, cine selectează, pe baza cărui ordin. Eu merg pe ideea să meargă acest Consiliu consultativ mai sus, adică la interministerial, cu aprobare, eventual chiar...

Acad. Horia Scutaru: Există aşa ceva în *Ordonanţa 8*.

Dr. Gh. Gussi: Se spune cum se alege?

Prof. Virgil Petrescu: Deci m-aţi întrebat punctul meu de vedere, domnule Gussi, şi am spus punctul meu de vedere.

Acad. Horia Scutaru: Despre ce? Despre *Ordonanţa 8*?

Prof. Virgil Petrescu: Despre *Ordonanţa 8*, despre cele trei consilii.

Acad. Horia Scutaru: Dv. spuneţi ce aţi vrea să fie, nu ce scrie în ordonanţă.

Prof. Virgil Petrescu: Am fost întrebat care este punctul de vedere, ca ministru al Învăţămîntului.

Acad. Horia Scutaru: Aţi semnat ordonanţa aşa cum este, d-le ministru. Dv. spuneţi că aţi semnat-o, că e bună, şi acum spuneţi că vreţi altceva. Produceţi o confuzie, nu mai înţelegem ce vreţi.

Prof. Virgil Petrescu: Bun, e-n regulă. Nu credeam că ceea ce spun foarte clar...

Acad. Horia Scutaru: Îmi pare rău, nu e clar deloc. Vă rog să nu mărim confuzia, atîta tot.

Prof. Virgil Petrescu: Deci e vorba de ordonanţă, care în baza procedurilor legislative trebuie să treacă prin comisii şi apoi să fie votată de Parlament. Şi spuneam că această ordonanţă poate să rămînă aşa sau poate să fie modificată. Şi întrucît am semnat într-o sîmbătă ordonanţa...

B.B. Teodoriu: Vineri...

Prof. Virgil Petrescu: Am semnat-o pentru că are o parte pozitivă, foarte importantă, de finanţare.

Acad. Horia Scutaru: Nu. Şi de aceea este complet greşită. Vă rog foarte mult.

Prof. Virgil Petrescu: E dreptul meu să am o altă opinie. Cred că am fost destul de clar. În ceea ce priveşte Consiliul consultativ, trebuie să fie făcut – aceasta este părerea noastră – de specialişti în domeniu, pentru că ei trebuie să hotărască asupra cui; iar în ceea ce priveşte a treia – de ONG-uri –, problema este că sînt bani puţini şi dacă se dau oricui. Ideea este: descentralizare – se dau oricui, dar nu chiar oricui.

Acad. Horia Scutaru: Numai prietenilor.

Prof. Virgil Petrescu: Numai acelora pe care comunitatea îi consideră buni să facă o treabă. Dacă dv. singur aveţi posibilitatea să faceţi ceva, aveţi dreptul să intraţi în competiţie cu un proiect. Dar un ONG, care înseamnă o asociaţie de mai multe persoane, care are posibilitatea să facă, dovedită de un consiliu de specialişti, în ideea unor autorizări, aşa cum sînt autorizate facultăţile noastre, este posibil să facă. Un matematician de elită, sau doi, care fac o asociaţie, nu ar avea voie să intre în competiţie cu cineva?

Dr. Gh. Gussi: Intră în competiţie cu comunitatea internaţională.

Prof. Virgil Petrescu: Deci astea sînt lucrurile care...

Dr. Gh. Gussi: Îmi pare foarte rău. Astea sînt nişte chestiuni care n-au nici o legătură cu *Ordonanţa 8*. Problema este practica, iar practica, la ora actuală, este dezastruoasă. Iată că ASE-ul ia zeci de milioane – am vorbit cu informaticienii de la mine şi au rîs – pe un proiect care sună aşa: „O nouă paradigmă a societăţilor: holonică, antropocentrică, fractală". Nu vă supăraţi, este ridibil.

Voce: Vă rog să mă scuzaţi, dar teoria fractalilor este de ultimă oră în ştiinţă.

Dr. Gh. Gussi: Doamnă, nu mă învăţaţi pe mine teoria fractalilor, nu vă supăraţi. (*Rîsete, ilaritate, aplauze*)

Prof. Tudor Marian: Vă rog să nu mai întrerupeţi...

ALEXANDRU GLODEANU

Cercetătorii sînt deja în Europa

Între trăsăturile de astăzi ale societăţii româneşti stau **risipa** (sub formă de corupţie şi tehnologii învechite) şi **subdezvoltarea**. Ieşirea din această stare o constituie **dezvoltarea** şi **modernizarea** României. Esenţial pentru realizarea acestui scop este **cunoaşterea** şi **performanţa**. Cunoaşterea şi înţelegerea a ceea ce sîntem, unde sîntem şi ce trebuie să facem. Performanţa este necesară pentru că o societate modernă şi deschisă implică automat competiţie cu cei mai buni – şi aceasta se realizează cu produse şi tehnologii de performanţă înaltă.

Sursa principală a cunoaşterii este cercetarea fundamentală. **Sursa** performanţei şi deci şi a competiţiei este cercetarea aplicativă.

Organismele statale şi ale societăţii civile care nu acordă atenţie, care nu sprijină **dezvoltarea cercetării ştiinţifice fundamentale neagă**, de fapt, **cunoaşterea**; cei care nu acordă atenţie şi nu sprijină **dezvoltarea cercetării aplicative neagă** performanţa şi competiţia deschisă.

Negarea cunoaşterii şi performanţei înseamnă **negarea** dezvoltării şi modernizării României, menţinerea ţării în stadiu de subdezvoltare.

Este exact ceea ce s-a întîmplat în ultimii 7 ani. De fapt, acest proces a început încă din 1970, a devenit evident la mijlocul anilor '80 şi a continuat, din păcate, şi după 1989. Dacă cineva doreşte să mă contrazică, poate să o facă – dacă are argumente. Ultimele patru luni reprezintă o perioadă prea scurtă pentru a trage concluzii, dar (din nou, din păcate) semnele sînt mai degrabă îngrijorătoare.

Cauza de fond a acestei stări de lucruri o constituie **lipsa criteriilor de valoare** în abordarea fenomenelor şi proceselor care au loc în societate şi pentru găsirea soluţiilor (politicilor) necesare. Aş spune chiar lipsa de cultură a multora. Mulţi din România n-au depăşit faza „Cîntarea României" – şi rezultatele se văd.

Consecinţele generate de politicile de pînă acum sînt multe. Printre acestea, aş menţiona: a) Autorităţile responsabile ale statului şi societatea românească se lipsesc deliberat, în procesul integrării euro-atlantice, de una dintre cele mai importante pîrghii – cercetarea ştiinţifică. Adevărurile cercetării fundamentale sînt universale, ceea ce face ca integrarea internaţională cu ţările cele mai avansate să se facă natural. Performanţele generate de cercetarea aplicativă fac din ţara noastră un partener competitiv. Îşi închipuie cineva că te poţi integra în termeni reali (nu pe hîrtie) în Uniunea Europeană fără a atrage un anumit grad de cunoaştere şi performanţă? Înseamnă să ne facem iluzii, ca de atîtea ori pînă acum. Sectorul cercetării ştiinţifice este cel mai bine plasat în procesul integrării europene.

O altă consecinţă a stării actuale din cercetarea ştiinţifică şi tehnologică este aceea că se favorizează impostura şi impostorii. Mai mult decît atît, valorile ştiinţifice autentice nu sînt protejate în nici un fel, ba chiar unele sînt de-a dreptul eliminate. Este suficient în acest sens să priviţi ce se întîmplă în ultima vreme pe platforma Bucureşti-Măgurele.

O altă chestiune deosebit de îngrijorătoare (cauză sau efect, n-are importanţă) este suma alocată de societate, în ultimii 7 ani, inclusiv 1997, pentru finanţarea cercetării ştiinţifice. Ştim cu toţii, cei care lucrăm în domeniu, ştiu şi domnii miniştri de faţă, că suma totală de care poate dispune cercetarea este **sub nivelul fluctuaţiilor bugetului de stat**, în termeni de cum se prefigurează şi cît se realizează practic în fiecare an. Şi atunci, rezultatele sînt pe măsură.

Austeritatea nu-i o soluţie de viitor pentru România – şi mai ales **distribuirea** ei **uniformă**. Uniformitatea, se ştie, duce la stagnare şi deci la creşterea decalajelor faţă de cei care se dezvoltă normal, care au înţeles ce pondere trebuie să ocupe fiecare sector de activitate într-o societate care trebuie să devină sănătoasă.

Se susţine mult, în ultima vreme, că şi cercetarea ştiinţifică şi tehnologică trebuie să se alinieze la economia de piaţă. Eu aş sublinia: la cea de piaţă **liberă**. Da, dar cum? Trebuie să ţinem seama de specificul ei. Se ştie că cercetarea fundamentală, sursă de cunoaştere şi materie primă pentru aplicaţii, nu se poate autosusţine. Ea trebuie să fie finanţată de alţii – în cea mai mare parte de la bugetul statului. Cercetarea de produse şi tehnologii utilizabile de către agenţii economici trebuie să fie cercetare de firmă, în laboratoarele acestora, indiferent dacă proprietatea este particulară sau de stat, pentru că firma este interesată în primul rînd de performanţă în competiţia internaţională. Separarea acestui tip de cercetare de firme producătoare de bunuri, mai ales pentru cele mari, este o experienţă negativă a trecutului comunist, care persistă şi azi, din păcate. Desigur, există o componentă a cercetării aplicative care, în principal, trebuie să fie finanţată de la bugetul statului. Sînt proiectele mari, cu **caracter naţional**, pe care o firmă nu le poate finanţa sau nu este interesată. De exemplu, proiectele pentru reducerea gradului de poluare, rezolvarea problemei irigaţiilor în agricultură, problema SIDA şi cancerului etc., care se rezolvă, de regulă, prin cooperare internaţională. Mai este, fără îndoială, şi problema finanţării cercetării aplicative, care se valorifică prin firme mici, nou înfiinţate. Atenţie mare în acest caz trebuie acordată evitării corupţiei şi dimensionării ei în mod realist.

Principii, idei şi soluţii există pentru realizarea reformei în cercetarea ştiinţifică şi integrarea euro-atlantică a acesteia. Sînt convins că majoritatea celor de faţă sînt gata să se implice într-o formă sau alta.

Cu o condiţie: cei care şi-au asumat administrarea ţării după alegerile din noiembrie '96 să o şi dorească. De aceea, aş încheia parafrazîndu-l pe Marx: *„Intelectuali şi politicieni, treziţi-vă!"*.

Prof. EUGEN BORCOCI (Facultatea de Electronică şi Telecomunicaţii, Universitatea „Politehnica" Bucureşti)

Şanse irosite în cercetarea românească

În contextul în care se discută mereu despre lipsa de fonduri provenite din resurse bugetare pentru susţinerea activităţilor de cercetare fundamentală şi aplicativă, se cuvine să evaluăm şi gradul de participare a institutelor, universităţilor şi grupurilor implicate în cercetare din România la programele de cercetare finanţate de Comunitatea Europeană. Se ştie că în ultimii ani au fost lansate la nivel european mai multe asemenea serii de programe (Copernicus, Tempus etc.) pentru contracte comune (cu mai mulţi parteneri) privind dezvoltări în învăţămînt şi de cercetare, la care participarea nu a fost restrictivă în ce ne priveşte. Comparativ cu ţări vecine (din nou sîntem nevoiţi a recunoaşte, ca şi în alte domenii, din păcate), România a avut un nivel redus de participare la teme ale acestor programe. Spre exemplu, participarea la temele Copernicus, propuse în 1994 pentru diferite domenii (cu desfăşurare în perioada 1995–1997), arată astfel (în număr de teme): Cehia – 187, Polonia – 165, Ungaria – 147, Slovacia – 109, Bulgaria – 95, **România – 86**, Slovenia – 65 (Raport al CE – 1994). Dacă se ţine seama şi de dimensiunile ţărilor implicate, clasificarea ne este şi mai defavorabilă. Exemplele ar putea continua.

Cîteva dintre efectele nete ale acestei stări de fapt sînt:

– pierderea, prin nevalorificare, a unor posibilităţi reale de cooperare deschise învăţămîntului, cercetării, dar şi unor organizaţii cu profil economic, cu parteneri din alte ţări;

– pierderea unui suport material important pentru activităţile de cercetare. Doar 50 de proiecte – aproximativ – cu finanţare medie (ex. 40.000 USD/temă pentru un partener, incluzînd dotare, deplasări la conferinţe, documentare, vizite de lucru, salarii) ar aduce o susţinere financiară comparabilă cu tot bugetul MÎ pentru cercetare, menţionat în această întîlnire (aprox. 14 miliarde lei);

– interesul redus al României în aceste programe sporeşte numărul de „puncte negative" ale ţării noastre în perspectiva încercărilor de integrare europeană;

– lipsa cooperărilor şi a deschiderilor profesionale sporeşte sentimentul de frustrare şi lipsa de perspective, în special pentru tinerii asistenţi cercetători, şi accentuează emigrarea, precum şi dezagregarea colectivelor.

Credem că responsabilităţi importante pentru situaţia menţionată aparţin şi structurilor dedicate integrării şi cooperărilor din MÎ şi MCT. Aceste departamente sînt departe de a-şi fi îndeplinit menirea. Statistici ca cea de mai sus sînt dovezi ale acestei afirmaţii. Se constată:

– lipsa de interes pentru o diseminare reală a informaţiilor în universităţi, institute şi în general printre cei potenţial interesaţi, privind diverse programe ce se vor lansa, termene şi moduri de redactare a proiectelor, astfel încît să se poată contacta parteneri posibili în timp util;

– „informarea" selectivă asupra unor programe doar a unor grupuri sau persoane, care devin beneficiari ai monopolului informaţiei. Se favorizează astfel impostura, prin contractarea unor teme de către unele grupuri/persoane care nu au competenţă în subdomeniul vizat, prin faptul că au „aflat" despre un anumit program şi mizînd pe buna-credinţă a partenerilor din exterior. În cel mai fericit caz, se caută apoi persoane cu care tema s-ar putea rezolva cît de cît onorabil;

– lipsa de transparenţă privind rezultatele acestor programe/teme. Publicarea anuală a unor buletine, cu acces public, privind participanţii şi rezultatele temelor angajate ar contribui la o mai bună cunoaştere a acestora, dar ar micşora şi gradul de impostură menţionat mai sus.

Continuînd pe aceeaşi linie, de **stimulare a cercetării prin găsirea şi valorificarea unor surse de finanţare alternative**, constatăm **aceeaşi lipsă de interes din partea structurilor abilitate, dar şi o rigiditate excesivă a legislaţiei în domeniu**. Spre exemplu, în învăţămîntul superior tehnic, în special în domeniul comunicaţiilor, informatică, electronică, automatizări, electric, dar, posibil, şi în alte domenii, s-ar putea obţine cooperări profitabile, atît din punct de vedere ştiinţific, cît şi material, pentru universitate, inclusiv dotări, din activităţi de cercetare şi/sau proiectare autofinanţate prin contracte, în special cu parteneri universitari/industriali din ţări dezvoltate, cu condiţia flexibilizării cadrului de cooperare. Asta nu înseamnă, desigur, evitarea regulilor financiare, dar presupune descentralizare/autonomie şi, nu în ultimul rînd, recunoaşterea şi în plan material a rezultatelor muncii, şi ca urmare remunerarea celor antrenaţi în aceste cooperări conform cu valoarea recunoscută de beneficiar a obiectelor produse. Menţionăm că rezultatele, în special în cooperările externe, se evaluează strict de către cei care acordă finanţarea şi nu constituie doar *„shelfware"*, aşa cum din păcate se întîmplă cu multe dintre rezultatele contractelor încheiate cu MÎ sau MCT. Efortul pentru a rezolva temele propuse este considerabil şi, în măsura în care este recunoscut de coordonatorul/beneficiarul contractului/proiectului, trebuie recunoscut şi la noi. Sistemul actual de calcul pentru remunerare (prin premii!), în mod proporţional cu un număr de ore, cu aplicarea plafoanelor bugetare (unor fonduri nebugetare) ştiute, şi nu proporţional cu valoarea, nu este în nici un caz stimulativ.

Aceste argumente vin şi în sprijinul ideii că activităţile ce implică proiectare trebuie să se autofinanţeze, cu condiţia să fie lăsate să o poată face.

Dr. CORNEL HAGIOPOL, ICECHIM

Cîte ceva despre cercetarea aplicată

Vreau să subliniez că nu există două standarde în evaluarea cercetătorilor, unul pentru cei din cercetarea fundamentală (mai sever) şi altul pentru cei din cercetarea aplicativă (mai puţin sever). Exigenţele trebuie să fie la fel de ridicate – cu nuanţe specifice, desigur – în ambele domenii.

Deşi cercetarea aplicativă are adesea un nivel slab – de multe ori nici nu îşi merită numele –, nu trebuie uitat că aici, şi nu în industrie, se află cei mai buni specialişti. În situaţia în care se găsesc astăzi fabricile, este imposibil ca oamenii care lucrează acolo – cît de buni ar fi ei – să poată spune: am nevoie de cercetare în acest punct. Ei sînt incapabili de asta, şi administrativ, şi personal.

Cercetătorii occidentali, atît de elogiaţi în nenumărate ocazii, sînt adeseori mai puţin inventivi decît noi. Mai curînd, ei sînt beneficiarii unei tehnici excepţionale. De multe ori, lucrările nu conţin nici un fel de investiţie de inteligenţă, pur şi simplu exprimă rezultatele care au ieşit dintr-un aparat foarte performant.

MIRCEA IOSIFESCU

Reforma cercetării în Polonia

Caracterul universal al ştiinţei şi tendinţa către integrare europeană impun o racordare a legislaţiei române a cercetării la cea vest-europeană. O evaluare realistă pretinde însă şi o comparare a legislaţiei noastre (aflată încă în stadiu de elaborare) cu legile corespunzătoare din ţările central şi est-europene. Situaţia, oarecum analogă, a cercetării ştiinţifice din aceste ţări înainte de 1989 (privind atît sistemul de organizare, cît şi rezultatele) ne-ar permite ca, prin compararea legislaţiilor apărute în ultimii ani, să obţinem o analiză critică realistă a legislaţiei noastre şi să preluăm soluţiile care s-au dovedit viabile.

Am ales, în acest scop, legislaţia poloneză, întrucît ea ni se pare cea mai adecvată situaţiei existente în România, putîndu-ne deci furniza un număr maxim de sugestii pentru o lege a cercetării.

În Polonia anilor '70–'80, un sistem de conducere centralizat, format din membri numiţi, decidea asupra evoluţiei ştiinţei şi a investiţiilor necesare în fiecare domeniu al ei; starea *„deprimant de ineficientă"*, precum şi *„risipa imensă de bani – în special în domeniul ştiinţei aplicate"* (caracterizarea aparţine profesorului Witold Karczewski) au determinat, în 1980, un grup de oameni de ştiinţă să iniţieze propuneri pentru o reformă a sistemului. Introducerea, însă, în decembrie 1981, a Legii marţiale a întrerupt continuarea acestei activităţi într-un cadru legal. Ea a continuat totuşi. Această atitudine responsabilă şi perseverentă a permis ca, la începutul anului 1991, să poată fi promulgată Legea privind **„Comitetul de Stat pentru Cercetare Ştiinţifică"** (CSCS), comitet echivalent, ca importanţă, cu Ministerul Cercetării şi Tehnologiei (MCT) din România.

Trăsăturile esenţiale ale acestei legi poloneze a cercetării sînt:

1) **Eligibilitatea** structurilor de conducere a CSCS.

2) Criterii stricte de **profesionalism**, atît pentru cei aleşi în aceste rînduri, cît şi pentru electorii lor.

3) Echipe de conducere (şi evaluare) distincte pentru cercetarea fundamentală şi pentru cea aplicată.

4) Introducerea unui sistem de granturi pentru aprox. 20% din bugetul cercetării, atribuite prin competiţie deschisă.

5) **Transparenţa** deciziilor, analizelor şi prognozelor.

CSCS este o autoritate administrativă de stat compusă din:

a) Un comitet compus din 19 persoane: un preşedinte (**numit** şi revocat de Parlament), un secretar (**numit** şi revocat de primul-ministru), 5 miniştri (**numiţi** şi revocaţi de primul-ministru) şi 12 membri **aleşi** de către membrii comunităţii academice şi de cercetare care posedă titlul de doctor (Ph.D).

b) O **Comisie de Cercetare Fundamentală**, compusă din 28 membri **aleşi**, cîte 7 membri pentru fiecare din următoarele departamente:

1) discipline umaniste şi sociale;
2) ştiinţele naturii şi ştiinţele pămîntului;
3) ştiinţe matematice, fizice şi chimice;
4) ştiinţe tehnice.

c) O **Comisie de Cercetare Aplicată**, compusă din 30 de membri **aleşi**, cîte 5 pentru fiecare din următoarele ramuri:

1) ingineria construcţiilor şi mecanică;
2) materiale şi tehnologie;
3) agricultură şi economie alimentară;
4) sănătate şi protecţia mediului;
5) electronică, inginerie electrică, calculatoare şi telecomunicaţii;
6) transporturi, mine, geologie, generarea şi utilizarea energiei.

Comisiile stabilesc echipe avînd drept misiune elaborarea de propuneri, evaluarea rezultatelor cercetării şi evaluarea proiectelor de cercetare. Aceste comisii de specialişti numesc, de asemenea, recenzenţi pentru evaluarea proiectelor ce intră în competiţia pentru granturi de cercetare şi acordă aceste granturi pentru finanţarea proiectelor care au cîştigat competiţia.

Calitatea de **alegător** pentru comisii o posedă orice persoană care posedă un titlu academic sau un grad universitar şi care lucrează într-o instituţie de cercetare ştiinţifică sau de dezvoltare tehnologică.

Poate fi **aleasă** orice persoană care posedă un titlu academic sau gradul universitar de doctor habilitatus şi care lucrează într-o instituţie de cercetare ştiinţifică sau de dezvoltare tehnologică.

Transparenţa activităţii CSCS este asigurată de existenţa:

1) unui „Jurnal Oficial al CSCS", destinat publicării reglementărilor CSCS;

2) unui „Buletin al CSCS", care publică informaţii privind criteriile CSCS, realizările şi perspectivele activităţii de cercetare.

Este de remarcat şi transparenţa internaţională a CSCS: colocvii cu amplă participare internaţională permit schimbul de informaţii asupra organizării cercetării.

Cînd vom poseda oare o legislaţie a cercetării suficient de evoluată, încît analiza ei să poată rezista în mod decent unei confruntări internaţionale?

Dr. VICTOR V. JINGA
Director adjunct ştiinţific al Institutului de Biologie şi Patologie Celulară

Politica ştiinţifică a CDR – un proiect nerealizat

În anul 1995, în cadrul echipei de specialişti antrenată în elaborarea programului de guvernare al CDR (coordonator: Nicolae Noica), am contribuit la redactarea capitolului dedicat cercetării-dezvoltării (CD). Iată principiile care au orientat propunerile practice formulate în program.

Mai întîi, faptul că diferitele segmente ale CD, anume cercetarea fundamentală, cercetarea aplicativă, dezvoltarea tehnologică experimentală, sînt părţi interdependente şi inseparabile ale unui sistem complex, contribuind la îmbogăţirea cunoaşterii (raţiunea culturală) şi/sau la oferirea de soluţii pentru probleme socciale şi economice (raţiunea utilitară). Ştiinţa fiind unică, dezvoltarea dezechilibrată a unor segmente în detrimentul altora este riscantă; politicile cu orizont limitat au tendinţa de a neglija susţinerea cercetării fundamentale, sursă a cunoştinţelor originale şi garant al unei calităţi înalte în activităţile de CD, transfer tehnologic şi de formare a resurselor umane specializate. Apoi, o largă autonomie a cercetării; un sistem pluralist de finanţare, pe cît posibil ferit de fluctuaţiile politice, atît de nocive pentru activităţile pe termen lung; principiul subsidiarităţii, care permite cercetătorilor participarea directă la elaborarea politicii ştiinţifice.

Deşi după decembrie 1989 organizarea piramidală a ştiinţei a fost înlocuită cu o reţea relativ orizontală, prin formarea MCT în 1992, dar mai ales prin restructurarea, politizarea şi subordonarea Colegiului Consultativ (iniţial cu o componenţă valoroasă), situaţia CD a redevenit critică. Fondurile alocate CD au scăzut progresiv, generînd o politică de supravieţuire; dotările rămîn insuficiente, uzate fizic şi moral; rareori este atinsă „masa critică" în finanţarea unor proiecte. Există dezechilibre între cercetare şi ofertă; între cercetarea fundamentală şi cea aplicativă; între numărul cercetătorilor şi cel al tehnicienilor; între cercetare şi administraţie etc. Cadrul legislativ nu este propice cooperărilor internaţionale. Puţinele resurse existente sînt alocate eronat, adesea pe criterii politice şi mafiotice.

Programul de guvernare al CDR, recunoscînd importanţa primordială a cercetării şi dezvoltării, afirmă decizia politică de susţinere a acesteia şi recomandă depolitizarea structurilor centrale ale CD. Procesul de elaborare, avizare, control şi validare a cercetării ştiinţifice ar urma să fie scos de sub controlul guvernamental, instituţiile ştiinţifice de decizie fiind plasate sub control parlamentar. O instituţie de interfaţă („Agenţie Naţională") între structurile de CD (care urmează să se organizeze) şi puterea politică (guvern, parlament) ar face racordul dintre interesele ştiinţifice cu cele politice. Presupusa „Agenţie Naţională", cu un aparat propriu redus, cuprinzînd experţi români (eventual şi străini), aleşi după criterii acceptate pe plan mondial, grupaţi în secţii specializate, care ar genera Colegiul Consultativ pentru CD, ar avea un departament pentru distribuirea echitabilă a fondurilor şi altul pentru integrare internaţională.

Comunitatea ştiinţifică ar trebui să aibă în vedere performanţa la nivel mondial, adaptarea programelor la posibilităţile reale şi la interesele ţării, selectarea exigentă a personalului de cercetare, participarea intensă la programele internaţionale. Este esenţială şi crearea unui cadru legislativ adecvat.

ALEXANDRU BALABAN
Vicepreşedinte al Academiei Române

Învăţămîntul superior nu este posibil fără cercetare

Încep prin a vă cita cuvintele înscrise pe placa de marmură din amfiteatrul Nenițescu al Facultăţii de Chimie Industrială din Institutul Politehnic Bucureşti: *„Pentru a putea să faci transmiterea ştiinţei, trebuie să creezi ştiinţă sau cel puţin să încerci să o faci"*. Costin Nenițescu a făcut-o cu prisosinţă, ca şi alţi creatori de şcoală ştiinţifică. Ideea este că nu poţi face un învăţămînt de calitate dacă nu faci în paralel cercetare fundamentală. Altfel, devii un profesor de liceu care preia necritic ceea ce eventual poate afla de la alţii.

Am auzit spunîndu-se că România este prea săracă pentru a-şi putea permite să facă cercetare fundamentală. Este o teză absolut falsă. Toate ţările care vor să ajungă din urmă lumea civilizată alocă fonduri cercetării, atît celei fundamentale, cît şi celei cu efect imediat. Chiar dacă tehnologia, prea înapoiată, obligă la cumpărarea de licenţe în defavoarea folosirii rezultatelor cercetărilor aplicative proprii, şi negociatorii implicaţi în cumpărarea licenţelor trebuie să fie specialişti avertizaţi; altfel, ei pot fi uşor păcăliţi. Pentru a putea face faţă economiei de piaţă care ne aşteaptă, trebuie să pregătim specialişti de vîrf, ceea ce nu se poate face decît în contextul integrării cercetării fundamentale cu cea aplicativă şi cu învăţămîntul.

Am mai auzit susţinîndu-se teza următoare: Academia Română, ca şi academiile celorlalte ţări foste comuniste sînt instituţii staliniste, la care ar trebuie să renunţăm. Ţările din jur nu au făcut-o; au făcut-o doar două dintre cele trei ţări baltice (la presiunea Băncii Mondiale şi a FMI, ale căror motivaţii nu vreau să le evoc aici), şi acum regretă. Academia Română a trecut prin momente grele în timpul lui Nicolae Ceauşescu, cînd a fost deposedată de institutele ei de cercetare. Majoritatea au fost subordonate ministerelor; cele mai nefericite au fost desfiinţate – este cazul Institutului de Matematică. Din acest motiv, o mulţime de matematicieni de origine română sînt astăzi profesori de mare prestigiu în universităţi americane. Nu trebuie, cu nici un chip, să repetăm greşelile trecutului. Academiei i-au fost redate institutele, printr-o voinţă populară, în ianuarie 1990. Aceste institute sînt supuse, în acest moment, unei evaluări; ele suferă un proces de reformă, spre a fi aşezate pe baze economice sigure, pentru a nu irosi banul public, pentru a spori prestigiul românesc în lume. În integrarea europeană vor conta, cred, eforturile oamenilor de ştiinţă care au rămas în România pentru a transmite noilor generaţii tradiţiile şcolii ştiinţifice româneşti. În această perspectivă, este evident că Academia trebuie întărită, nu slăbită, şi nicidecum desfiinţată. Greşelile trecutului au fost prea grave pentru a nu le evita.

În legătură cu biblioteca de chimie, care a fost privatizată printr-o licitaţie grăbită, am vorbit de curînd atît cu preşedintele, cît şi cu vicepreşedintele FPS, care mi-au promis că vor face toate eforturile pentru a rezolva situaţia, pentru a reda biblioteca unui for adecvat profilului său.

Suplimentul a fost realizat de **Victor Bârsan** şi sponzorizat în cadrul programului **PHARE/TACIS** pentru democraţie.
Responsabil de supliment: **Iulian Anghel**; Introducere text: **Lidia Cristescu**; Corectură: **Radu Dobândă, Mara Ştefan, Rodica Toader**;
Tehnoredactor: **Laurenţiu Apetri**

ACCENTE

GABRIEL ANDREESCU

O mineriadă a gulerelor albastre?

Săptămîna trecută, Federaţia Sindicatelor din Cercetare-Proiectare a cerut demisia ministrului Bujor Bogdan Teodoriu. În spatele acestei cerinţe se află, se pare, nu atît nemulţumirile bugetare – de care răspunde Parlamentul –, ci tema unui document, într-adevăr important, Ordonanţa nr. 8, privitoare la cercetare-dezvoltare şi inovare. În momentul apariţiei acestei ordonanţe, un secretar de stat de la Ministerul Finanţelor a înaintat o demisie – ce-i drept, retrasă ulterior. Iar conducători ai unor institute şi membri ai Academiei şi-au exprimat cu diferite ocazii nemulţumirea. În numărul trecut al revistei *„22"*, Mircea Iosifescu – de altfel, un distins cercetător – critică „fără milă" documentul cu pricina. Despre ce este însă vorba?

La iniţiativa ministrului Cercetării şi Tehnologiei, Bogdan Teodoriu, Guvernul României a emis, la 31 ianuarie, Ordonanţa nr. 8, avînd ca scop stimularea cercetării-dezvoltării şi inovării în România. Ordonanţa cere elaborarea unui plan naţional prin care statul să realizeze politica generală în sectorul amintit. Ca obiective strategice ale cercetării sînt definite, spre exemplu, dezvoltarea durabilă, investiţia în capital uman ori evitarea excluderii sociale. Dar centrul de greutate şi meritul remarcabil al Ordonanţei nr. 8 nu constă în preambul, nici în identificarea unor obiective generoase (cu care ne-am obişnuit), ci în schimbarea radicală a regulilor ce privesc folosirea banilor publici, cu toate consecinţele ce decurg de aici. Ordonanţa prevede consultarea şi stimularea structurilor private, a organizaţiilor independente, implicîndu-le în definirea şi realizarea politicilor din domeniul cercetării-dezvoltării şi inovării.

Forma principală de stimulare a acestui sector devine finanţarea de programe. În acest scop se creează, din resurse alocate de la bugetul de stat, un *Fond* pentru cercetare-dezvoltare şi *Fondul* pentru inovare. Din cele două fonduri se pot efectua cheltuieli sub formă de *grant* (un cuvînt nou, pe care Ordonanţa îl explică: alocaţie nerambursabilă către persoane fizice, organizaţii neguvernamentale, agenţi economici şi instituţii publice). Alocarea granturilor se face pe bază de contract de finanţare, în sistem competiţional. Persoane fizice, organizaţii neguvernamentale ori, după caz, agenţi economici şi instituţii publice depun proiecte care participă la o licitaţie transparentă. Desigur, un astfel de sistem presupune un instrument competent şi corect de selecţie. Ordonanţa nr. 8 creează în acest scop Colegiul Consultativ pentru Cercetare-Dezvoltare şi Inovare, avînd în componenţă *„reprezentanţi ai comunităţii ştiinţifice, învăţămîntului, asociaţiilor de întreprinzători, organizaţiilor patronale, asociaţiilor profesionale, asociaţiilor de consumatori, organizaţiilor sindicale, mass-media, organizaţiilor neguvernamentale experte"* etc.

Se realizează astfel, prin aplicarea Ordonanţei nr. 8, o „piaţă de proiecte" la care au acces şi alţi beneficiari, nu numai instituţiile de stat. Lucrul acesta ar urma să aibă o influenţă considerabilă asupra cercetării şi inovării. Ca fost cercetător, ştiu bine ce înseamnă institutele supradimensionate, fără echivalent în Occident, în care muncă de cercetare propriu-zisă fac circa 10% din angajaţi. Decenii la rînd au fost finanţate studii fără nici o legătură cu nevoile reale ale societăţii, la un nivel penibil. Cu anumite excepţii – cum ar fi matematica –, cercetarea şi inovarea românească au ieşit în afara standardelor internaţionale. Fără o schimbare fundamentală a mecanismului finanţării, fără crearea unei „pieţe de proiecte", o reformă a cercetării-inovării este imposibilă. Desigur, Academia, institutele-mamut, directorii de centre vor lupta pentru *statu-quo*: pentru păstrarea locurilor de muncă, prost plătite dar călduţe, pentru prezervarea unor ierarhii ştiinţifice viciate, a unor reguli interne ilogice şi nedrepte, care explică în mare parte hemoragia creierelor. Pe o piaţă concurenţială, o astfel de politică nu va mai fi, în principiu, posibilă.

Iată de ce discuţia în jurul Ordonanţei nr. 8 are o greutate incomparabil mai amplă decît poate cineva percepe din luările de poziţie în presă. Miza? **Reforma şi contrareforma în cercetarea şi inovarea românească**. Desigur, nu spun prin asta că Ordonanţa nr. 8 ar fi perfectă sau că nu ar trebui supravegheată cu multă atenţie aplicarea ei. Dar cei care o contestă, astăzi, nu au în vedere detalii şi performanţe de limbaj, ci chiar logica documentului. Apelul lor constă în menţinerea unei stări de lucruri care în cercetare şi inovare înseamnă moarte. Aşa ceva nu mai este acceptabil. Reforma înseamnă şi schimbarea instituţiilor cercetării, nu numai a întreprinderilor metalurgice, a celor din transporturi ori din industria minieră. Desigur, atunci cînd contestă schimbarea, între purtătorii de cuvînt ai cercetătorilor şi liderii minerilor există o diferenţă de stil. Dar logica vehemenţei lor este aceeaşi: logica unei mineriade.

ACCENTE

ANDREI CORNEA

Folosul călătoriei

Dacă, în străinătate fiind, în loc să faci turism, să vezi muzee, să faci plajă sau să ai exclusiv preocupări ştiinţifice ori culturale, mai dai şi tribut unui vechi năravi şi citeşti presa, priveşti televizorul ori vorbeşti despre politică cu „aborigenii", să ştii că ai greşit: brusc devii nervos cu privire la splendoarea democraţiei, decepţionat de economia de piaţă, „socială" sau „nesocială", cu îndoieli asupra capitalismului; capeţi deodată premoniţii sumbre cu privire la şansa eliberării de corupţie şi, ce-i mai grav, începi să fii mai îngăduitor cu ciordeala carpato-danubiană. Devii chiar, *horribile dictu*, tot mai de stînga; noroc că plecarea acasă nu-i chiar departe!

Primarul Parisului, personalitate importantă a partidului de guvernămînt, este amestecat în tot felul de afaceri cu apartamente „sociale", în care ajung să locuiască ultimii care să aibă dreptul la asemenea locuinţe ieftine – în principiu, rudele sale. În plus, soţia sa a primit, de la o prefectură din provincie, o mare sumă de bani, chipurile pentru un proiect la care doamna lucrase pe brînci. Dar, aşa cum s-a demonstrat, proiectul nu avea aproape nici o valoare; în realitate, totul nu a fost decît un subterfugiu pentru ca d-l Tiberi să poate fi mituit corespunzător. Evident, din banii contribuabilului. Vă închipuiţi că primarul şi-a prezentat măcar demisia? Nici vorbă!

Se va zice: da, dar justiţia *acolo* ce-mi păzeşte? Tocmai că justiţia franceză înfricoşează, bolnăvioară fiindu-mi: procurorii sînt foarte dependenţi de puterea politică, iar aceasta le dictează, practic, cînd să continue şi cînd să renunţe la instrumentarea unui caz. Iar la cazurile „greilor" se cam renunţă.

În Olanda, zilele acestea, s-a aflat că multe mii, dacă nu chiar zeci de mii de scroafe au fost infectate cu un virus în timpul însămînţării artificiale. Cam pe cînd verii lor româneşti se stingeau de foame, fiindcă combinatele nu mai aveau bani să cumpere nutreţ, în Olanda porcinele erau căsăpite igienic, pentru a nu transmite boala mai departe godăcimii. Ar mai trebui amintită şi relativa discreţie a presei olandeze în privinţa acestei afaceri: nimic comparativ cu exploziile de indignare din presa noastră naţională. Dar ca să rămînem oarecum la aceeaşi ordine de idei:

În Marea Britanie, mai demult erau omorîte vacile. Dar acum au loc alegeri generale şi, între timp, cad, precum popicele, capetele unor importanţi reprezentanţi ai Partidului Conservator la putere. Presa, dezlănţuită sălbatic împotriva conservatorilor, arată cu degetul: un politician ar fi întreţinut cîndva relaţii homosexuale, altul – doar heterosexuale, dar, vai, în afara căsătoriei, cu o mamă a patru copii; altul, acum mai mulţi ani, şi-ar fi înşelat draga de nevastă cu o junică de 17 ani. Ca să nu mai vorbim despre acuzaţiile de corupţie! Oricum, la ultimele şedinţe ale Parlamentului britanic s-a putut asista la dueluri de invective nu chiar aşa de curente nici măcar pe malurile Dîmboviţei.

Revenind iar la Franţa, congresul de la Strasbourg al Frontului Naţional (la care a participat şi marele prieten politic al lui Le Pen, C.V. Tudor) a fost întîmpinat de o mare de demonstranţi ostili, dar sondajele de opinie arată că, dacă ar avea acum loc alegeri, partidul lui Le Pen ar obţine 15% din voturi, cu cîteva procente mai mult decît la ultimele alegeri. În schimb, guvernul introduce măsuri severe – unii le numesc „poliţieneşti" – de reducere a imigraţiei clandestine. Cu siguranţă că aceste măsuri îi vor afecta pe oamenii oneşti care vor să călătorească în Franţa şi, în general, în Vest. Cît vor reuşi ele să amelioreze situaţia şomajului şi să dea o lovitură extremei drepte e greu de spus.

Spre deosebire de Franţa sau de Germania, unde şomajul e ridicat şi relansarea anevoioasă, în Olanda economia stă binişor. La asta contribuie mult şi turismul. Dar toată lumea ştie că în Amsterdam sînt tolerate numeroase cafenele care vînd marijuana şi alte droguri socotite „uşoare" de către guvern, dar periculoase de către medicii independenţi, iar majoritatea clienţilor sînt turişti veniţi de pretutindeni. Guvernul actual, primul, de decenii, fără democrat-creştini, se descurcă onorabil. Dar oricine ar socoti o mare naivitate să li se ceară partidelor de la putere să-şi împlinească promisiunile electorale. Toată lumea ştie aici că un guvern de coaliţie (şi nu există decît guverne de coaliţie), ca principiu, *nu* împlineşte promisiunile electorale ale partidelor componente...

Dacă privim în alte direcţii, lucrurile stau cu mult mai rău: în Rusia, un număr enorm de funcţionari nu şi-au mai văzut de luni de zile salariile – profesori, amploaiaţi, dar chiar şi militari. Soldaţii cer de pomană pe la colţuri, iar depozitele de efecte militare se golesc, dacă se găsesc cumpărători care să cumpere. Şi se găsesc, şi nu numai pentru kalaşnikoave! Un general ar fi vîndut unei companii sud-coreene nici mai mult, nici mai puţin decît nave din flota de război a Pacificului. (La noi au vîndut, pare-se, doar flota comercială.) Şi-a făcut omul apoi cu banii agonisiţi cîteva „datche" pentru el şi ai lui.

În Ucraina, situaţia economică este încă şi mai sumbră decît în Rusia. Nu întîmplător, aceasta a produs un nou val de antisemitism, care a generat o creştere a numărului imigranţilor de origine ucraineană în Israel, ceea ce, printre altele, oferă pretexte şi combustibil smintelii naţionaliste a lui Netanyahu de a construi noi aşezări în Cisiordania, ceea ce a încurajat reizbucnirea violenţei în zonă, ciocnirile cu palestinienii şi îngheţarea sau poate chiar compromiterea procesului de pace.

Cît despre Belarus, aceasta se recăsătoreşte solemn cu Maica Rusie, care revine astfel la graniţele Poloniei. Un prim răspuns rusesc la proiectata lărgire NATO?

În Albania, o forţă multinaţională se pregăteşte să stabilească ordinea după ce statul condus de „democratul" Berisha (susţinut pînă mai deunăzi de americani) literalmente a făcut implozie. Dar, după ce o navă de coastă italiană a scufundat un barcaz albanez cu refugiaţi şi s-au înecat zeci de oameni, printre care femei şi copii, perspectivele de succes ale acestei forţe, conduse de italieni, par cel puţin nebuloase.

În Africa, regimul banditesc al lui Mobutu (decenii la rînd susţinut fără ruşine de francezi şi de americani) se prăbuşeşte, trăgînd după sine o ţară întreagă în haos şi disperare. În ţara diamantelor, spitalele nu mai au nici măcar pansamente. Iar în Coreea de Nord, ultimul regim stalinist îi lasă pe oameni să moară de foame. Etc., etc.

Dar – va zice lumea – ce vrei să spui cu toate astea? Că ne e prea bine? – Nu, vreau să spun doar că merită să privim şi ceva mai departe de gardul ogrăzii proprii. – Şi or să ne doară atunci mai puţin grijile noastre, dacă vom tot sta să ne uităm la *ale lor*? – Nu, dar vom înţelege mai bine că nici pe *ei* nu-i vor durea mai puţin *ale lor*, dacă vor sta să le privească pe *ale noastre*...

La Editura MYDO CENTER au apărut:

DICŢIONAR UNIVERSAL AL LIMBII ROMÂNE
de Lazăr Şăineanu

ediţie bibliofilă în două volume, 730+636 pagini, format 21x30 cm, tipărită pe hîrtie filigran, numerotată, legată în piele; conţine materialul lexical din ediţia în 5 volume (1995–1996) şi 3.400 articole noi.

Preţ: 1.400.000 lei

DICŢIONAR DE EXPRESII ŞI LOCUŢIUNI ROMÂNEŞTI

ediţie broşată, 428 pagini, format 17x24 cm; conţine 30.000 de expresii şi locuţiuni explicate şi ilustrate.

Preţ: 39.000 lei

MYDO CENTER, O.P. 1, C.P. 235, Iaşi 6600
tel./fax 032/233.630.

FLORIN GABREA

Cronică TV

Simptome de autism

Societatea Română de Televiziune se află în plin proces de restructurare organizatorică şi de căutare a personalităţii. Această ebuliţie nu este, însă, urmată întotdeauna şi de efectele benefice scontate. Fosta televiziune de stat, acuzată pe drept cuvînt de **politizare** şi de **deprofesionalizare**, încearcă, odată cu instalarea noii conduceri, să arate că poate deveni, prin **depolitizare** şi **profesionalizare**, o televiziune publică, aşa cum îi stă bine într-un stat de drept şi democratic. Numai că cele două reforme au căi şi durate diferite de realizare. Depolitizarea este o chestiune de mentalitate şi se poate îndeplini, într-un timp relativ scurt, prin respectarea riguroasă a unui cod restrictiv, repetat asiduu, ca o gimnastică recuperatorie. Profesionalizarea ţine de infinit mai multe coordonate şi la ea nu se poate accede doar printr-un simplu efort de voinţă. Ea este dată de *summa* talentului, a probităţii, a culturii, a experienţei umane, a valorii competitive şi a voinţei de adevăr a tuturor lucrătorilor, nu **din** Televiziune, ci **de televiziune**, indiferent de domeniul lor de activitate. Or, aici am atins punctul nevralgic. Unii redactori, realizatori de emisiune, sau şefi de departamente – fie ei mai vechi sau mai noi –, sînt doar prizonierii (bine intenţionaţi) ai unui imens aparat administrativ-birocratic, care este departe de a fi acela al unei televiziuni moderne şi eficiente. Pentru ei, depolitizarea, făcută în marş forţat, a fost sinonimă cu profesionalizarea. Ca urmare, necunoaşterea celui mai important factor de legătură între emiţător şi publicul receptor – am numit **specificul informaţiei de televiziune** – a fost compensată cu o hărnicie sterilă şi proliferantă. Se lucrează în asalt, redacţiile trepidează, sînt concepute noi formule de emisiune, creşte sau scade numărul participanţilor la dezbateri, discuţiile sînt din ce în ce mai înfierbîntate, dar toate astea nu în folosul spectatorului, ci mai degrabă în dauna lui. Efectul este unul de înstrăinare, informaţia fiind percepută distorsionat, fragmentar sau de-a dreptul eronat. Activă, dar tot mai ruptă de realitate, Televiziunea prezintă „tulburări de comportament", cu grave consecinţe în planul comunicării, ce pot deveni adevărate simptome de autism mediatic.

Iată, bunăoară, redacţia emisiunilor economice, una dintre cele mai febrile, a prezentat emisiunea **„Bank-Note"**, la 1.04.1997 (realizatori: Liana Simion şi Andreea Tănase), care a avut o temă deosebit de serioasă şi importantă: „Bugetul reformei şi reforma bugetului". Nota dominantă au constituit-o veselia şi viteza. Liana Simion a trecut cu bine proba **cititului** din *off*, analiza de „specialitate" fiind presărată cu cifre, date şi concepte, într-un şuvoi verbal monoton şi inexpresiv. În tot acest timp, pentru că nu eram la radio, ci la televiziune, banda video prezenta, într-o sarabandă incoerentă, o suită de imagini întîmplătoare, fără legătură directă cu subiectul: trecători debusolaţi, o piaţă de legume, nelipsita şi vulgara scenă de numărare a dolarilor de nişte degete butucănoase şi murdare, hale industriale pustii, mîini care ciocănesc în tastatura unor computere etc. Şi ca un laitmotiv „de excepţie", bancnote româneşti, cam uşurele, care zboară prin aer, cad la pămînt ca frunzele sau sînt împrăştiate în bătaia vîntului. Totul, pe fundalul unei muzici ritmate, de discotecă. Iar la începutul emisiunii, o ştire bulversantă, de ultimă oră, anunţa că un celebru consorţiu american, ce a cerut să i se păstreze confidenţialitatea, a semnat cu guvernul român un contract de investiţii în valoare de 10 miliarde de dolari. Gluma de prost gust (era 1 aprilie, nu-i aşa?) şi-ar fi găsit mai bine locul în cadrul varietăţilor duminicale. Ce a lipsit acestei emisiuni? Nimic altceva decît un producător **de televiziune**, un redactor **de televiziune** şi un regizor **de televiziune**.

De aceeaşi carenţă se face vinovată şi emisiunea **„Itinerare spirituale (I)"**, din 5.04.1997 (redactor: Mihaela Şerşu), care avea ca scop informaţional prezentarea expoziţiei retrospective de pictură Horia Bernea. Din păcate, nu ne-am ales cu nimic. Presupun că două au fost scopurile culturale ale Televiziunii: să familiarizeze spectatorul cu universul mental şi sufletesc al artistului, lăsîndu-l pe acesta din urmă cît mai mult să vorbească, şi, mai ales, să trezească interesul general pentru vizitarea unei expoziţii de excepţie. Dacă nu te numeşti Nicu Steinhardt sau Petru Creţia, care, aşa cum spune poetul, *„s-au născut cu miere pe limbă"*, confesiunile intime ale procesului de creaţie, motivaţiile gestului creator, felul de a gîndi, poziţionarea în raport cu lumea şi cu Absolutul, devoalate în faţa camerei de televiziune, rămîn străine, reci, dacă nu chiar abstruse, şi nu contribuie cu nimic la cunoaşterea personajului. Iar dacă te numeşti Anca Oroveanu, atunci eseurile rostite pe marginea lucrărilor de pictură, în mijlocul cărora te afli şi cărora, în mod surprinzător, le refuzi orice apropiere şi contact uman (la vedere), nu sînt decît sintagme abstracte. Cît priveşte secvenţa, complet surrealistă, ce revine obsedant şi apocaliptic, gata să-l scoată din amorţeală şi pe cel mai abulic aurolac, de cel puţin 12 (!) ori, în care un geam (virgin şi pur) se sparge (reverberat) în (prea umile şi mundane) ţăndări, credem că ea s-ar potrivi cu mult mai bine unei campanii promoţionale pentru o firmă locală de *„Security Guards"*. Din nou Televiziunea, suficientă sieşi, nu îşi împlineşte rostul.

Un alt tip de acces (deloc productiv) egolatru l-a furnizat Televiziunea, în ziua de 26.03.1997, cînd redacţia „Viaţa spirituală" (şi ea deosebit de mobilă şi promptă, în ultimul timp) a prezentat, pe programul 1, emisiunea **„Ieşirea din cerc"**. Convocaţi în regim de urgenţă, şapte „înţelepţi" (care au fost doar şase, lipsind „înţeleptul" cel mai înţelept, de la Ministerul de Interne) au dezbătut, înflăcărat şi ultimativ, soarta celebrei MISA (Mişcarea de Integrare Spirituală în Absolut) şi a conducătorului ei, a autointitulatului profesor Gregorian Bivolaru. Flavius Popa (*România liberă*), Costin Stamatopol (*Ziua*), Dr. Alexandru Călin (Ministerul Sănătăţii), Emil Hossu Longin (TVR), Adrian Smarandache (Antena 1), instituiţi într-un adevărat Tribunal al Poporului, au făcut să se perinde, prin faţa ochilor neîncrezători ai spectatorului, crîmpeie din procesele politice de tip NKVD-ist sau inchizitorial. În absenţa incriminatului, acuzele (justificate) şi cererile de punere sub urmărire penală (solid argumentate) ale acestuia zburau dintr-o parte în alta, făcîndu-l invidios şi pe cel mai zelos lucrător al Parchetului. *„Fals în acte publice, uz de fals"*, *„MISA impune membrilor ei tratamente naturiste, prin care se recomandă băutul urinei"*, *„Bivolaru incită la sex în grup şi la incest"*, *„Bivolaru a fost condamnat, pe timpul lui Ceauşescu, la închisoare, pentru deţinere de materiale obscene"* au fost doar o parte din capetele de acuzare prin care vajnicii apărători ai moralei creştin-ortodoxe, precum şi ai practicilor heterosexuale (dar nu în grup), tradiţionale la poporul român, au încercat, în scurtul răgaz de o jumătate de oră, să-l pună la zid pe acel „guru" destrăbălat şi impostor. Că un spectator obişnuit nu a înţeles nimic din ce se dezbătea acolo, că sarcina televiziunii este nu de a da verdicte juridice, ci de a informa, corect şi imparţial, opinia publică a contat mai puţin la nivelul factorilor de decizie, care au dovedit încă o dată că Televiziunea e trează şi că ea munceşte.

REVISTA PRESEI

Case, oameni şi bani

● Miercuri, 3 aprilie, în conferinţa de presă susţinută de Corpul de Control al Guvernului, Valerian Stan, şeful acestui organism, a prezentat situaţia locuinţelor de protocol, actualmente ocupate abuziv de vechii nomenclaturişti comunişti.

Adevărul (joi 3 aprilie) publică o listă a celor care beneficiază acum (printre ei şi „eroi" ai revoluţiei din '89) de vile şi terenuri în zona rezidenţială a Bucureştilor. Valerian Stan a precizat că mai există o listă cu demnitari aflaţi acum la putere şi care, în acelaşi mod abuziv, ocupă vile de protocol. Lor li s-a acordat un termen de graţie pentru a-şi rezolva/legaliza situaţia locativă, după care, în măsura în care nu renunţă la vile, lista va fi dată publicităţii.

Reproducem, din **Adevărul** (joi 3 aprilie), cîteva nume de oameni, vile, chirii plătite, valoare reală a acestor chirii:

Iulian Vlad (str. Braziliei nr. 1–3) plăteşte 536 lei/lună; vilă evaluată la 1.500 USD/lună;

Ceauşescu Ilie (str. Bruxelles, 3) plăteşte 868 lei/lună; vilă evaluată la 2.000 USD/lună;

Niculescu Mizil Paul (str. E. Zola, 2) plăteşte 894 lei/lună, evaluare reală 1.500 USD/lună;

Tamara Dobrin (str. Av. Teodor Iliescu, 44) plăteşte 1.156 lei/lună; evaluare reală 2.500 USD/lună;

Ţiriac Ion (str. Kalinin, 3) vilă, 644,62 m² locuibili + 512,65 m² dependinţe, plăteşte chirie 9.326 lei/lună; evaluare reală 3.000 USD/lună;

Brucan Silviu (str. Heleşteului, 26) plăteşte 1.104 lei/lună; evaluare reală 2.500 USD/lună;

Stănculescu Atanasie Victor (str. Heleşteului, 8) plăteşte 990 lei/lună; evaluare reală 1.500 USD/lună;

Pleşiţă Nicolae (str. Pictor Negulici, 32) plăteşte 1.404 lei/lună; evaluare reală 2.000 USD/lună;

Dan Iosif (str. Crîngului, 17) plăteşte cîteva sute de lei pe lună; evaluare reală, 2.500 USD/lună;

Gelu Voican Voiculescu (str. Barbu Iscovescu, 25) plăteşte 847 lei/lună; evaluare reală 2.000 USD/lună;

Marinescu Bogdan (str. Barbu Iscovescu, 25) plăteşte 636 lei/lună; evaluare reală 2.000 USD/lună;

Ştefan Andrei (str. Berna, 7) plăteşte 1.823 lei/lună; evaluare reală 2.000 USD/lună.

● Prin editorialul pe care îl semnează în **România liberă** din 4 aprilie, Octavian Paler oferă o „Explicaţie pentru d-l Cataramă", şi anume de ce refuză o discuţie televizată cu omul de afaceri Cataramă (chiar la sugestia acestuia din urmă): *„nu mi-am rîvnit niciodată un dialog cu patronul «Elvilei» şi nu văd de ce m-aş abate de la această lipsă de curiozitate. Desigur, am şi eu, ca orice om, curiozităţile mele, dar ele sînt legate de alte persoane. Spre exemplu, m-ar interesa să aflu, într-o zi, de la d-nii Dan Amedeo Lăzărescu şi Constantin Băläceanu-Stolnici* (noi şi de la d-l Alexandru Paleologu, nota red.), *liberali fini, cultivaţi, cum se simt alături de cineva care pricepe doar logica banilor. Sau: m-ar interesa să mă lămuresc ce anume îl determină pe d-l Mircea Ionescu-Quintus, liberal onest, să cauţioneze un veritabil clan care, dacă e reală «organigrama» vînturată prin presă, are toate datele unei «caracatiţe» ce şi-a întins tentaculele şi în afaceri şi în politică: la SAFI, la Elvila, la SAFI-Invest, la Banca Română pentru Relansarea economică, în grupul liberal din Senat, în cel de la Camera deputaţilor şi în guvern! Sau: m-ar interesa să-l întreb pe d-l Ion Diaconescu, în calitatea sa de preşedinte al Convenţiei Democrate, dacă nu se jenează, uneori, să vorbească despre învîrtelile foştilor guvernanţi, avîndu-l alături pe Viorel Cataramă. (...) Am urmărit, siderat, într-o seară, cu cîtă seriozitate se străduia d-l Cataramă, la «Tele 7 abc», să ne asigure că nu printre figurile marilor Brătieni se află modelul său politic. Oare, cine l-ar putea suspecta de aşa ceva?"*.

În finalul explicaţiei pentru d-l Cataramă, Octavian Paler citează din ***Polemici cordiale***: *„«nu pot să polemizez cu oricine; nu pot să polemizez despre orice; nu pot să polemizez oricum». Altfel spus, fiecare cu ale sale. D-l Cataramă cu banii săi. Eu cu orgoliul meu păgubos"*.

RODICA PALADE

AURELIAN CRĂIUȚU

Liberalismul inevitabil

Înainte și după 1989

Înainte de 1989, orice opinie disidentă care contesta veridicitatea ortodoxiei marxiste putea trece drept liberală, chiar și atunci cînd nu făcea decît o minimă referire la tradiția liberalismului clasic sau contemporan. Manifestele care celebrau „puterea celor fără de putere" (Václav Havel) sau pledau în favoarea unui „polis paralel" (Václav Benda) erau privite ca niște adevărate manifeste liberale. O astfel de interpretare nu era – s-o recunoaștem – cu totul neîntemeiată, în condițiile în care problema fundamentală era, desigur, anihilarea sau îmblînzirea Leviatanului comunist. Într-adevăr, a te opune statului totalitar presupunea afirmarea cîtorva principii și libertăți fundamentale care făceau parte din panteonul liberalismului: dreptul la viața privată, autonomie individuală, societate civilă, libertatea de asociere, gîndire și religie, libertatea presei și a informației, libertatea de a circula ș.a.m.d.

Această largă aplicabilitate a termenului „liberal" înainte de 1989 a făcut ca tabăra liberalilor să fie în realitate o masă fără un profil clar conturat, în afara opoziției sale față de un sistem atroce și inuman. Liberali erau considerați, în virtutea statutului lor de disidenți, și Havel și Patocka, și Walesa și Mazowiecki, și Zinoviev și Goma, și Michnik și Balcerowicz. Ceea ce-i unea era – repet – opoziția față de Leviatanul care amenința să înghită societatea, de unde și dorința lor de a *limita* puterea sa, de a mări autonomia societății civile ca sferă alternativă la statul totalitar. Astfel se explică lipsa în realitate a unui program pozitiv cu adevărat liberal înainte de 1989, în afara cîtorva încercări mai mult sau mai puțin coerente în domeniul economiei (mulți reformiști au evoluat, însă, mult timp, pe linia unui socialism de piață).

În mod nesurprinzător, imediat după revoluțiile de catifea din 1989, arena politică est-europeană a cunoscut o adevărată „inflație" de spirite liberale, o miraculoasă multiplicare, care, cel puțin în primele momente, a mascat modul sensibil diferit în care era interpretată doctrina „liberală" chiar de către liberalii înșiși. Încă o dată – mai exact, pentru ultima dată –, în euforia victoriei, era celebrată unitatea, ale cărei zile erau însă numărate. Această stranie situație își avea originea într-un paradox propriu Europei de Est: aici liberalismul a fost conceput, înainte și imediat după 1989, drept un fel de comunism *à rebours*, mai exact ca o negare sistematică a socialismului sau comunismului. Puterii arbitrare îi era opusă acum domnia legii, atotputerniciei planului centralizat inteligența pieței libere, proprietății de stat proprietatea privată ș.a.m.d.

Atît timp cît adversarul era comun și unic – statul comunist, oamenii și instituțiile sale –, totul părea a fi simplu pentru spiritele așa-zis liberale; în ochii lor, ceea ce-i unea vizibil era mult mai important și urgent decît eventualele diferențe de viziune politică. Cum avea să arate o societate marcată de pluralism, diversitate și inevitabile conflicte de interese, în ce mod aveau să fie reconciliate divergențele de viziune dintre membrii comunității, fără a le fi știrbită în nici un caz libertatea individuală, care era strategia pentru a păstra o balanță între egalitate și libertate, care era acel set minim de valori asupra cărora toți cetățenii, indiferent de opiniile lor politice sau religioase, ar putea cădea de acord – pe scurt, toate problemele cu care liberalii occidentali se confruntaseră de mai bine de un veac și jumătate nu intraseră încă realmente în sfera centrală de preocupări ale congenerilor lor est-europeni.

Din opoziție, la guvernare

Într-o foarte documentată și necesară carte, ***Liberalism After Communism*** (Budapesta: Central European University Press, 1995), profesorul polonez Jerzy Szacki pune în lumină tocmai această tîrzie maturizare a liberalismului est-european, un subiect de mare actualitate și pentru observatorii arenei politice românești de astăzi. În multe privințe, cazul Poloniei este paradigmatic, iar Szacki ne oferă o excelentă trecere în revistă a dilemelor, realizărilor și eșecurilor liberalilor polonezi de dinainte și după 1989 (în capitolele 4–6, sugestiv intitulate „Protoliberalism: autonomia individului și societatea civilă", „Liberalismul economic: o cale ignorată a anticomunismului" și „Există în Polonia de astăzi un liberalism politic?"). În Polonia, după o exuberantă expansiune inițială a liberalismului economic, grație mai ales programului radical de reforme economice concepute de Leszek Balcerowicz, liberalismul a intrat ulterior într-o fază de contestare crescîndă, liberalii fiind nevoiți să înfrunte noi oponenți care îi fuseseră aliați fideli. În sînul pînă mai ieri unitei tabere liberale se aud acum pentru prima dată discordanțe între voci social-democrate, creștin-democrate sau autentic clasic-liberale. Diversitatea de viziuni a devenit în scurt timp o problemă care a dus la dezbinări și a pus sub semnul întrebării succesul liberalilor autentici în a articula o doctrină care era mai mult decît o simplă opoziție și un răspuns la anomaliile statului totalitar. În scurt timp, termenul de liberalism a început să capete în ochii unora conotații peiorative (fiind asociat cu degradarea moralei, găsit responsabil pentru nivelul crescînd al crimei și al șomajului ș.a.m.d.). În încercarea sa (vizibil antiliberală) de a impune întregii societăți o singură viziune unificatoare asupra societății și a lumii, Biserica Catolică, în plină revenire, a început să acuze liberalismul pentru poziția sa față de religie, morală și tradiție. Tot așa, între Walesa și Mazowiecki, între Václav Klaus și Václav Havel, sau între Michnik și foștii săi prieteni creștin-democrați au apărut considerabile diferențe de viziune și strategie politică, care au avut uneori repercusiuni asupra coerenței politicilor liberale.

Dincolo de aceste detalii mai mult sau mai puțin anecdotice, o concluzie importantă se impune aproape de la sine. În măsura în care a fost conceput ca o negare a comunismului, liberalismul – atît cît a fost – a pornit la drum cu un program general, insuficient articulat, care era potrivit pentru acel moment, dar care s-a dovedit insuficient de îndată ce s-a trecut de la un liberalism de opoziție la un liberalism de guvernămînt. A contat mult în această privință lipsa unei tradiții autentic liberale sau a unei articulări coerente a soluțiilor liberale în orizontul conceptual și problematic al liberalismului contemporan. Deși victorios în 1989, liberalismul a trebuit ulterior să plătească într-un anumit fel pentru modul în care fusese definit inițial, ca și pentru costurile mari (și inevitabile) pe care liberalismul economic le adusese cu sine. În plus, amînata diferențiere internă în tabăra liberală a fost – și continuă să rămînă – un proces inevitabil, normal și chiar dezirabil; de aceea, disensiunile și divergențele doctrinare nu trebuie privite întotdeauna doar ca expresia unor simple idiosincrazii personale (deși adesea se reduc la acestea).

Definirea postcomunistă

Cartea lui Jerzy Szacki aduce în discuție toate aceste probleme, oferind în plus cititorului o excelentă analiză contextuală, atentă la nuanțe și diferențe istorice. În plus, ea conține două superbe capitole teoretice introductive, care plasează întreaga discuție despre liberalismul est-european în contextul dezbaterilor de idei purtate de liberalii contemporani (un accent deosebit este pus pe liberalismul anglo-saxon). Meritul lui Szacki constă tocmai în faptul că el nu „sanctifică" doctrina, așa cum se prezintă ea în Vest, pentru a o exporta în spațiul răsăritean. Dimpotrivă, el crede că Europa de Est va aduce o contribuție originală la istoria liberalismului, chiar și atunci cînd ea nu face decît să reia (de pe poziții noi) cîteva dintre etapele parcurse deja de liberalismul occidental. S-a remarcat, pe bună dreptate, că liberalismul este un concept foarte greu de definit. Mai exact spus, majoritatea specialiștilor au renunțat la a încerca să mai pună în evidență o *esentia* unică și imuabilă a liberalismului, preferînd în schimb să se concentreze pe *diversitatea* internă funciară a liberalismului. Cu alte cuvinte, este mult mai util să reliefezi existența unei întregi familii de liberalisme sau a unor variante distincte ale liberalismului decît să încerci a oferi o descriere univocă a acestuia. Liberali au fost deopotrivă și Locke și Montesquieu, și Tocqueville și Hobhouse, și Popper și Nozick, și Rawls și Hayek, între ei existînd diferențe notabile (nu numai de stil!). Liberalismul francez e diferit pînă astăzi de cel anglo-saxon, iar cel german nu e identic cu cel spaniol sau italian. Există apoi un anumit stil liberal (unii, ca scriitorul maghiar Kónrád György, preferă să afirme că liberalismul e mai presus de toate un anumit stil: *„lumesc, civilizat, personal, ironic"*) sau o anumită metodă liberală (legătura dintre failibilism și societatea deschisă a fost făcută de mult de Karl Popper). Pentru a rezuma, există o mulțime de definiții ale liberalismului, care toate dau seama într-un fel de bogăția acestei doctrine, filosofii sau mod de viață.

Cititorul interesat de aceste probleme va găsi o excelentă analiză în cartea lui Jerzy Szacki, pe care o recomand cu multă căldură și care s-ar cuveni tradusă cît mai curînd posibil în românește. Aceasta cu atît mai mult cu cît la noi liberalismul continuă să fie identificat, din păcate, cu figuri politice compromise (precum Radu Câmpeanu), lideri aventuroși și neserioși sau cu figuri trecute de mult de prima vîrstă a tinereții. E aproape un truism a spune că la noi liberalismul a evoluat într-o deplină izolare față de dezbaterile de idei din liberalismul contemporan; el s-a consumat, de altfel, în penibile și sterile lupte intestine și rivalități personale. Puținele traduceri care au fost realizate nu puteau (și nu vor putea) compensa sărăcia conceptuală a liberalismului românesc. De cîțiva ani, împreună cu cîteva spirite afine (Cristian Preda, Sorin Antohi), am încercat să spargem această izolare pernicioasă. Rezultatele noastre au fost, însă, modeste, chiar dacă astăzi liberalismul a devenit, ca să mă exprim astfel, un lucru inevitabil (cine mai poate nega astăzi libertatea presei, constituționalismul sau nevoia unei economii de piață?). Slaba calitate doctrinară a liberalilor noștri, alături de inexistența unei solide comunități științifice în domeniul științelor politice (vechea sintagmă, politologia, se cuvine abandonată o dată pentru totdeauna) au fost obstacole majore în calea eforturilor înnoitoare. În plus, fixați cu ochii pe Occident, am ignorat constant încercările liberalilor din țările est-europene de a articula o agendă coerentă. Cartea lui Jerzy Szacki este un prim și binevenit pas în direcția remedierii acestei erori.

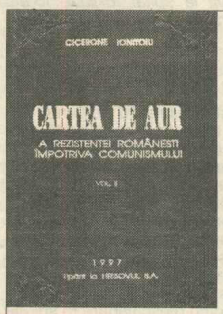

A apărut, la editura „Hrisovul", cel de-al doilea volum al ***Cărții de Aur a rezistenței românești împotriva comunismului***. Volumul se deschide cu prezentarea biografiei a 230 de academicieni și cadre universitare aruncați în închisorile de exterminare comuniste și continuă cu prezentarea succintă a biografiei altor cîteva mii de victime, intelectuali sau simpli țărani, din cei peste 1 milion de oameni care au murit sau au plătit cu ani și ani de temniță grea pentru convingerile lor anticomuniste. *„Pios omagiu aducem* – scrie în prefața volumului Cicerone Ioniței, sub semnătura căruia apare acest volum – *celor care au purtat peste hotare faima științei și culturii noastre de origine latină, apărînd judicios cauza unității și dreptății românești ori de cîte ori a fost nevoie, trecuți sau sacrificați în temnițele de exterminare de pe tot cuprinsul țării, înscriindu-le numele în această CARTE DE AUR, spre a fi mărturie generațiilor viitoare."*

LANSARE DE CARTE

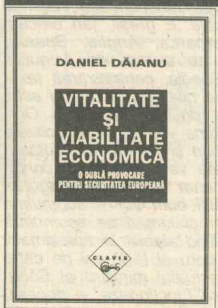

La editura Clavis a apărut cartea ***Vitalitate și viabilitate economică***, de Daniel Dăianu. Lucrarea este un excelent eseu despre *„relațiile multiple și complicate dintre democrațiile occidentale și democrațiile în formare din Europa"*. Lansarea volumului a avut loc joi, 3 aprilie, la sediul GDS, în prezența autorului.

Ea poate fi procurată de la redacția revistei *„22"*, Calea Victoriei 120.

DIANA TURCONI

Costul Sănătăţii compromite Reforma Medicală

Stabilirea bugetului pentru sectorul Sănătate a provocat în ultimele săptămîni agitaţie în Parlament, în unele ministere, în mass-media şi nu mai puţin în rîndul societăţii civile. A ne păstra sănătatea în condiţiile unui mediu deteriorat de poluare şi ale unui ritm de viaţă supus stresului este pentru fiecare din noi o prioritate absolută şi pentru orice stat o strategie naţională. România se situează în topurile europene – şi chiar mondiale – negative, de la mortalitatea prin TBC sau de cauză cardiovasculară pînă la aceea maternă şi infantilă. Totuşi, procentul alocat de stat pentru sectorul sănătate era, pînă zilele trecute, 2,7% din PIB. Ministerul Sănătăţii a cerut – cu destulă întîrziere şi ezitări – o suplimentare a bugetului pînă la 4%. Ministrul Finanţelor a promis – şi a realizat – creşterea bugetului Sănătăţii la 3,2% din PIB, prin micşorarea bugetului altor ministere (Finanţe, MApN, Transporturi, MI). Din informaţiile noastre, la Camera Deputaţilor s-a încercat identificarea unor surse de suplimentare a bugetului, prin: bani luaţi din fondul de sănătate al ministerelor amintite (e un fel de a „ne fura căciula"); bani luaţi de la Ministerul Muncii şi Protecţiei Sociale (din pensii şi şomaj) şi îndreptaţi către compensarea medicamentelor (în ideea că tocmai pensionarii sînt principalii consumatori). Apoi, Ministerul Învăţămîntului va trebui să vireze Ministerului Sănătăţii cote importante din plata studenţilor străini către facultăţile româneşti.

În economia de piaţă, sănătatea se dovedeşte a fi tot mai costisitoare. Din cercetările sociologilor europeni, rezultă că nici un sistem de îngrijire nu poate funcţiona cu mai puţin de 4,5% din PIB. Se pun două probleme: 1) preţul sănătăţii; 2) cum poate fi aceasta „cumpărată". Ne răspunde conf. dr. **Irinel Popescu**, şeful secţiei II Chirurgie şi director adjunct al Spitalului Fundeni: *„Preţul sănătăţii e variabil, deoarece aceeaşi boală poate fi tratată în mod diferit (abordată prin medicina alopată sau prin cea alternativă), cu mai multe sau mai puţine investigaţii (ecografie, tomografie computerizată, RMN etc.), de medici cu grad diferit de specializare, în cabinete cu tarife diferite etc. În ultimele decenii, preţul sănătăţii a crescut pe plan mondial în spirală, datorită apariţiei noilor metode de investigaţie. Acestea – deşi extrem de costisitoare – constituie totuşi pentru doctor o acoperire necesară – de exemplu, nu i se va putea imputa că nu a depistat în timp util o tumoră malignă".*

Cum se cumpără (cum se finanţează) astăzi în lume această sănătate, atît de costisitoare? Există 4 sisteme de finanţare: a) prin taxe şi impozite generale; b) prin asigurări obligatorii de tip social; c) prin asigurarea voluntară privată (cea clasică); d) prin plată directă.

Descentralizare, transparenţă, performanţă

Dr. **Dan Pereţianu**, vicepreşedinte al Camerei Federative a Medicilor din România şi secretar al Colegiului Medicilor din Bucureşti, afirmă: *„Tipul de finanţare a Sănătăţii (prin taxe şi impozite) e bun în România, doar că e mult prea centralizat, iar controlul, prin Ministerul de Finanţe, e prost gîndit. Normal ar fi ca centralizarea să se realizeze la nivel de judeţe, iar controlul să fie unul politic. Opinia publică românească crede că în Europa funcţionează sistemul Asigurărilor Sociale Medicale. E greşit, ţări precum Suedia, Norvegia, Danemarca, Anglia, Spania, Portugalia şi Grecia nu au sistem de Asigurări Sociale de Sănătate. În Suedia, centralizarea taxelor şi impozitelor se face la nivel de landuri şi este, cum spuneam, controlată politic. Olanda şi Germania înclină şi ele, în ultima vreme, către această soluţie, pe care eu o propun şi pentru noi. Votarea* Legii Asigurărilor de Sănătate *va conduce, în condiţiile actuale, la apariţia unor Case de Asigurări fără fonduri. Nu e clar nici cum vor fi acumulate primele fonduri – ba chiar şi timpul de acumulare e subiect de discuţie, el fiind stabilit la aproximativ 6 luni de către dr. Alex. Leru şi la 2 ani de către Ştefan Iosif Drăgulescu, actualul ministru al Sănătăţii. Pentru ca sistemul să funcţioneze, e necesar ca taxele pentru Casele de Asigurare să fie suplimentul la impozitul existent sau ca bugetul alocat din PIB să nu fie atins, urmînd ca la Asigurări să intre fonduri prin suplimentarea cotei pentru Sănătate. Dar, repet, momentan nu sînt pentru instituirea acestui tip de asigurări în România".* Conf. dr. Irinel Popescu e de altă părere: „Legea Asigurărilor Medicale *trebuie promulgată cît mai repede. Oricum, va trece un timp pînă cînd ea să funcţioneze efectiv. Fondurile de început se vor strînge tot de la populaţie, ce să mai discutăm! Un sistem cinstit de Asigurare ar funcţiona astfel: printr-o contribuţie la îndemîna tuturor, se asigură un «pachet» de servicii de bază. Pentru ceea ce depăşeşte acest barem plăteşti o primă de asigurare suplimentară – aici intră în funcţie asigurările private şi plata directă, la care va avea acces, o vreme, doar un segment al populaţiei. E o realitate, chiar dacă e neplăcută. Trebuie totuşi să existe o corelare între cît plăteşti şi cît ţi se oferă, chiar şi în sectorul Sănătate. Trebuie să îi pot spune cinstit pacientului meu: nu îţi pot da albumină sau nu îţi pot face transplant de ficat (anticipez, vedeţi bine) pentru că nu ai asigurare pentru aşa ceva – e şansa pe care sîntem obligaţi să o dăm unei medicine performante, integrată european. Acum ne «furăm căciula» în spitale, spunîndu-le adeseori pacienţilor că nu au nevoie de tratamente care, de fapt, le-ar fi salutare – dar de unde fonduri? Nu-i pot spune bolnavului că bugetul spitalului e limitat, că nu permite mai mult. Vina cade pe farmacist, pe aprovizionare etc. Sistemul de Asigurări Medicale trebuie să recunoască public că are limite de asistenţă – dacă*

nu, falsifică realitatea în detrimentul pacienţilor. Îl asigur pe colegul meu Dan Pereţianu că în Grecia, unde am fost de curînd, înfloresc spitalele private. Dar, atît prin taxe şi impozite, cît şi prin Asigurările Medicale, se va strînge o sumă de bani. Obligator va apărea şi risipa, ca urmare a proastei gospodăriri a fondurilor (joacă un rol şi ignoranţa medicală; ea există, să o recunoaştem). Aici trebuie să intre în joc Colegiul Medicilor şi Asociaţiile de Profil, care, în colaborare cu statul şi cu Societăţile de Asigurări, vor găsi neîndoielnic soluţia potrivită. De ce vin în prezent bolnavii la spital în faze foarte avansate? Pentru că sîntem o naţiune de neasiguraţi social".

Fiţi bolnavi de 3,2% din PIB

Sistemele sociale de stînga prevăd Asigurări Generale în funcţie de venit; aceasta descurajează acumularea de capital, ceea ce are un efect de *feed-back* negativ. Sistemele de dreapta favorizează acumulările de capital, la care se poate recurge în caz de nevoie; ele dezvoltă asigurări de tip piramidal. Societăţile de Asigurări au, desigur, inconvenientele lor, pe care însuşi dr. Irinel Popescu le confirmă: ele dezvoltă un aparat birocratic complex, nu sînt producătoare de fonduri pentru PIB şi se bazează pe profit. Diversificarea mijloacelor de investigaţie a dus la creşterea necontenită a primei de asigurare, provocînd o escaladare în spirală a costului sănătăţii şi apariţia unei categorii de oameni neasiguraţi. Cum s-a ieşit din impas ne explică tot dr. Irinel Popescu: *„Societăţile de Asigurare şi-au luat ca sarcină să scadă cheltuielile, interesîndu-se mai mult de detalii (renunţarea la investigaţiile fără relevanţă etc.). Tot ele au negociat cheltuielile, direct cu doctorii. Stimularea concurenţei pentru preţuri mai mici a dus la rezultate bune: spitalizarea îndelungată, eşecurile, mortalitatea crescută te scot din competiţie. Aşa s-a ajuns la eliminarea risipei şi la creşterea performanţelor medicale. Pe de altă parte, doctorii au înţeles că pot asigura ei înşişi bolnavii, direct, fără intermediari. Ţinînd seama de experienţa altor state, de victoriile şi eşecurile lor în sectorul Sănătăţii şi cunoscînd bine situaţia de la noi, pot concluziona:* ***în prezent nu se poate stabili în mod real, în România, un buget pentru Sănătate****. E ca şi cum statul ar dicta: fiţi bolnavi de atît, nu de mai mult. Fără* Legea Asigurărilor Sociale Medicale, *sîntem pierduţi".*

O simplă operaţie de împărţire ne dezvăluie nivelul sănătăţii în România: statul cheltuieşte 43 USD pe cap de locuitor, anual – adică 3,5 USD pe lună. Ştim cît trebuie să mai adauge la această sumă, fiecare din noi, cînd apelează la servicii medicale. Însumînd „banii albi" (cei declaraţi) şi „banii negri" (cei nedeclaraţi), PIB-ul pentru Sănătate e de cca 4%. Oare Asigurările de Sănătate nu ar fi mult mai convenabile, ţinînd seama că fiecare familie se loveşte mai devreme sau mai tîrziu de 1–2 intervenţii medicale de mare tehnicitate? *„Este posibil ca ceea ce în fapt se cheltuieşte pentru sănătate să depăşească cu mult ceea ce statul oferă pentru sistemul de sănătate"*, afirmă dr. Dan Pereţianu. *„În România de azi, calitatea actului medical e scăzută; mai scăzută este însă îngrijirea medicală. Spitalul costă enorm (şi pe pacient, şi statul), dar oferă puţin. Reforma medicală va începe prin sprijinirea medicinei de urgenţă şi creşterea nivelului profesional al medicului de medicină generală, astfel încît bolnavul să nu ajungă pentru orice nimic la spital. În felul acesta, spitalele îşi vor reduce la rîndul lor cheltuielile (sau vor investi în aparatură performantă), ceea ce se va reflecta pozitiv în buget".*

Un sistem sărac şi ineficient

Conf. dr. **Mircea Cinteză**, şeful secţiei de Cardiologie de la Spitalul Universitar Bucureşti, punctează cîteva aspecte esenţiale privitoare la dezbatere: *„Nu sînt manager de sănătate şi nu am experienţă administrativă. M-am dedicat însă realizării unei medicine performante şi, în această încercare, am acumulat o sumă importantă de experienţe. Pot spune că Asigurările de Sănătate implică o balanţă între solidaritate şi competiţie; sistemele care favorizează solidaritatea defavorizează competiţia – şi invers. În Europa există două sisteme de sănătate: cel de solidaritate, bazat pe taxe şi impozite (unde statul intervine suplimentar pentru a stimula competiţia), şi cel bazat pe Asigurările Sociale de Sănătate (ţări bogate, precum Franţa, Belgia, Luxemburg, Austria, Germania, Elveţia, cu o tradiţie veche de decenii în practicarea acestui sistem). De la o ţară la alta, sistemul de Asigurări diferă mult, ceea ce mărturiseşte despre imperfecţiunea fiecăruia din ele. În unele s-au adoptat reglementări privind controlul guvernamental asupra costului şi stabilind un nivel maxim al primelor de asigurare. Sistemul din SUA se bazează pe concurenţă, obţine mari performanţe medicale, dar lasă aproximativ 30% din populaţie neasigurată. Ţările foste comuniste, care au suferit influenţa modelului sovietic de sănătate, care împiedica total competiţia, s-au grăbit, între 1991–1993, să adopte Asigurările Sociale Medicale; chiar şi în cele mai bogate dintre ele (Ungaria, Cehia, Slovacia, unde venitul pe cap de locuitor este de 400–700 USD/lună, nu de 40 USD, ca în România), sistemul de Sănătate a fost la un pas de faliment. Paradoxal, Polonia, care menţinuse modelul de taxe-impozite şi unde sectorul Sănătate funcţiona bine, a trecut la rîndul ei la sistemul de Asigurări. România trebuie să înveţe din experienţa negativă a vecinilor ei. Realitatea este că, după 7 ani de regim (numit) democratic, sistemul nostru de Sănătate este sărac şi ineficient".*

Legea Asigurărilor Sociale (pusă în discuţie încă din 1991–'92) este pe cale de a fi adoptată. Modelul cel nou va fi, la început, hibrid; el necesită etape mai lungi de implementare, cu timpi intermediari bine conturaţi, privind modul de finanţare şi nivelul de aplicare a legii. Asigurările implică concurenţa şi cuantificarea serviciilor – acestea consumă bani şi logistică; eficienţa costă. Modalitatea de control a costurilor trebuie să fie transparentă, pentru a evita falimentul întregului sistem. Să nu uităm însă: modelul vechi şi-a dovedit ineficienţa din punct de vedere al calităţii. Conf. dr. Mircea Cinteză mai subliniază un aspect important: *„Dacă vor exista Case de Asigurări de Sănătate private, care să funcţioneze în paralel cu cele publice, potenţaţii şi oamenii cu bani se vor îndrepta spre primele. O ţară săracă precum România nu-şi poate permite să piardă contribuţia celor cu bani la fondul public de Sănătate. Cred că trebuie garantată obligativitatea participării la un sistem public, urmînd ca doar unele servicii (opţiunea asupra echipei de asistenţă medicală) să fie furnizate de Asigurările Private".*

Programul CDR prevedea creşteri de 300% în sectorul Sănătăţii, adică în fiecare din cei 4 ani urma să se aloce o sumă de 5 ori mai mare decît cea din 1996. Procentul de 3,2% din PIB este ineficient nu numai pentru realizarea Reformei preconizate, dar el nu va putea stopa degradarea accentuată a sănătăţii noastre, în viitorul apropiat.

Situaţia socială a medicului în România, strîns legată de **costul Sănătăţii**, va constitui tema unei anchete viitoare.

VLADIMIR TISMĂNEANU

Mit, ideologie, utopie în societăţile postcomuniste

(Urmare din numărul trecut)

Profilul antiliberal al noilor mitologii

Pentru promotorii noilor mitologii ale invidiei şi resentimentului, insultele nu sînt niciodată îndeajuns cînd este vorba să denunţe relele societăţii liberale. Pluralismul este prin definiţie un complot care le permite profitorilor să reuşească în noul regim. Parlamentarismul este inapt, şubred, separator. Omogenitatea este percepută ca valoare supremă, iar orice fragmentare conduce la înfrîngere. Comunitatea organică a fost distrusă de invazia modernităţii burgheze. Tema nu este nouă. Scriitorul naţionalist francez Charles Péguy scria, la începutul acestui secol: *„Nu vom obosi niciodată s-o repetăm. Tot răul vine de la burghezie. Toate aberaţiile, toate crimele. Burghezia capitalistă este cea care a infectat poporul. Şi l-a infectat cu un spirit burghez şi capitalist"*. Într-adevăr, pentru ca intrusul să fie factorul otrăvitor, „poporul" mitologic trebuie imaginat drept pur, neatins de relele civilizaţiei industriale, mercantile.

Limbajul însuşi corupe, după cum pretindea Rousseau în faimosul său vis cu privire la o comunitate privată de limbă (*„on chantera au lieu de parler"* – poporul va cînta în loc să vorbească). Modernitatea este zgomotoasă, înveninată, coruptă şi corupătoare. Valorile burgheze, cu conotaţiile lor lipsite de suflet, artificiale, mecanice, distrug comunitatea originară, frăţia originilor. Nostalgia faţă de rusescul *zadruga* (comunitatea precapitalistă agrariană) îl motivează pe Soljeniţîn, aşa cum tînjirea faţă de valorile satului îi inspiră pe naţionaliştii din Serbia, România sau Ungaria. Aceste mituri au însoţit apariţia modernităţii în Europa şi pretutindeni, însă ele tind să fie chinuitoare în mod particular în timpuri de criză. Iar postcomunismul este o asemenea perioadă de fractură, de întrerupere în ciclul existenţial al indivizilor. Chinul şi frustrarea, indispoziţia şi insecuritatea domină experienţa.

Este precum o întoarcere la visul lui Rousseau cu privire la o comunitate perfect unificată, în care individul îşi găseşte un adăpost perfect, fiind protejat în sfîrşit împotriva capcanelor solitudinii. Această concepţie susţine că instituţiile bune sînt cele care permit ego-ului să-şi piardă identitatea în cadrul colectivităţii transcendente. Altădată, o asemenea comunitate fusese „Partidul", cu mistica sa „oceanică" a solidarităţii fraterne. Alternativ, Naţiunea este substitutul comunităţii totale, pentru figura tatălui pierdut: se poate găsi în naţiune consolare şi securitate, refugiu faţă de vicisitudinile competiţiei sălbatice şi egoismului ruinător. Ocupîndu-ne de perplexităţile postcomuniste, trebuie să descoperim rolul mentalităţilor, persistenţa lor, în ciuda prăbuşirii instituţionale. Oricare vor fi fost cruzimile sale, iar ele au fost nenumărate, oricare va fi fost barbaria sa, care a fost într-adevăr abisală, leninismul a atacat chiar fundamentele vechii coeziuni comunitare. Nu a creat un simţ al autonomiei individuale, însă a adus industria şi viaţa urbană în majoritatea acestor societăţi.

Revolta împotriva leninismului a inclus, ca o contraparte negativă, o revoltă împotriva modernităţii distorsionate pe care acela a impus-o acestor naţiuni. Majoritatea cetăţenilor au fost revoltaţi de pumnul de oţel al comisarului leninist şi de impunerea de către el a vieţii urbane, a distrugerii vieţii săteşti, de agresiunea împotriva valorilor arhaice, pastorale, tradiţionale. Leninismul, care a fost varianta rusească a visului socialist occidental al modernizării, a zdruncinat profund şi distructiv aceste societăţi. După primul război mondial, a existat prea puţin liberalism în regiune pentru ca aceasta să fi urmat agenda radicală a restructurării, cu excepţia Cehoslovaciei. În majoritatea acestor ţări, în perioada interbelică, puternice mişcări milenariste

„Mitul" din faţa Casei Scînteii demolat în primăvara lui '90

de extremă dreaptă s-au angajat în atacuri viscerale împotriva democraţiei liberale. Garda de Fier din România, cu procesiunile ei spiritualiste şi cultul morţii eroice, a fost cea mai vizibilă dintre ele. Iar perioada care a urmat prăbuşirii leninismului a fost martora resurecţiei acestor mitologii comunitare, neoromantice ale apartenenţei şi originilor.

Următoarea utopie?

Prin urmare, întrebarea este: ce fel de politică vor adopta naţiunile est-europene? Vor alege ele societatea modernă problematică, dubios creată, aşa cum a apărut, ca parte a „industrializării socialiste", sau se vor întoarce la cultul anterior al comunităţii autarhice şi sentimentelor profund antioccidentale? Vor predomina forţele nativiste, romantic-populiste care au renăscut în societăţile postcomuniste sau vor fi ele înfrînte de partizanii occidentalizării şi modernităţii liberale? Visul socialist al reconcilierii modernităţii (dinamismul industrial) şi comunităţii (reducerea sau eliminarea pluralităţii şi diversităţii, în special a proprietăţii private ca sursă a diferenţierii sociale) a eşuat. Încă o dată, Rusia, Ucraina şi Europa est-centrală ca întreg se confruntă cu vechea dilemă: acceptarea drumului occidental către modernitate sau regruparea în tranşeele apărării valorilor ce ţin de *Volk*, sat, rădăcini arhaice, trib. Importanţa mitului antimodern este astfel critică pentru a înţelege atît antiliberalismul precomunist, cît şi pe cel postcomunist. După o jumătate de deceniu de la prăbuşirea comunismului, o parte a retoricii anticomuniste ascundea o teamă secretă: că acel polis postcomunist va continua sălbaticul atac comunist asupra valorilor rurale, comunitare şi tradiţionale. Prin urmare, societăţile imediat succesoare au cunoscut experienţa chemărilor lipsite de moderaţie pentru pedepse şi apariţia mişcărilor neopopuliste, adesea antioccidentale, de mînie. Dată fiind prezenţa acestor noi şi nu atît de noi mitologii şi a enormului lor impact, te poţi întreba dacă trecutul poate fi depăşit sau dacă nu cumva este ca o povară atîrnată de gîtul acestor societăţi, care va ruina orice efort de a crea autentice societăţi deschise.

În epoca informaţiei, este greu, dacă nu imposibil, să ridici ziduri comunicaţionale cînd înfloreşte Internetul. Desigur, este prea devreme pentru a da devastatoare verdicte negative cu privire la natura neliberală a regimurilor succesoare comunismului. Aceste regimuri combină trăsături variate, unele liberale, altele semiautoritare. În multe din democraţiile nou stabilite, prezidenţialismul este o primejdie reală. Revoluţiile din 1989–1991 au eliberat energii civice enorme, dar nu toate aceste eforturi de recreare a sferelor publice pot fi văzute ca experimente neoiacobine în restaurarea tiraniei majoritare. Neîndoielnic, proiectul liberal sau agenda Iluminismului asociat modernităţii este în primejdie în societăţile postcomuniste (şi nu numai acolo). Însă există de asemeni forţe vii, puternic ataşate pluralismului şi pieţei libere. Orice s-ar putea crede cu privire la elitele ruseşti de la mijlocul anilor '90, cînd este vorba de adoptarea unui model economic în stil occidental, ele tind spre consens. Lucrul este la fel de adevărat pentru elitele est-europene.

Tranziţia către o ordine liberală ameninţă confortul, obiceiurile înrădăcinate şi structurile mentale. Acesta este motivul renaşterii mitologiilor şi al urmăririi unei noi utopii. Oamenii încearcă o pierdere a unităţii, sentimentul înstrăinării în această lume. Mai degrabă mai devreme decît mai tîrziu, aceste societăţi trebuie să facă opţiuni decisive: fie să îmbrăţişeze valorile autonomiei individuale, acceptînd o ordine bazată pe tensiuni, contradicţii şi risc, fie să respingă modernitatea, în numele viselor colective de salvare, al aşteptărilor unei coerenţe depline în interiorul comunităţii, aşa cum este ea definită de tradiţie, obiceiuri ancestrale şi norme tribale. Prima opţiune este antiutopică, ultima neoutopică.

O criză a modernităţii tîrzii

În toate societăţile ieşite din dictaturi comuniste, nevoia de stabilitate şi normalitate persistă. Numai că semnificaţia acestor termeni variază de la un grup la altul. Pe măsura creşterii şomajului şi a scăderii standardelor de viaţă, mulţi simt atracţie pentru soluţii simple şi convenabile la condiţia lor mizerabilă. În timp ce este adevărat că oamenii şi-au depăşit frica de poliţia secretă, poate că ei nu sînt protejaţi împotriva noilor mafii, corupţiei şi vechilor baroni politici, transformaţi în noi baroni ai jafului economic. Aşa cum se întruchipează în Europa est-centrală şi în fosta Uniune Sovietică, liberalismul rămîne îndatorat unui cult al oportunităţilor pragmatice, eficienţei tehnocratice şi raţionalităţii, pe care mulţi indivizi îl găsesc nesatisfăcător.

Ce viitor îi rămîne religiei în aceste societăţi? Ce legături vor menţine unită comunitatea în noua ordine liberală? Critica valorilor occidentale, formulată de Soljeniţîn în anii '80, şi-a găsit ecoul la mulţi aintelectuali din regiune: nu numai capitalismul este pus la îndoială sau negat, ci şi absenţa unei viziuni optimiste care să păstreze legătura cu sacrul. În această concepţie, slăbiciunea fundamentală a liberalismului este răceala sa. Această căutare a transcendentului este parte a unui mit politic care nu aparţine doar universului postcomunist. „Nu doar cu pîine" este un ţipăt care vine de la începuturile civilizaţiei şi exprimă nevoia de valori spirituale profunde. Unele dintre aceste valori ies la suprafaţă în discursul evaziv al mitului.

Astfel, reîntoarcerea mitului politic este o expresie a crizei modernităţii tîrzii. Este un fenomen vizibil în societăţile unde proiectul Iluminismului a fost abătut din drum sau pur şi simplu respins. Astfel, atît în Est cît şi în Vest, tehnologia şi procedurile pragmatice singure nu pot oferi răspunsuri profundelor nevoi psihologice umane. Mitul este liantul societăţii. Negaţia sa nu poate dura o veşnicie. Partidele politice sînt private cu tot mai multă neîncredere şi sînt tot mai neinspirate, însă există nevoia presantă a noi forme de activism. Aceasta explică poate creşterea popularitate a unor termeni, precum „societatea civilă", „democraţie de jos în sus" şi „noi mişcări sociale": ele se limitează să exprime recucerirea demnităţii civice, participării şi posibilităţii unui proiect politic care reconciliază adevărul cu eficienţa. Nimeni nu ştie dacă aceşti termeni reprezintă noi mituri politice sau proiecte utopice.

Traducere de DAN PAVEL

(Subtitlurile aparţin redacţiei)

ANTET *Cartea care te citeşte!*

Război contra speciei umane
AGRESIUNILE UNIUNII SOVIETICE ÎMPOTRIVA LUMII, 1919-1989

Există multe argumente pentru intrarea în N.A.T.O. Majoritatea românilor sunt convinşi de necesitatea aderării la Alianţă.

Cel mai important argument ni-l oferă istoria recentă: unsprezece agresiuni armate ale U.R.S.S. împotriva altor state, în numai 50 de ani.

Scrisă din interiorul sistemului, de general Oleg SARIN şi colonel Lev DVORETSKY – apărută în Statele Unite – această istorie a agresiunilor U.R.S.S., este necesară tuturor celor care doresc să înţeleagă istoria contemporană, motivaţiile imperialismului sovietic şi necesitatea integrării în N.A.T.O.

Citiţi această lucrare pentru a decide dacă putem avea încredere în Rusia.

Cartea are 312 pagini şi va apărea începutul lunii mai 1997.
Preţ: 15.500 lei. Comenzi: O.P. 22, C.P. 285, Bucureşti.

Editura ANTET 2000,
Adresa redacţiei: str. Miron Costin nr. 9A; Bucureşti; Tel: 6175332

Alegeri la Uniunea Scriitorilor

Joi 3 aprilie, la Uniunea Scriitorilor au avut loc alegeri. Noua conducere este tot cea veche (Laurenţiu Ulici et comp.), nouă cu adevărat fiind doar formula în care s-au desfăşurat aceste alegeri. Invocîndu-se costul ridicat al organizării unei adunări generale şi lipsa de fonduri pentru suportarea acestor cheltuieli, s-a folosit o formulă *sui generis*. *„S-a decis o tehnică de votare la nivel de asociaţii şi filiale, deoarece Uniunea s-ar fi golit de bani"*, ne-a relatat prin telefon Gabriel Dimisianu. *„Cazarea şi drumul celor aproape 2.000 de scriitori, care ar fi trebuit să ia parte la Adunarea Generală, ar fi costat aproape un miliard"*, a adăugat domnia sa. Drept pentru care alegerea Consiliului US (care numără 40 de persoane şi care, ulterior, prin vot secret, desemnează preşedintele) s-a făcut pe fragmente (asociaţii şi filiale). • Găselniţa, impusă de sărăcie, nu contravine, ce-i drept, statutului Uniunii Scriitorilor. Ceea ce însă contravine în mod flagrant statutului şi n-a stîrnit obiecţia nimănui este modificarea statutului însuşi, operată cu acest prilej, tot pe fragmente (filiale şi asociaţii), cînd legea spune, simplu, că un astfel de document nu poate fi adoptat, amendat, modificat etc. decît în Adunarea Generală. Principala modificare a statutului (atinsă din punct de vedere legal de nulitate) se referă la durata mandatului de preşedinte al Uniunii Scriitorilor, care s-a lungit de la doi la patru ani. • Încercînd să aflăm cum a fost posibilă o asemenea încălcare flagrantă a legii, patronată de chiar preşedintele în exerciţiu al Uniunii, Laurenţiu Ulici, el însuşi legiuitor (senator AR de Brăila), am stat de vorbă cu mai mulţi scriitori care au participat la aceste întruniri (alegeri) pe fragmente. Relatările acestora, unele confuze, altele de-a dreptul urmuziene, au dovedit că breasla nu pare să fie prea versată în chiţibuşurile statutelor, legilor şi reglementărilor. Chiar dacă unii dintre scriitori vor fi adulmecat neregula (explicată ca economisire de bani), ei au preferat să ridice din umeri, din lehamite sau dezgust, împărtăşind ideea, exprimată de mulţi, că *„Uniunea asta şi aşa nu mai înseamnă nimic"*. • Şi totuşi, ea mai înseamnă cîteva case de odihnă, un ajutor social pentru membrii ei săraci, medicamente, ceva bani pentru reviste. Pentru a încheia însă într-o notă optimistă, am consemnat opinia domnului **Eugen Uricaru**, vicepreşedintele US: *„Adunarea Generală a Uniunii Scriitorilor a consfinţit orientarea nu neapărat către valori reprezentative în literatură, ci către scriitori cu valenţe manageriale, cu aplecare către breaslă. Din 1995 încoace, US a încercat să devină o organizaţie cu profil social mai accentuat. Laurenţiu Ulici a fost reales pentru că a dovedit în mod clar, în ultimii doi ani, calităţi manageriale şi organizatorice. În cadrul alegerilor, nu a existat decît o singură propunere pentru funcţia de preşedinte, Laurenţiu Ulici fiind propus de toate filiale Uniunii. Am preferat formula cu alegeri la nivelul asociaţiilor Uniunii Scriitorilor pentru a evita cheltuieli costisitoare. Formula este validă din punct de vedere juridic – şi dacă au existat nemulţumiri, acestea au fost probabil la nivelul scriitorilor care nu se bucurau de simpatia confraţilor. Poate că e o formulă mai rigidă, dar e apropiată de adevărul faptelor. Acum, la nivelul Uniunii Scriitorilor, situaţia economică e relativ favorabilă. Nu mai există datorii, se pot finanţa parţial cele 11 publicaţii ale Uniunii, s-au acordat premii ale US în valoare de 102 milioane lei, s-au găsit bani pentru organizarea a diferite întîlniri internaţionale. Pentru viitorul apropiat, Uniunea Scriitorilor îşi propune crearea unui mediu favorabil pentru statutul scriitorilor şi al operei. În acest ses, la nivel social, preconizăm unele măsuri directe ce constau în acordarea de ajutoare financiare nerambursabile, ca şi oferirea de mese la un preţ ieftin pentru scriitori bolnavi sau aflaţi în suferinţă. Totodată, ne propunem acordarea de ajutoare sporite pentru membrii din Chişinău ai Uniunii Scriitorilor, care sînt în număr de 56. Pe de altă parte, ne propunem deschiderea, în circa două luni, a minimum 20 de librării, în întreaga ţară, specializate pe carte românească. Vom continua subvenţionarea parţială a publicaţiilor Uniunii, ca şi subvenţionarea pe scurt timp a editurii Cartea Românească. În toamna acestui an, vom organiza o întîlnire Est-Est a scriitorilor din această parte a continentului, avînd ca temă condiţia scriitorului; totodată, în luna iunie, vom organiza a doua întîlnire a scriitorilor români din întreaga lume"*. (**RODICA PALADE şi MARIAN CHIRIAC**)

Cele mai importante modificări ale Statutului Uniunii sînt instituirea conducerii pe o perioadă de patru ani şi introducerea Conferinţei Naţionale, care poate fi convocată în acest interval de timp. Totodată, a fost nominalizat juriul ce va desemna cîştigătorii premiilor Uniunii, dar componenţa sa – din motive lesne de bănuit – este ţinută secretă.

Adunarea Generală a Uniunii Scriitorilor l-a ales ca preşedinte, pentru un mandat de patru ani, pe criticul literar Laurenţiu Ulici.
În conducerea executivă a Uniunii au fost aleşi Eugen Uricaru (vicepreşedinte) şi Balogh József (secretar). Noul Comitet Director este alcătuit din: Dan Cristea, Nicolae Prelipceanu, Gálfalvi Zsolt, Mihai Sin, Georgeta Dimisianu, Eugen Negrici, George Bălăiţă, Costache Olăreanu, Mihai Cimpoi, Lucian Vasiliu. A fost ales, totodată, Consiliul de Onoare al Uniunii, ce are un rol de „tribunal" moral al breslei, din acesta făcînd parte: Al. Paleologu, Ana Blandiana, Octavian Paler, Ştefan Aug. Doinaş, Doina Cetea, Mihai Şora, Al. Zub, Horia Zilieru, Nicolae Manolescu, Aurel Rău.

CENTRUL SOROS PENTRU ARTĂ CONTEMPORANĂ (CSAC)
anunţă concursul pentru acordarea
PREMIULUI PENTRU CEL MAI BUN PROIECT EXPOZIŢIONAL

Concursul se adresează specialiştilor din muzee de orice profil, istoricilor şi criticilor de artă sau artiştilor avînd ca scop stimularea inventivităţii şi originalităţii în domeniul organizării de expoziţii. Domeniul ales sau subiectul sînt la latitudinea participanţilor la concurs; proiectele pot fi interdisciplinare. Premiul constă în finanţarea unui singur proiect în vederea realizării lui pînă la sfîrşitul anului 1997. Finanţarea reprezintă echivalentul în lei al sumei de 10.000 USD şi presupune cheltuieli de organizare a expoziţiei şi tipărirea unui catalog. Data limită de depunere a dosarelor este:
25 aprilie 1997, data poştei, sau 30 aprilie 1997, la sediul CSAC.
Formularul şi informaţii suplimentare se pot obţine la sediul CSAC din Calea Victoriei 141, et. 2, telefon (01) 311.21.92, 311.21.93 sau la filialele Fundaţiei Soros, program de lucru cu publicul de luni pînă joi, între orele 14:00–17:00.

Adresele filialelor Fundaţiei Soros:
• **CLUJ:** Str. Ţebei nr. 21, tel.: (064) 420.480;
• **IAŞI:** Str. Moara de Foc nr. 35, et.7, tel.: (032) 252.920;
• **TIMIŞOARA:** Str. Semenic nr. 10, tel.: (056) 199.960;
• **ARAD:** B-dul Decebal nr. 2–4, camera 110B, tel.: (057) 263.155.

POLIROM NOUTĂŢI

Colecţia **PLURAL**

Liviu Antonesei – *O prostie a lui Platon. Intelectualii şi politica*

Colecţia **COLLEGIUM**

Elisabeta Stănciulescu – *Sociologia educaţiei familiale*

Traian Rotariu, Petru Iluţ – *Ancheta sociologică şi sondajul de opinie*

Comenzi la CP266, 6600, Iaşi Tel.&Fax: (032)-214.100; (032)-214.111
Internet: www.nordest.ro/shopping/books/polirom/polirom.htm
E-mail: polirom@mail.cccis.ro
Plural

NOI APARIŢII

Din numerele viitoare

• *Interviuri cu* ***Remus Opriş****, secretar general al Guvernului,* ***Victor Ciorbea****, prim-ministru,* ***Leon Volovici****, cercetător la Universitatea Ebraică din Ierusalim* • ***Erwin Kessler****: despre expoziţia lui Horia Bernea* • ***Marius Bâzu****: despre cercetare* • ***Horea Sandi****: „Despre cercetare, azi"* • ***N. Rădulescu Dobrogea****: „Fosta guvernare şi mediul ambiant din România"* • ***H.-R. Patapievici****: despre „Jurnalul" lui Mihail Sebastian* • ***Cristian Bădiliţă****: „Intrarea în noaptea diafană", recenzie la volumul „La traversée de l'image" de Anca Vasiliu* • *Suplimente gratuite: „Dezvoltarea infrastructurii în fostele ţări comuniste", „Avort şi contracepţie", „Legislaţie în domeniul mass-media"* •

CITITORII DIN STRĂINĂTATE

se pot abona la revista "22" achitînd la redacţie (Calea Victoriei 120) costul abonamentului sau depunîndu-l în conturile deschise la
Banca Comercială Ion Ţiriac S.A. Bucureşti, Str. Doamnei nr. 12:
(pentru **dolari** în contul 4024009230, pentru **mărci** în contul 4024009231, pentru **franci francezi** în contul 4024009235, pentru **lire sterline** în contul 4024009232, pentru **franci elveţieni** în contul 4024009233, pentru **lire italiene** în contul 4024009234) sau (pentru orice fel de valută) trimiţînd un cec (**money order**) pe adresa: Revista "22", Calea Victoriei 120, cod 70179, sector 1, Bucureşti, România.

Pentru a nu se reţine un comision foarte mare de către bănci, rugăm abonaţii cărora le stă în putinţă acest lucru ca plăţile care se fac prin CEC (nu virament) să se facă prin CEC-uri plătibile în SUA şi exprimate în dolari SUA sau prin CEC-uri exprimate în mărci germane şi plătibile în Germania.

	1 an	6 luni	3 luni
– Europa occidentală:	80 $	40 $	20 $
	140 DM	70 DM	35 DM
	500 FF	250 FF	125 FF
	140.000 LIT	70.000 LIT	35.000 LIT
	56 £	28 £	14 £
	100 CHF	50 CHF	25 CHF
– Ungaria, Polonia, Cehia, Slovacia, Slovenia	40 $	20 $	10 $
– Israel	60 $	30 $	15 $
– SUA, Japonia, Australia:	100 $	50 $	25 $

sau echivalentul în orice monedă convertibilă.

Revista "22" anunţă exclusivitatea difuzării sale în străinătate. Difuzorii de presă neautorizaţi de redacţie (inclusiv RODIPET) vor trebui să răspundă conform prevederilor legale.

CRONICĂ DE CARTE

DAN C. MIHĂILESCU

După treizeci de ani

GEORGE BĂLAN, „În dialog cu Emil Cioran", editura Cartea Românească, 336 pp., 5.000 lei

8 aprilie 1997

Astăzi Cioran ar fi împlinit 86 de ani, ceea ce, firește, l-ar fi enervat peste măsură, în primul rînd din pricina tradiționalelor firitiseli și a memento-ului bătrîneții. Ar fi repetat una dintre expresiile la care ținea mult – *„j'ai trop vécu"*–, i-ar fi probozit pe fratele Aurel sau pe prietenii congeneri pentru felicitările de rigoare (v. ***Scrisori către cei de-acasă***, de ex. 92, 115 și peste tot unde-i vorba de urări de bine), ar fi rostogolit șăgalnic o șopîrlă către „fericitul de Mircea" (*„pe el, da! Pe el să-l serbeze lumea: Eliade e quelqu'un, nu ca mine, un pîrlit, ha, ha, ha, nu-i așa?"*), după care, brusc, și-ar fi amintit cutare aniversare din copilărie sau adolescență, cînd veselia generală se încheia cu o prăbușire aidoma...

Uriașă, inepuizabilă-i energia paginilor lui! Iar omul era încă și mai vulcanic, infinit de liber în nihilismul său, infinit de substanțial în postularea nimicniciei, de patetic în cinism, de pătimaș în arhilucidități și de fericit în apologia nefericirii! Merită să-ți pui încă o dată filmul făcut de Liiceanu.

19 martie 1997

Cu toate că am oroare de sindrofiile oficiale, miercuri 19 martie m-am dus la Uniunea Scriitorilor, unde Viorel Cosma (cam penibil, prolix, gafeur și insipid), Eugen Uricaru (formal, adică malformat de diplomație) și Mihai Zamfir (cald și la obiect) au vorbit la lansarea cărții lui George Bălan (despre care cîteva cuvinte scrisesem în această pagină, la „biblioplanul" din nr. 8). Așa l-am văzut și eu pentru întîia oară pe faimosul muzicolog metafizic din anii '70 (tip distins, stilat, poate exagerat în prețiozitate, atent distilator de efecte întru autoimpunere oratorică), omul care încînta elita bucureșteană (snobimea și studențimea) astăzi amatoare de Iosif Sava, scandalizînd, din varii motive, aparatul de propagandă. Ca licean înfocat de Beatles și Rimbaud, recunosc rușinat acum că nu la lecțiile muzicosofice ale lui Bălan sau Bernstein îmi palpitau gîndurile, ci la festivalurile de rock organizate de Clubul Arhitecturii prin 1969–'70. În plus, circulau tot soiul de legende și zvonuri (nu știu cît de întemeiate și de... șantajante, pentru subiect, la o adică) pe seama hipnoticului orator înzestrat cu fervori delicate, în stil confin lui, de pildă, Ion Negoițescu, ceea ce avea să însingureze și mai accentuat o carieră deja excentrică.

Pe urmă, bucătărisind volumul de corespondență Cioran apărut la Humanitas, în 1995, citat mai sus, am dat peste numele lui George Bălan (v. scrisorile 85, 104, 107, 112, 140) citat laudativ (*„Deci Bălan e singurul dintre vizitatorii mei care te-a ajutat. Vrei să știi de ce? Pentru că e evreu. Aici e marele lui atu, superioritatea pe care o dobîndește spontan față de* ***românii «neaoși»***, *care nu sînt decît* ***vorbe goale***", p. 67) și i-am întrebat pe Aurel Cioran și Gabriel Liiceanu ce legătură este între melomanul mizantrop și profilicul muzicolog (din 1960 pînă în 1977, cînd s-a stabilit în Germania, George Bălan a publicat vreo 15 cărți, lăsînd și mai multe în manuscris!). Am aflat că, prin 1966–'70, George Bălan a scris o carte despre Cioran, rămasă nepublicată, desigur, că muzicologul avea să studieze teologia, campînd la Rohia lui Steinhardt, Ioan Alexandru & Co. și că schimbul epistolar dintre monograf și subiectul său e plin de lucruri interesante din perspectiva legăturilor țepoase ale lui Cioran cu Dumnezeu și biserica.

Exact acest dialog epistolar prefațează acum (pp. 11–69) volumul scris în urmă cu treizeci de ani. Cum observa Mihai Zamfir la lansare, ne aflăm în fața primei cărți despre Cioran. Ea trebuie, deci, privită ca atare, ca document strict circumscris unei epoci, unei anume temperaturi exegetice și de politică a culturii, ca și unui anume nivel al operei cioraniene, beneficiind, va să zică, de circumstanțe atenuante. Ce ar fi fost dacă această carte apărea în 1968? Cioran nu mai fusese publicat în România din 1941, iar de cariera lui pariziană știau doar inițiații. Astăzi, după șapte ani de retipărire integrală la Humanitas, eseul liric și arhiexpozitiv al lui George Bălan poate stîrni destule zîmbete condescendent-ironice, dar, încă o dată, cititorul e dator să facă un minim efort de localizare în timp. Autorul merită acest lucru.

15 mai 1967

Este data primei scrisori a lui George Bălan către Cioran: *„am hotărît* (...) *să pornesc la alcătuirea unei cărți despre opera dvs.* (...) *Sunt ferm convins că autoritățile noastre, foarte doritoare să restituie culturii naționale valorile prezentate în trecut într-o falsă lumină, vor sprijini și poate vor privi chiar cu simpatie reintrarea numelui dvs. în circuitul publicistic* (...) *Sunt convins că, pe măsura trecerii timpului, această iubire a crescut și că a revedea România trebuie să fie pentru dvs. o dorință mistuitoare"*.

Să nu fim răutăcioși și să nu vedem îndărătul elanului viitorului exeget cine știe ce indicație ocultă a politicii editoriale, ci doar simpla, sincera dorință de a repune, pentru cititorul român, gîndirea lui Cioran la antipodul campaniilor duse de R. Sommer, H. Wald, Pavel Apostol ș.a., cu sprijinul lui N. Crainic și Lucian Blaga din *Contemporanul* anului 1962. Cum știm, în 1967 și în anii imediat următori, prin grija Partidului, care-și mandatase la fix, direct sau pieziș, specialiștii (Ov. S. Crohmălniceanu pentru Blaga și, în general, interbelici, M. Petroveanu pentru Bacovia, L. Rusu pentru T. Maiorescu, M. Gafița pentru Duiliu Zamfirescu, Șt. Cazimir, S. Iosifescu, B. Elvin pentru I.L. Caragiale, I.D. Bălan pentru Goga, Al. Oprea pentru Panait Istrati etc., etc.), literatura română recuperase deja substanțial, „în spiritul congresului al IX-lea", nume și zone ale istoriei literare pînă atunci tabuizate, „preluate critic, selectiv" ori pestiferate. Proza lui Mircea Eliade și teatrul lui Eugen Ionescu se etalau cu dichis în librăriile și pe scenele bucureștene, inclusiv (sau: mai ales) în ideea de a-i îndupleca pe autori să revină în țară spre a mulțumi din inimă Scorniceștilor.

La 2 martie 1968, George Bălan încă se iluziona că „statul se obligă să publice această carte", după cum îl asigura Editura pentru literatură universală. Tot acum aflăm că antologia Cioran publicată, cu chiu, cu vai, de Modest Morariu în 1988 era „mandatată" lui A.E. Baconsky încă din 1968. Pentru ca, în iunie 1969, directorul ELU să devină *„foarte subțirele poet Vasile Nicolescu* (...) *Ascensiune destul de neobișnuită, căci în asemenea locuri nu prea ajung oameni de felul lui. Grație inițiativei sale va apărea peste puțin în românește* ***Aspects du mythe***" și se arăta *„gata să lupte* – scrie G. Bălan – *și pentru restituirea culturală al cărei campion m-am făcut"*.

Cît despre chemarea lui Cioran în România, George Bălan a rămas la fel de consecvent: *„Veniți, domnule Cioran, fie și pentru numai o săptămînă"*, îl ruga el pe sulfurosul moralist în noiembrie 1975, *„Veți putea să vă dați seama în mod concret de felul cum* le salut viendra de cette partie du monde"... în fine, în aprilie 1992: *„A sunat în sfîrșit ceasul adevăratei schimbări la față. Nu-mi luați în nume de rău dacă îndrăznesc să vă recomand din inimă să încercați și dvs. un asemenea pas"* (o „săptămînă în România").

O carte pentru neofiți

Este imposibil să scrii cu aplicațiune despre Cioran fără să-ncepi să cioranizezi și, mai ales, fără să-ți dai seama că tocmai cîfatul este... comentariul cel mai adecvat. În cioranologie, citatomania este o fatalitate! „Sînt trup și hrană sieși", textul lui Cioran își conține teza și antiteza, pe care, dacă sinteza le înghite, ea nu apucă să le mistuie, că și dă în paradox ori în autonegarea unui nou – și absolutist! – aliaj de teză și antiteză. Nu-i vorbă, în condițiile de atunci, adică în lipsa reeditării operei, excesul descriptiv se impunea fără doar și poate. Ba chiar Cioran îi recomanda, în mai 1967, autorului să *„citați cît mai multe pasaje – ceea ce ar echivala, între noi fie zis, cu un fel de reeditare prescurtată"*. De bună seamă, nu puteau lipsi două dintre laitmotivele relației sale cu exegeții: a se face abstracție de biografie și a se scrie *„ca și cînd eu n-aș mai fi pe această lume, adică fără menajamente"*, două condiții de la care, în treacăt fie spus, vezi bine, aveau să se abată cam toți.

Făcînd abstracție de pasajele din plin tributare epocii și dorinței de a mîngîia ochii cenzurii față de un subiect atît de îngrozitor (ex.: *„În timp ce Blaga era îmboldit de o mare dragoste față de trecutul acestui popor, pe Cioran îl mînă o mare dragoste față de viitorul dorit de el patriei, un viitor în numele căruia nu poate privi trecutul și prezentul decît cu indignare. De la înălțimea acestui viitor își exprimă el dezacordul cu naționaliștii arhaizanți, își definește și delimitează patriotismul"*), de găselnițele inflamat-puerile (*„Dacă Blaga ar fi fost electrizat de neliniștea lui Cioran, dacă Cioran ar fi fost temperat de înțelepciunea lui Blaga..."*) sau de floricelele imposibile de stil, cusute stîngaci și retro, ca la lecțiile de lucru manual (*„expresia se purifică atingînd limpezimi de lac alpin"*, *„lanțul neîntrerupt al incendiilor pîrjolitoare din suflet"* ș.a.m.d.) – făcînd, deci, abstracție de acestea, expozeul este o bună inițiere în Cioran. Mai precis: o lectură foarte folositoare junilor neofiți. Asta, mai cu seamă fiindcă finalul cărții, venind șocant antinomic, după zeci de pagini encomiastice și după precizări precum: *„sentimentul născut prin întîlnirea cu gîndirea lui Cioran îmi părea înrudit cu acela pe care-l trăise Wagner cînd îl descoperise pe Schopenhauer: era fericit că-și văzuse nefericirea formulată cu o claritate conceptuală la care el nu putuse ajunge"* – finalul cărții se îmbie cu egală îndreptățire naturilor anticioraniene: *„Nu, nu facem parte din aceeași familie spirituală. Înrudirea pe care avusesem impresia că o descopăr ținea de aparențe, nu de esența gîndirii și căutării. Căci el a ajuns să se simtă bine în iadul său* (...) *În timp ce eu nu nutresc dorința mai fierbinte decît aceea de a mă elibera complet și definitiv de acest iad, căruia în adîncul adîncurilor mele sufletești nu i-am aparținut niciodată"*.

Onestitate crudă și fermecătoare totodată, care nu face decît să sporească, nu-i așa, credibilitatea cărții și specificul ei **pedagogic**. Ultrasensibil, cu delicatețuri feminoide, extaze estetice și elanuri „wagneriene" înscrise nu o dată în tipare pășuniste, George Bălan croiește larg, dar nu fără fibre picante (v. desele comparații Blaga/Cioran, respectiv teoria spațiului mioritic versus ***Schimbarea la față a României***). „Angelismul" analizei în ansamblu nu omite trimiterile precise (la Nietzsche, Dostoievski, Schopenhauer, de pildă), după cum, repet, „despărțirea de Cioran" din final nu e neapărat o echilibristică de păcălit cenzura (*„cultivarea unei atitudini critice, de neploconire față de subiect"*, nu-i așa?), ci o delimitare sinceră și cu atît mai angajată.

Cît despre micile tertipuri prin care, cum îndeobște se întîmplă, exegetul încearcă să se agațe de prestigiul subiectului pentru a decola în carieră, ele nu lipsesc și sînt la fel de adorabile ca și zidul rece de care se lovesc: *„mă gîndesc ca eseul despre prezența muzicii în opera dvs., tradus, să-l trimit la* Nouvelle Revue Francaise, *iar capitolul despre neliniștea religioasă să-l ofer revistei* Esprit", îi scrie G. Bălan lui Cioran în iunie 1967. *„În nici un caz, se repede să răspundă Cioran, în nici un caz nu trebuie să trimiteți un text despre mine vreunei reviste de aici..."* (v.p. 17).

Foloase și delicii

Dacă tînărul cioranofil are de cîștigat din cartea lui George Bălan cel puțin o metodă de lectură, familiarii subiectului au a se rumeni de plăcere în fața unor afirmații sau, măcar, își fortifică impresii mai vechi. Nu uitați, scrie Cioran referitor la dumnezeire, *„nu uitați că toată viața mea a fost o căutare frenetică dublată de o teamă de a găsi. Această anomalie răbufnește mai ales în domeniul religios"* (p. 25). A spera *„înseamnă să mizezi pe valori aflate în afara timpului"*, iar la el e vorba de *„o voință de a nu aparține actualității, de o mistuitoare sete de atemporalitate. Istoria nu mai are ce să ne ofere"*.

Tot confirmări sînt de găsit în opinia lui Cioran despre ***Précis de décomposition*** (p. 31), despre articolul păgubitor al lui Al. Căprariu din *Tribuna*, nr. 3/1968 (p. 31), despre „jargonul filozofic" (p. 19) ș.a. Captivante sînt rîndurile dedicate răzmeriței socialiste care a desfigurat Parisul în 1968, evenimente care *„mi-au amintit în mod izbitor epoca «eroică» a Gărzii de Fier, spre 1932–'33 și poate mai tîrziu. Aceeași isterie, aceleași convulsii, același neant și aceleași semne prevestitoare. Nimic bun nu poate ieși de aici"* (p. 34). Ele surprind laconic și perfect specificul stîngismului francez și vîna dictatorială a Utopiei: *„Dincolo de studenții total lipsiți de experiență politică (lucru care m-a frapat la acest popor în cvasitotalitatea lui), e o lipsă de bun simț pur și simplu stupefiantă. O ignoranță inadmisibilă a ceea ce se petrece în alte părți, o comportare infantilă, ca și cum istoria abia acum ar începe, o capacitate de aprindere ce frizează divagația și chiar delirul, un reflex de natie răsfățată care crede că totul i se cuvine – iată cîteva trăsături care m-au surprins, dar care, de fapt, n-ar fi trebuit să mă surprindă, dat fiind că aici este patria însăși a utopiei (și a pălăvrăgelii, aș fi tentat să adaug). Dacă vrem să înțelegem mai bine ce s-a petrecut aici, nu trebuie să uităm că toată istoria acestei țări e doar* un joc *în sensul pozitiv al cuvîntului și că ghilotina însăși a fost concepută ca un spectacol"*. Text din iunie 1968 al unui filospaniol format la școala germană și devenit „le plus grand écrivain" al Franței, niciodată mîntuit de „nenorocul românesc". Hotărît lucru, cum singur spune, „superstiția lucidității" era intensă la el „ca și un viciu".

HUMANITAS
cartea care dăinuie

Cele mai noi apariții
ARTHUR O. LOVEJOY
Marele Lanț al Ființei
MICHEL FOUCAULT
A supraveghea și a pedepsi
R.M. HARE
Platon
CIORAN
Ispita de a exista

Lansări Humanitas
la LIBREX '97 / Universitatea „Al.I. Cuza" din Iași: *Dicționarul operelor filozofice românești*, cu Ștefan Afloroaie și Vlad Zografi (10 aprilie, ora 17.30) • *A supraveghea și a pedepsi*, cu Bogdan Ghiu (11 aprilie, ora 12.30) • *Geneza identității naționale la românii ardeleni*, cu Sorin Mitu și Mihai Răzvan Ungureanu (11 aprilie, ora 15)

NICOLAE FILIPESCU

NATO şi România

Agenda de discuţii a întîlnirii de la Helsinki dintre Clinton şi Elţîn a fost dominată de problema extinderii NATO spre ţările din Europa Centrală şi Răsăriteană, reducerea armamentelor şi rolul Rusiei în fororile economice şi de securitate. Detaliile convorbirilor şi hotărîrile nu au fost făcut publice. Din declaraţiile celor doi preşedinţi, din comentariile participanţilor la pregătirea şi desfăşurarea întîlnirii şi din publicaţiile recente de specialitate, se poate contura o imagine a rezultatelor negocierilor. Din declaraţiile privind pregătirea şi derularea întîlnirii, se pot descifra însă poziţiile Rusiei şi ale Statelor Unite în problemele de securitate din Europa Centrală.

Poziţia Rusiei

Anterior convorbirilor de la Helsinki, în timpul lor şi după, Elţîn şi cei din jurul lui s-au opus vehement lărgirii NATO. Pe 17 martie, Elţîn a declarat într-un interviu că *„Statele Unite vor face o greşeală grosolană şi serioasă dacă pun în aplicare intenţia de extindere a NATO spre est (...) Diplomaţia noastră a făcut concesii suficiente Statelor Unite. Este imposibil să acceptăm alte concesii"*.

După întîlnire, consilierii preşedintelui rus au susţinut clar că Elţîn nu a fost de acord cu lărgirea NATO spre est. Ei au declarat că toţi ruşii, de toate nuanţele politice, se opun cu înverşunare ideii încorporării foştilor lor aliaţi din Pactul de la Varşovia în NATO. Deoarece Statele Unite susţin extinderea, ruşii îşi dau seama că admiterea de noi membri devine inevitabilă. În consecinţă, diplomaţia rusă a încercat cu această ocazie să obţină o serie de avantaje majore. Moscova a cerut să obţină asigurări, concesii şi să impună condiţii atît de stringente, încît, acceptate de NATO, le-ar permite să torpileze sau să dilueze expansiunea reală a alianţei şi chiar să împiedice modalităţile existente de consultare şi decizie a membrilor NATO. Se pare că, în mare măsură, şi-au atins scopurile.

Ministrul de externe rus, Evgheni Primakov, s-a perindat prin capitalele ţărilor NATO în vederea semnării unui tratat formal între Moscova şi NATO care ar garanta participarea Rusiei în consiliile de conducere ale alianţei. Un asemenea tratat ar schimba fundamental caracterul alianţei şi ar pretinde includerea Rusiei în deciziile NATO. Printre alte condiţii „nenegociabile" cerute de Moscova înaintea întîlnirii se enumeră următoarele: nici o fostă republică a Uniunii Sovietice nu va putea fi considerată candidat pentru admitere în NATO. Bineînţeles, Ucraina şi Ţările Baltice sînt incluse; Rusia nu va accepta prezenţa de arme nucleare sau staţionarea permanentă de trupe străine pe teritoriul noilor membri NATO; Rusia nu va permite modificarea aeroporturilor Poloniei astfel încît să poată fi folosite de avioane cu arme nucleare. În cazul neacceptării acestor condiţii, Moscova ameninţă cu reinstaurarea războiului rece.

Poziţia Statelor Unite

În toamna lui 1996, în campania electorală, Clinton s-a pronunţat, la Detroit, pentru susţinerea extinderii NATO în Europa de Est. A fost o declaraţie pur electorală, prin care dorea să obţină votul americanilor din statul Michigan, unde sînt mulţi votanţi de origine est-europeană. Candidatul Clinton a făcut această promisiune fără a se fi consultat în prealabil cu partenerii Americii din NATO. Al doilea motiv pentru care preşedintele Clinton s-a pronunţat în favoarea extinderii NATO în regiunea fostelor ţări din Tratatul de la Varşovia a fost dictat de tactica electorală concepută de consilierul prezidenţial Dick Morris, care l-a sfătuit pe preşedinte să adopte majoritatea poziţiilor republicanilor. Această manevră, care de altfel a avut un succes extraordinar, i-a „furat" candidatului Bob Dole una din poziţiile cheie ale republicanilor. Milioane de americani cu rădăcini în Europa de Est, care de obicei votează în majoritate republican, au votat cu democratul Clinton. Multe persoane din guvernele europene ale NATO şi din conducerea Pentagonului au exprimat nemulţumiri cu privire la lipsa de consultări preliminare.

Clinton şi-a propus ca la întîlnirea cu Elţîn din Finlanda şi în perioada dintre Helsinki şi Madrid să negocieze un acord cu ruşii care să asigure primirea rapidă a Cehiei, Ungariei şi Poloniei în NATO şi, în acelaşi timp, să-i permită lui Elţîn să pretindă că a avut mare succes diplomatic. Un astfel de acord nu ar umili Rusia. Succesul real sau pretins pentru Rusia i-ar creşte prestigiul lui Elţîn şi „democraţilor" de la Moscova, în defavoarea comuniştilor lui Ziuganov sau a „naţionaliştilor" din jurul lui Jirinovski sau Lebed. Planul lui Clinton nu e uşor de realizat, căci va fi greu să-i satisfacă pe toţi partenerii europeni ai NATO şi, cu toate flexibilităţile de limbaj, acordul i-ar decepţiona poate foarte sever pe candidaţii est-europeni neacceptaţi în NATO sau amînaţi indefinit. Ţările Baltice, de exemplu, s-ar putea considera fără speranţe şi din nou „vînduţi", ca la Ialta. O altă problemă dificilă pentru Clinton este de a convinge majoritatea republicană din Senat că nu a cedat prea mult în faţa ruşilor. În realitate, Clinton are mult mai puţină autoritate să decidă soarta altor state decît a avut Roosevelt la sfîrşitul celui de-al doilea război mondial.

Rezultatele summit-ului

La Helsinki, Elţîn nu a reuşit să obţină un tratat legiferat de garanţii, fără de care extinderea NATO nu ar putea avea loc, ci doar concesii extrem de favorabile. În loc de „tratat", ruşilor li s-a oferit un „acord" cu NATO. Un asemenea acord nu trebuie ratificat de toate parlamentele ţărilor membre NATO, dar ar permite participarea Rusiei în fororile alianţei. Mai mult, Clinton i-a oferit lui Elţîn asigurări că alianţa nu va staţiona arme nucleare sau trupe ale altor ţări NATO pe teritoriile noilor membri. În final, Rusia a fost invitată să formeze un Consiliu NATO-Rusia.

Alianţa Atlantică are deja un Consiliu NATO, din care fac parte cei 16 membri, care discută problemele cele mai importante ale alianţei. Noul Consiliu NATO-Rusia va concura în mod inevitabil cu Consiliul NATO şi va diminua capacitatea de a lua decizii rapide în caz de criză. Ofiţeri şi diplomaţi ruşi vor fi prezenţi în structurile de comandă ale alianţei. Comunicatul întîlnirii de la Helsinki spune că *„semnatarii sînt de acord ca relaţiile dintre NATO şi Rusia să definească un sistem de consultaţii şi coordonare cu decizii şi acţiuni comune în probleme de securitate"*.

Clinton a susţinut repetat că prin acest mecanism Rusia va avea *„o voce, nu un veto"*. În realitate, „vocea" Rusiei, prin acest Consiliu NATO-Rusia, devine extrem de influentă, deoarece deciziile în NATO se fac prin consens. Rusia va pretinde să participe la toate discuţiile de securitate, la toate nivelurile. Rolul principal al alianţei a fost şi rămîne apărarea ţărilor membre NATO. Evident, Rusia nu are aceleaşi intenţii şi scopuri.

Ţările din NATO sînt deja angajate în alte forumuri, care cer consultaţii între membri. Parteneriatul pentru Pace conectează ţările NATO cu alte 11 state din Europa de Est şi din fosta Uniune Sovietică. Consiliul de Cooperare Nord-Atlantic include ţările est-europene. Cum vor reacţiona aceste forumuri, de exepmlu, în cazul în care Rusia va trimite trupe în Belarus sau dacă Rusia contestă agresiv graniţa cu Ucraina? Rusia nu va putea avea o participare constructivă alături de Statele Unite şi democraţiile europene decît dacă renunţă clar la ambiţiile expansioniste. Un forum NATO-Rusia nu va servi decît scopurilor obstrucţioniste ale Rusiei. Moscova a declarat răspicat că se opune radical participării în NATO nu numai a Cehiei, Ungariei şi Poloniei, dar şi a ţărilor vecine, ca Finlanda, Estonia, Letonia şi Lituania. Rusia staţionează trupe pe teritoriile altor ţări: Armata a 14-a este încă în Moldova; armata rusă are baze militare în Georgia şi menţine trupe pe teritoriile Tadjikistanului şi Azerbaidjanului.

Diluată prin participarea Rusiei, Alianţa Nord-Atlantică va fi mult mai puţin eficace. Ţările Europei de Est doresc să devină membre ale vechii alianţe NATO, aşa cum a funcţionat pînă acum. O redefinire cu participarea importantă a Rusiei creează dimensiuni noi, cu implicaţii nu prea clare pentru ţările din Europa Centrală şi Răsăriteană.

Oficiali din guvernul lui Clinton insistă cu convingere în ideea că Rusia reprezintă un partener şi un membru potenţial al Alianţei Atlantice. De fapt, nici o ţară NATO nu este convinsă că o ţară cu teritoriul imens al Rusiei şi graniţe neeuropene atît de îndepărtate poate fi acceptată ca membru al alianţei. Propunerile de la Helsinki ar oferi Rusiei posibilitatea de a deveni un membru de facto al alianţei NATO înaintea ţărilor care au făcut cerere şi au satisfăcut aproape toate condiţiile de aderare. Prin participarea în fororile de dezbateri şi consultaţii, Rusia va avea o „voce" puternică, greu de diferenţiat de un „veto".

Declaraţia de la Helsinki promite că Statele Unite vor suporta participarea Rusiei în organizaţiile economice internaţionale. Rusia va deveni membru al Grupului celor şapte naţiuni industrializate, G-7, care va deveni astfel G-8, la conferinţa de la Denver, în iunie 1997. Rolul Rusiei va fi susţinut şi în Organizaţia Mondială de Comerţ (World Trade Organization). De ce oferă americanii Rusiei atîtea concesii?

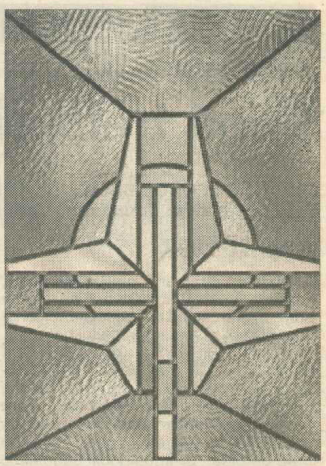

Speranţa lui Clinton este că aceste oferte ar civiliza Rusia, ar preveni umilirea ei într-o perioadă istorică în care este în declin, ar încuraja instituţiile democratice prin participare, includere şi interdependenţă. Această politică de „organizare a păcii" (*organizing the peace*) este concepţia fundamentală a politicii Statelor Unite. S-ar putea ca ofertele americane, bunăvoinţa şi deschiderea uşilor alianţei NATO pentru Rusia să dea rezultate pozitive. Dar numai dacă Rusia arată deschis şi hotărît că doreşte să fie participant constructiv în forumurile democraţiilor europene. Moscova va trebui să renunţe complet la opoziţia extinderii alianţei NATO, să recunoască graniţele ţărilor vecine şi să-şi retragă trupele de pe teritoriul lor. Rusia trebuie să renunţe la concepţia că îşi poate asigura securitatea numai prin crearea unei zone „neutre", formată din ţări de tip satelit. Dacă Rusia nu arată clar că doreşte să împlinească aceste condiţii, acordurile de la Helsinki vor avea un impact negativ pentru ţările din Europa Răsăriteană neintegrate în NATO. Să nu uităm însă că nici un acord propus sau negociat de preşedintele Statelor Unite nu poate intra în vigoare decît după ratificarea în Senatul american, cu o majoritate de două treimi, iar mai mulţi senatori şi-au exprimat ezitări în privinţa acordurilor negociate recent în Finlanda.

Comunicatul de la Helsinki nu nominalizează nici o ţară candidată pentru integrare în NATO. Oficialii înalţi ai guvernului american continuă să se refere constant la Polonia, Cehia şi Ungaria şi numai rareori se menţionează candidatura Sloveniei şi României. Ei fac eforturi mari să explice că relaţiile dintre Statele Unite şi candidaţii pentru admitere „în alt val" se vor întări în perioada de aşteptare.

Deocamdată, şansele României de a intra în NATO în primul val sînt greu de definit. Au mai rămas patru luni pînă la Conferinţa de la Madrid. Timp scurt, în care românii de pretutindeni şi mai ales Guvernul şi diplomaţii români vor continua eforturile de a convinge ţările NATO că România a ales definitiv democraţia şi valorile comune membrilor Alianţei Nord-Atlantice.

Washington, 4 aprilie 1997

Redacţia: GABRIELA ADAMEŞTEANU (**redactor-şef**); RODICA PALADE (**redactor-şef adjunct**); ANDREI CORNEA (**publicist comentator**); OANA ARMEANU (**şef secţie social**); MARIAN CHIRIAC (**politic**); IULIAN ANGHEL (**politic, social**); DAN PERJOVSCHI (**grafician**); LUCIAN PIUCĂ (**tehnoredactor**); RADU DOBÂNDĂ, RODICA TOADER, MARA ŞTEFAN (**corectori**); MIRCEA IONESCU (**şef serviciu difuzare**); CONSTANTIN SATALLA, ALEXANDRU PETREA (**difuzare**); MIHAELA CUCU (**publicitate**); ALINA CORBU (**contabil-şef**); IULIANA FLOREA (**casier**); ADRIANA BOBEICĂ (**secretariat**); LIDIA CRISTESCU (**procesare text, abonamente**); CONSTANTIN VĂDUVA (**fotoreporter**).
Responsabil de număr: RODICA PALADE

Rubrici permanente:
ŞERBAN ORESCU, TIA ŞERBĂNESCU, EMIL HUREZEANU, N.C. MUNTEANU, CRISTIAN PREDA, RADU CĂLIN CRISTEA (**comentariu politic**), ILIE ŞERBĂNESCU (**comentariu economic**), H.-R. PATAPIEVICI (**eseu**), CEZAR BĂLTAG (**istoria religiilor**), MAGDA CÂRNECI (**cultură**), DAN C. MIHĂILESCU (**cronică literară**), ERWIN KESSLER (**cronică plastică**), DIANA TURCONI (**reportaj, anchete**).

Corespondenţi: FEY LÁSZLÓ, IOAN MUŞLEA (**Cluj**), DĂNIEL VIGHI (**Timişoara**)

Consiliul 22: MONICA LOVINESCU, VIRGIL IERUNCA, MIHAI ŞORA, ŞERBAN PAPACOSTEA, VIRGIL NEMOIANU, SORIN ALEXANDRESCU, MIRCEA MARTIN, MIHNEA BERINDEI, EMIL HUREZEANU, VLADIMIR TISMĂNEANU, GABRIEL ANDREESCU, SORIN ANTOHI, H.-R. PATAPIEVICI.

Tipărit la FED. Tehnoredactare computerizată: „22".
Redacţia şi administraţia: Bucureşti, Calea Victoriei 120.
Tel 311.22.08, 614.17.76; Fax 311.22.08, 614.17.76
e-mail: r22@r22.sfos.ro, http://www.sfos.ro/culture/22/

Manuscrisele nepublicate nu se restituie

ISSN-1220-5761